

2/2025

adoption & samfund

Tema:

**Undersøgelser
og undskyldninger**

Kampen for adopteredes rettigheder fortsætter

2025 har vist os, at adopterede og adoptanter skal råbe højt for, at de basale rettigheder overholdes. I mange år kæmpede vi for det særlige børnetilskud til eneadoptanter, som blev indført i 2012, og 13 år senere 'glemmer' politikerne de adopterede i kontanthjælpsreformen og sidestiller dem med indvandrede borgere. Først kom der en undtagelse for adopterede i loven om kontanthjælp, og den 28. oktober 2025 fik vi på et møde hos beskæftigelsesminister Kaare Dybvad Bek sammen med Korea Klubben og Adoptionspolitisk Forum aftalt en frivillig løsning, hvor adopterede kan vælge at få erstattet 'indrejst' i cpr-registret med 'adopteret' og dermed undgå at skulle fremvise dokumentation i en eventuel senere kontakt med kontanthjælpsystemet.

Men hvorfor er det nødvendigt at lave undtagelser i lovgivningen for at sikre de adopteredes rettigheder? Ifølge Adoptionsloven indtræder et adoptivbarn i familien helt på linje med et biologisk barn, og alligevel blev adopterede forskelsbehandlet i kontanthjælpsreformen. Vi skal derfor mere end nogensinde før være vagthund i forhold til de adopteredes rettigheder, og derfor fortsætter vi kampen for en præcisering i Adoptionsloven.

I 2025 stod vi også side om side med mange adopterede og adoptanter i kravet om en uvildig juridisk undersøgelse af alle internationale adoptioner til Danmark igennem tiderne – herunder statens egen rolle. Det blev desværre ikke til den ønskede juridiske undersøgelse; vi endte med endnu en

historisk gennemgang af formidlingen. Staten havde en fantastisk mulighed for at tage ansvar på adoptionsområdet, men valgte i stedet at skøjte hen over det.

I Sydkorea har man fundet mange beviser på urent trav. Børnepapirer er blevet forfalsket, og mange børn er uretmæssigt blevet gjort til hittebørn. I marts 2025 slog Sandheds- og Forsoningskommissionen fast, at der er sket alvorlige brud på menneskerettighederne i forbindelse med de internationale adoptioner fra Sydkorea. I et opslag på sin officielle Facebookprofil anerkender Sydkoreas præsident, Lee Jae-Myung, det statslige svigt og undskylder over for alle adopterede.

Vi ved, at der er sket fejl i Danmark, for i 2024 slog Ankestyrelsen fast i en rapport, at „adoptionsformidlingen fra Sydkorea til Danmark i 70'erne og 80'erne var præget af et ureguleret system og en uheldig incitamentsstruktur, hvor store pengebeløb blev overført mellem de danske og sydkoreanske organisationer i forbindelse med adoption“. Man fastslår samtidig, at danske organisationer og myndigheder kendte til den praksis, der gjorde, at mange adopterede fik fjernet eller ændret deres identitet og baggrundshistorie.

I dette temanummer beskæftiger vi os med officielle undskyldninger og perspektiver på dette. Er det en offergørelse eller en anerkendelse?

En undskyldning rammer tit noget meget personligt i os og opfattes forskelligt fra person til person.

Læs med i dette magasin og bliv klogere, både på andre og dig selv. God læselyst og tak for din opbakning.

SANNE VINDAHL NYVANG, FORPERSON (TH.)
JANET MAJLUND, 1. NÆSTFORPESON (TV.)

FOTO: MARIANNE ØSTERGAARD

Aktuelt: Nyt fra adoptionsverdenen 4

Adoptionsnævnets årsberetning 2024. Aftale om frivillig registrering som adopteret i cpr-registret. Kommissorium for fremtidens adoptionssystem. Status på adopteredes aktindsigt.

Artikel: Statsborgerskab i en tynd tråd 8

En kvinde har mistet sit danske statsborgerskab, som hun har haft, siden hun blev adopteret som niårig. Nu kæmper hun for at få det tilbage.

Tema: Undersøgelser og undskyldninger 12

I temaet beskrives undersøgelser af adoptioner i både Danmark og andre lande, og vi undersøger fænomenet officielle undskyldninger – også i sammenhæng med adoptioner.

Artikel: Venteplaceringen – barnets vigtige begyndelse 48

Gitte Edstoft Kristensen skriver som erfaren plejemor om, hvad der skal til for at give børn, der skal bortadopter, de bedst mulige betingelser for et godt og harmonisk liv.

Boganmeldelse: Løgn på løgn 53

På en tilbagerejse til sit fødeland, Etiopien, for at finde sin oprindelige familie møder Anna løgne og fortelser, men hun knytter også vigtige venskaber.

Artikel: At finde sig selv i kunsten 56

Janna Yamuna Kirkeby er billedkunstner og adopteret fra Sri Lanka. Samtidig eksperimenterer hun med tekster og har skrevet prosateksten *Alt det de andre siger*.

Interview: At stille sig ved siden af sine karakterer 60

Louise Voller, som har skrevet en spændingsroman om misbrug på nepalesiske børnehjem, fortæller om arbejdet med fiktion, der trækker tråde til virkeligheden.

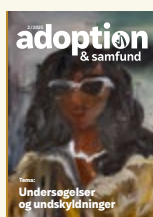

Artikel: Børneskandaler i Nepal 64

I Nepal har børnehjem været ramt af skandaler med forfalskning af børns identitet, bortadoption uden forældrenes samtykke og seksuelt misbrug af børnene.

Kolofon & kontaktinformation 66

Rådgivning 67

Forsidebilledet er et maleri af Janna Yamuna Kirkeby med titlen *Alien in a minkcoat trying to look like Lil'Kim in the 90s*. I artiklen fortæller hun om at bearbejde sin identitet som adopteret og finde sig selv i kunsten. Læs mere side 56.

FOTO: JANNA YAMUNA KIRKEBY

Alderen på børn frigivet med samtykke er faldet fra cirka 10 måneder i 2023 til cirka seks måneder i 2024.

FOTO: DRAGOS CONTARU/UNSPLASH

Adoptionsnævnets årsberetning 2024

Adoptionsnævnets årsberetning 2024 udkom i sommerens løb og kan ses på Ankestyrelsens hjemmeside.

AF MARIANNE ØSTERGAARD

I 2024 har nævnet haft fokus på det faldende antal af godkendte ansøgere på listen til national fremmedadoption. Ved udgangen af 2024 var der 26 godkendte ansøgere på listen mod 61 ved udgangen af 2023. I 2024 var afslagsprocenten på ansøgninger 63%, mens den i 2023 var 38%. Ingen enlige ansøgere blev godkendt i 2024, mens ni par blev godkendt.

Årsberetningen bringer en række yderligere data for adoptioner i året 2024.

Adoptionsnævnet har i 2024 matchet 45 børn til national adoption. 33 af børnene er frigivet nævnets gennemsnitlige sagsbehandlingstid i de 45 nationale matchningssager var 27,4 dage (mellem 7 og 136 dage). Den gennemsnitlige ventetid, inden ansøgere blev matchet med et barn, lå i 2024 på 14,5 måned, hvor den i 2023 lå på 16 måneder.

Alderen på børn, der er frigivet med samtykke, er faldet betydeligt. I gennemsnit var barnet 6,1 måneder i 2024, hvor den i 2023 lå på 10,2 måneder.

Ansøgere, der skal tage stilling til et barn i forslag, har mulighed for at få gratis rådgivning hos de tilknyttede børnelæger. I 2024 ydede børnelægerne rådgivning 32 gange.

Skævt Danmark

En interessant tabel viser, hvilke regioner der henholdsvis afgiver og modtager børnene, og her tegner der sig et tyde-

ligt billede af et socialt skævt Danmark. Den region, der afgav flest børn, var region Midtjylland (selv om den har ca. 500.000 færre indbyggere end Region Hovedstaden), og den region, der modtog flest børn, var Region Hovedstaden.

I 2024 behandlede Adoptionsnævnet ni klager over Adoptionssamrådets afgørelser i godkendelsessager. I 2019, 2020, 2021, 2022 og 2023 behandlede nævnet henholdsvis 14, 11, 2, 20 og 10 klagesager. Kun to af de ni afgørelser blev vurderet egnet til offentliggørelse i Adoptionsnævnets åbne database over afgørelser, og ved udgivelsen af årsrapporten var kun den ene sag offentliggjort. Den vedrørte en enlig adoptants samlivsforhold.

Adoptionsnævnet har i 2024 stadfæstet en afgørelse fra Adoptionssamrådet om tilbagekaldelse af en godkendelse, hvor ansøgeren havde afvist at adoptere det barn, som Adoptionsnævnet havde stillet ansøgeren i forslag, begrundet med bekymring for, om barnets oprindelige slægt ville søge om samvær med barnet. Dette vurderede samrådet og Adoptionsnævnet ikke var en rimelig grund til at afvise at modtage et barn. Man mente, at det tværtimod tydede på manglende ressourcer og rummelighed, som er en forudsætning for, at en adoption vil være til barnets bedste.

Adoptionsnævnet holder sig løbende ajour med udviklingen på adoptionsområdet, herunder retspraksis for

Om Adoptionsnævnet

Adoptionsnævnet, der blev oprettet i 1976, er et uafhængigt klage- og tilsynsorgan.

Nævnets hovedopgaver er:

- Klager over afgørelser truffet af Adoptionssamrådet. Det drejer sig navnlig om klager over samrådets afslag på ansøgning om godkendelse som adoptant.
- Matchning af børn, der er frigivet til adoption nationalt, med adoptanter.
- Tilsyn med Adoptionssamrådet. Formålet med at føre tilsyn med samrådet er navnlig at sikre en ensartet praksis på området.
- Indsamling, bearbejdning og formidling af viden om adoptionsområdet i såvel national som international sammenhæng.

barnets kontakt med biologiske slægt efter Forældre-ansvarslovens § 20.

Sammenbrud i adoptioner

I tre sager er der i 2023-2024 sket sammenbrud i adoptionsprocessen. Adoptionsnævnet har i de tre sager gennemgået godkendelsesforløbet og var enig i samrådets vurdering af, at ansøgerne kunne godkendes som adoptanter på baggrund af de oplysninger, der forelå i de enkelte sager på godkendelsestidspunktet. Man mener altså ikke, at der har været en forkert vurdering i forbindelse med godkendelsen. Årsberetningen beskriver ikke, hvad der så kan have været årsagen til sammenbruddet i adoptionerne og tilbagesendelse af børnene.

Magasinet Adoption & Samfund har spurgt Ankestyrelsen om årsagerne til sammenbruddene i de tre sager. Det har man ikke kunnet oplyse, da oplysningerne på grund af det lille antal sager vil være personhenførbare. Det er derfor et åbent spørgsmål, om det skyldes forhold vedrørende adoptanterne (for eksempel, at der ikke var den rummelighed, man troede ved godkendelsen) eller forhold vedrørende børnene (for eksempel at beskrivelserne var mangelfulde eller upræcise) eller en kombination, eller om der var tale om helt uforudsete omstændigheder. Det kan heller ikke oplyses, hvad konsekvensen af tilbagesendelsen er for adoptanterne og for børnene, for eksempel om adoptanterne har mistet deres godkendelse, og om børnene er sendt tilbage til deres tidligere plejefamilie eller til en ny plejefamilie – og om de bliver matchet med nye adoptanter.

Da det er meget belastende for børn at blive flyttet frem og tilbage, ville det være en stor fordel for fremtidige børn til adoption, hvis det kunne klarlægges, hvad årsagerne til sammenbrud i adoptionerne kan skyldes, så alle involverede parter kan arbejde målrettet på at undgå disse situationer i fremtiden og sikre, at der er det optimale beredskab i de situationer, hvor det alligevel sker. Sammenbrud i tre adoptioner svarer til 4% af samtlige 74 nationale adoptioner i 2023-2024. ■

Adoptererede i cpr-registret

I de seneste numre af magasinet har vi skrevet om den nye kontanthjælpsreform, som i første omgang kom til at ramme adopterede på linje med andre grupper, fordi de er registreret som 'indrejst' i cpr-registret.

Loven blev efter massive protester i medierne og intens lobbyvirksomhed fra blandt andre Adoption & Samfund ændret, så adopterede blev undtaget.

Spørgsmålet var dernæst, hvordan det kan undgås, at adopterede i fremtiden igen bliver ramt af en forskelsbehandling, der er tilsigtet andre grupper, som i dette tilfælde gruppen af indrejste. Adoption & Samfund har haft en dialog med arbejdsmarkedsminister Ane Halsboe-Jørgensen om en ændring i cpr-registret, så adopterede fremover skal kunne vælge ikke længere at stå som indrejste, men som adopterede. Ordningen vil være frivillig, og det vil derfor være kun være muligt at ændre registreringen til 'adopteret', efter man er fyldt 18 år. Der vil være mulighed for senere at ændre den igen, hvis man fortryder. Der vil ved registrering være behov for dokumentation i form af adoptionsbevillingen. Implementering er planlagt til at være afsluttet i løbet af 1. kvartal 2026. ■

MØ

På borger.dk kan alle borgere gå ind og se, hvad der er registreret om dem i cpr-registret.

Fremtidens adoptionssystem

Social- og Boligministeriet offentliggjorde i juni måned sit kommissorium for *Analyse til brug for tilrettelæggelse af fremtidens adoptionssystem*. Analysen skal forholde sig til både international og national adoption og tage afsæt i de grundlæggende principper i FN's Børnekonvention, Haagerkonventionen og adoptionsloven om, at en adoption skal være til barnets bedste. Desuden skal der tages hensyn til, at et barn så vidt muligt skal hjælpes i sit fødeland, og at adoption skal ske uden økonomisk vinding for øje. Endelig skal barnets ret til egen historie være et centralt udgangspunkt.

Analysen skal opstille en eller flere modeller for fremtidens adoptionssystem. Der lægges ikke umiddelbart op til, at en af modellerne kunne indebære et varigt stop for international adoption til Danmark, eller at resultaterne af den kommende analyse af den tidligere adoptionsformidling skal inddrages i analysen.

Analysen skal rumme:

- Beskrivelse af formidlingsbilledet – både nationalt og internationalt.
- Afdækning af samarbejdsmuligheder i udlandet med fokus på mulighed for samarbejde med centralmyndigheder/statslige myndigheder – herunder afdækning af mulige samarbejdslande.
- Undersøgelse af godkendelseskra-
v til adoptanter.
- Afdækning af organisering i Danmark, herunder inspiration fra andre modtagerlandes organisering.
- Særsomt afdækning af muligheder for nordisk samarbejde og eventuelt andre lande om international adoptionsformidling og samarbejde om søgen efter oprindelig slægt.
- Gennemgang af gældende dansk lovgivning.
- Afdækning af behovet for støtte til adopterede.
- Afdækning af udfordringer med for få adoptanter til national adoption.

Arbejdet er igangsat i sommeren 2025 og forventes afsluttet med en rapport inden sommeren 2026.

FOTO: JOSE LOSADA/UNSPASH

Analysen skal afdække udfordringer og muligheder i både national og international adoption og særsomt afdække mulighederne for et nordisk samarbejde.

Den aktuelle situation er, at Ankestyrelsen fortsætter behandlingen af de sager om international adoption, hvor adoptanterne var på venteliste hos DIA den 16. januar 2024. Inden for national adoption ses det som en udfordring at få tilstrækkeligt mange adoptionsansøgere.

En række organisationer, der var inviteret til at deltage i referencegruppen for *Analyse til brug for tilrettelæggelse af fremtidens adoptionssystem*, har efter det første møde besluttet ikke at deltage i

referencegruppen fremover. Det drejer sig om Adoptionspolitisk Forum, DKRG – Danish Korean Rights Group, Foreningen Adopterede fra MCCH, Korea Klubben og Åbenhed i Adoption & Adoptionstrekanten. Deres begrundelse kan ses i et åbent brev, som er offentliggjort på organisationernes hjemmesider, for eksempel på adoptionpolitiskforum.org. ■

MØ

Kommissoriet findes på Social- og Boligministeriets hjemmeside, sm.dk.

Aktsindsigt i egne adoptionssager

Der er fortsat lange ventetider for adopteredes aktindsigt i egen sag, men Ankestyrelsen oplyser, at opgaven har høj prioritet, og at der er etableret en taskforce med 12 ansatte (fem årsværk), som udelukkende arbejder med disse sager, så sagsbehandlingstiden kan blive så kort som muligt.

AF MARIANNE ØSTERGAARD

Da Danish International Adoption (DIA) lukkede den 1. november 2024 og overdrog sine opgaver til Ankestyrelsen, overtog Ankestyrelsen 525 ubehandlede anmodninger om aktindsigt i egen adoptionssag.

Ankestyrelsen oplyser, at de dengang kontaktede alle de berørte borgere og løbende prioriterer sagsbehandlingen, så de anmodninger, der har ventet længst, som udgangspunkt bliver behandlet først. Ankestyrelsen behandler dog også nogle sager som hastebehandling, hvis der anmodes om det for eksempel af helbreds-mæssige årsager.

Ankestyrelsen har ved udgangen af oktober 2025 behandlet 475 af de 525 sager, styrelsen overtog fra DIA. Sagsbehandlingstiden har i gennemsnit været på 5,4 uger, fra styrelsen har modtaget sagens akter fra Rigsarkivet.

Ankestyrelsen har i perioden den 1. november 2024 til den 22. oktober 2025 modtaget 388 nye anmodninger om aktindsigt i egen adoptionssag og behandlet 44 af disse sager. Sagsbehandlingstiden på disse sager har i gennemsnit været på 4,8 uger, fra styrelsen har modtaget sagens akter fra Rigsarkivet.

DIA's tidligere arkiver er overdraget til Ankestyrelsen som offentlige

arkiver. Der er tale om et omfattende arkivmateriale, der ud over ca. 22.000 konkrete adoptionssager også består af en stor mængde fysisk materiale og et omfangsrigt elektronisk materiale om DIA og de tidligere adoptionsformidlende organisationers virksomhed i 70 lande gennem 55 år.

Når adopterede risikerer at vente i mange måneder på aktindsigt, er det blandt andet, fordi sagerne er meget uorganiserede, og det tager tid at klargøre dem. Dette har været kendt, siden Ankestyrelsen modtog arkivet fra DIA og indgik en aftale med Rigsarkivet, der udfører ordningsopgaven for Ankestyrelsen.

Det er ikke lykkedes magasinet Adoption & Samfund at få svar på disse spørgsmål inden deadline:

- Hvornår forventes de sidste ansøgninger fra før den 1. november 2024 at være besvaret?
- Hvor lang tid efter ansøgningstidspunktet kan adopterede, der har søgt aktindsigt efter den 1. november 2024, forvente svar?

Adopterede med nye henvendelser om aktindsigt kan kontakte Ankestyrelsen via en kontaktformular på hjemmesiden: ast.dk/kontakt. ■

Statsborgerskab i en tynd tråd

Dansk statsborgerskab bevilliget af danske myndigheder i forbindelse med en adoption er ikke noget, den adopterede har sikkerhed for. Det viser en sag om en kvinde, Nadine, der har fået frataget sit danske statsborgerskab, som hun fik, da hun i 2006 som niårig blev stedbarnsadopteret af sin mors mand.

AF MARIANNE ØSTERGAARD

Nadines sag har fået en del offentlig opmærksomhed, fordi især Dagbladet Politiken løbende har dækket den, og der har været adskillige samråd i folketingsudvalg om den; prominente jur eksperter som seniorforsker emerita Eva Ersbøll og juraprofessor emerita Eva Smith har skrevet indlæg i medierne om, hvorfor de ser fratagelsen af Nadines statsborgerskab som fejlagtig og som en udfordring for retssikkerheden.

Sagen har været en personlig katastrofe for Nadine, der i dag er 29 år. Hun fortæller her, hvordan hun har oplevet det forløb, hvor hun administrativt har fået frataget sit statsborgerskab og danske pas og nu har udsigt til at sidde fast i retssager i en uoverskuelig tid fremover.

„En dag i april sidste år blev jeg ringet op af et hemmeligt nummer, og jeg tager normalt aldrig et opkald fra et nummer, jeg ikke kender, og især ikke hemmeligt nummer. Men min kæreste sad ved siden af og sagde: 'Jamen, tag den nu.' Jeg sagde 'Nej, nej,' men han sagde: 'Jo, jo, tag den nu. Jeg sidder her ved siden af dig, tag den nu.'“

„Jeg tog den så, og manden i telefonen sagde: 'Det er Allan fra Fyns Politi.' Og der var jeg lige ved at lægge på, fordi jeg tænkte, at det bare var scam. Og så siger han, at jeg er tiltalt for terrorbilligelse og skal afhøres. Jeg var lige ved at falde ned af stolen: 'Hvad er det, du siger?'“

„Han kunne godt forstå, at jeg var overrasket. Så fandt vi en dag, hvor jeg skulle komme ind på stationen og blive afhørt. Jeg var helt omtumlet, og jeg måtte google, hvad 'terrorbilligelse' egentlig betyder. Hvad er terrorbilligelse? Det mindedes jeg ikke, at jeg havde skrevet noget som helst om, fordi sådan et menneske er jeg ikke,“ siger Nadine. Hun havde i december 2023 lavet nogle Facebook-opslag, hvor hun udtrykte

medfølelse for de palæstinensiske ofre og forståelse for palæstinenserens kamp.

Retssag om terrorbilligelse

Nadine valgte at blive afhørt på politistationen, for ellers kunne hun ikke få lov til at se, hvad det var for screenshots og materiale, anklagen byggede på.

Allan var meget venlig, og han fortalte, at Fyns Politi havde bedt om at

Nadinesagen

- I 1996 blev Nadine født i Hamborg af tyske forældre.
- I 2006 blev hun adopteret af en dansk mand, der havde giftet sig med hendes mor. Nadine blev tildelt dansk statsborgerskab efter Indfødsretslovens § 2A.
- I maj 2024 blev hun tiltalt for terrorbilligelse for en kommentar til en artikel på Politikens Facebookside med overskriften „7.000 børn døde i Gaza. Har vi set væk for længe?“ Nadine skrev: „Der har været krig i 73 år, men først NU slår Hamas for alvor tilbage. Med god grund! Det ville ethvert folk gøre“.
- I oktober 2024 blev hun frifundet ved retten i Odense. Anklagemyndigheden ankede sagen til landsretten.
- I maj 2025 'omregistrerede' Familieretshuset Nadine i cpr-registret, så hun ikke længere er dansk statsborger, og hendes danske pas blev inddraget.
- I august 2025 har Nadine stævnet Familieretshuset og Udlændinge- og Integrationsministeriet for at få ophævet den omregistrering, Familieretshuset har foretaget i cpr-registret. Desuden skal Udlændinge- og Integrationsministeriet anerkende, at Nadine blev dansk statsborger den 11. maj 2006 og fortsat er dansk statsborger. Nadine afventer svar på stævningen.

Nadines sag, hvor hun pludselig har fået frataget sit danske statsborgerskab, er blevet symbol på, hvor usikker adopteredes retsstilling er.

Indfødsretsloven § 2A

Et udenlandsk barn under 12 år, der er adopteret ved en dansk adoptionsbevilling, bliver dansk statsborger ved adoptionen, hvis barnet adopteres af et ægtepar eller et samlevende par, hvor mindst én af ægtefællerne eller en af de samlevende er dansk statsborger, eller af en enlig dansk statsborger.

Stk. 2. Dansk indfødsret erhverves fra det tidspunkt, hvor adoptionens retsvirkninger indtræder.

få sagen henlagt, fordi de anså den for at være bagatelagtig, men statsanklageren havde krævet, at hun skulle afhøres.

„Så kan det være, at de lægger låg på det nu,” sagde Allan. Han kunne selvfølgelig ikke love noget, men han kunne slet ikke forestille sig, at sagen kom for retten. Men det gjorde den jo så alligevel.“

Nadine fortæller, at der var virkelig mange følelser på spil, fordi hun skulle sidde og forsvare sig selv og bevise, at hun ikke gik ind for terror.

Hun blev anklaget i april 2024, og sagen kom for retten i oktober samme år. I den mellemliggende periode kunne hun slet ikke fungere.

„Jeg var meget presset og gik ned med stress. Det var virkelig voldsomt i starten. Jeg havde ikke engang energi til at spise mad. Hvis vi havde is, så spiste jeg det, og hvis vi ikke havde noget, jeg bare lige kunne putte i munden, så lod jeg være med at spise. Altså, det var ret slemt. Jeg var også sygemeldt, og jeg kunne slet ikke fungere herhjemme. Jeg lavede ikke andet end at tænke på sagen. Det trak mig virkelig meget ned. Det er det værste, jeg nogensinde har oplevet,” fortæller hun.

„Og jeg billiger ikke til noget i den kommentar, og jeg billiger stadigvæk ikke den 7. oktober. Kommentaren var taget ud af kontekst, for jeg havde skrevet en sætning på omkring 7-8 linjer, og der tog de den del ud, hvor det lyder værst, og jeg havde jo også opslag i andre kommentarer, hvor jeg

tager afstand fra det. Derfor er jeg også frikendt.“

Får frataget statsborgerskab

„Så ankede de jo desværre dommen, og jeg tænkte: 'Ja, så tager vi den bare igen, og indtil da må jeg prøve at lægge noget låg på.' Jeg fik også snakket en del med min advokat, Helene Brædder. Hun er helt fantastisk.“

„Men netop som jeg føler, at nu kan jeg begynde at lægge låg på og se fremad, så kommer det der med mit statsborgerskab i e-boks. Og det måtte jeg jo læse en gang til, fordi jeg tænkte: 'Det er simpelthen løgn, det her. Hvad er det, der foregår?' Så ringede jeg grædende til min far, og det første, han også sagde, var: 'Det er løgn!' Han kunne slet ikke forstå det eller tro det. Det var helt surrealistisk,” siger Nadine.

Hun fortæller, at det er meget rystende fra den ene dag til den anden at få frataget en så stor del af end sin identitet, som nationalitet er. Også selv om hun formentlig stadig har sit tyske statsborgerskab, eftersom hun ikke har frasagt sig det.

Dansk identitet

„Der begyndte jeg også at blive bekymret for, at der måske var gået noget galt med selve adoptionen? Annulerer de også den? Det var faktisk en af mine første tanker. Det ville jo også være katastrofalt. Men jeg har svært ved at beskrive, hvordan man føler det, når de bare lige pludselig kommer og siger: 'Du er ikke dansk længere, og nu tager vi dit pas.' Jeg har haft det, siden jeg var 9 år gammel. Jeg har aldrig haft tysk pas. Og jeg har altid sagt, at jeg er dansker og rejst rundt med mit pas. Jeg er dansk, ja, det er min identitet. Og så kommer de lige pludselig bare og tager det.“

Oven i det psykiske traume at få rystet sin identitet i forhold til statsborgerskab er der også det praktiske forhold, at Nadine er blevet tvunget til at aflevere sit danske pas, så hun har ikke kunnet rejse nogen steder, siden det skete i maj måned.

I erkendelse af, at denne sag kan komme til at trække ud i meget lang tid har Nadine nu søgt de tyske myndigheder om at få et tysk pas, så hun har mulighed for at rejse. Hun søgte i juli måned, men har stadig ikke fået

det. Da hun senest talte med konsulatet, sagde de, at de ville videresende forespørgslen igen om tre uger.

Selv om Nadine formentlig kan få et tysk pas, vil hun være meget ked af ikke at få sit danske pas tilbage, og det bekymrer hende i forhold til ar rejse til nogle lande:

„Hvis jeg ikke skulle få mit danske pas igen, kan det jo få store konsekvenser. Jeg har rejst i Japan og Kina og Canada og USA, og der har jeg jo rejst ind med mit danske pas. Og hvis jeg så lige pludselig kommer med et tysk pas, vil de jo kigge på mig og sige: 'Du er tidligere rejst ind med et dansk pas'. Specielt i USA er de jo meget strenge, så måske kan jeg ikke komme ind i landet igen.“

Stævning for at få statsborgerskab tilbage

Nadine har stævnet Familieretshuset og Udlændige- og Integrationsministeriet for at få sit danske statsborgerskab tilbage. Samtidig er der opmærksomhed om hendes sag i medierne og blandt politikere, og der har været flere samråd om den.

Nadine fortæller, at det allerførste samråd vedrørende hende var ét, der handlede om alle dem, der var tiltalt for terrorbilligelse, og hvor der skulle gøres rede for, hvordan alle de tiltalte havde fået deres statsborgerskab. På dette samråd, hvor hun blev omtalt som T5, var Nadine ikke til stede, men så det først online senere.

Den 25. september 2025 havde Folketingets Indfødsretsudvalg kaldt udlændinge- og integrationsministeren, Rasmus Stoklund (S), og ministeren for digitalisering, Caroline Stage Olsen (M), i samråd „angående et muligt politisk pres i en sag, hvor Familieretshuset har afgjort, at en kvinde ikke skal betragtes som dansk statsborger.“

På samrådet, som var indkaldt af Peder Hvelplund (EL), blev der blandt andet talt om, hvorfor myndighederne i dag ikke vil anerkende, at Nadine i 2006 fik sit statsborgerskab ved en korrekt ansøgning og en korrekt sagsbehandling i Fyns Statsamt, men påstår, at hun fik det ved en fejl. Peder Hvelplund argumenterede mod, at der skulle være tale om en fejl, blandt andet med henvisning til,

at den daværende ansøgningsblanket til stedbarnsadoptionen havde et afkrydsningsfelt, hvor man kunne angive, om man ønskede dansk statsborgerskab for barnet. „Hvorfor skulle det felt være der, hvis det ikke var muligt at få dansk statsborgerskab som følge af stedbarnsadoption?“ spurgte han retorisk og argumenterede endvidere for, at hvis der var tale om en fejl, var der tale om en dobbeltfejl. Hvis hun ikke kunne få statsborgerskab efter paragraf 2A, ville hun under alle omstændigheder have kunnet få det ved 'naturalisation', og i det tilfælde skulle statsamtet automatisk have videresendt ansøgningen til Indfødsretskontoret, hvilket ikke skete, fordi hun jo allerede havde fået statsborgerskab.

Kan ikke stole på myndighederne

Synes du, at du har lært noget af denne sag?

„Det, jeg har lært af det, det er da helt klart, at man ikke kan stole på myndighederne, og det synes jeg godt nok er trist. Og for det andet har jeg lært, at man ikke må ytre sig. Det er sgu farligt. For havde jeg ikke ytrret mig, ville de aldrig nogensinde have opdaget den såkaldte fejl.“

Nadine synes også, hun har fået et indblik i, hvordan magten agerer:

„Altså, jeg synes, det er korrupt, det her. At fordi de mener, at du har gjort noget galt, så kan de bare tage dit statsborgerskab. At politikere blander sig på den måde og leger dommere, selv om de påstår, at der ikke er politisk indblanding. Der mener vi jo noget andet.“

Kampgejst

„Ja, altså, jeg kan jo heller ikke lade være med at tænke på, at lillebitte jeg nu lige pludselig er blevet sådan en offentlig, måske kendt person. Jeg har været meget i medierne. Og det med at sidde der med politikerne og få et indblik i noget, jeg aldrig troede, jeg skulle beskæftige mig med. Det er også lidt vildt,“ konstaterer Nadine.

Samtidig er hun på en måde også glad for, at det er hende, det er gået ud over.

„Der er mange, der har sagt: 'Hvordan har du kunnet klare det? Det ville jeg aldrig kunne.' Men jeg har virkelig

sådan en kampgejst, og det har jeg altid haft. Når noget uretfærdigt sker, så møver jeg igennem, for jeg hader uretfærdighed. Og jeg er ikke bange for at stå frem og bruge min stemme. Så på den måde har jeg også en stærk psyke. Selv om det knækkede mig lige i starten, fik jeg da rejst mig op igen og kæmper videre.“

Det bringer mig til det med, at de har prøvet at trække dine børn ind i det. Har de dansk statsborgerskab?

„Ja, det har de, for loven blev jo heldigvis lavet om i 2014. Hvis de var født før 2014, så havde man også taget deres danske statsborgerskab. Indtil 2014 fulgte børn morens statsborgerskab. Nu kan børns statsborgerskab også følge farens, og mine børns far har dansk statsborgerskab,“ fortæller Nadine.

Selv om Nadines børn ikke kan få fratrækt deres danske statsborgerskab, og Nadine næppe heller vil kunne blive udvist af Danmark, fordi hun under alle omstændigheder er EU-borger, siger det noget om den giftige atmosfære i denne sag, at nogle folketingspolitikere og regeringen har bragt disse to scenarier i spil.

Under alle omstændigheder har Nadine udsigt til at leve med usikkerhed om sin situation i lang tid fremover.

Straffesagen om terrorbilligelse er som nævnt anket af anklagemyndigheden, og sagen om statsborgerskab kan ligeledes ende med at trække ud. Foreløbig har ministeriet meddelt, at de først vil svare på den indgivne stævning om seks uger, og derefter kan der blive tale om en retssag.

Også økonomisk kan det ende med at få store konsekvenser for Nadine. I adoptionssagen dækker hendes forsikring en del, men hvis hun bliver dømt til at betale, vil hun selv skulle betale en selvrisiko på 10-20% af beløbet. I straffesagen skal hun selv betale det hele, hvis hun bliver dømt til det. Der er ingen forsikring eller retshjælp til at dække det. ■

Nadine ønsker ikke sit efternavn bragt frem, men hendes identitet er redaktionen bekendt. Interviewet blev foretaget den 6. oktober, og redaktionen afsluttedes den 12. november. Senere udvikling i sagen i efterårets løb er derfor ikke omtalt.

Kilder

- Journalist Hans Drachmann har i en artikelserie i Dagbladet Politiken løbende dækket Nadines sag.
- Seniorforsker emerita Eva Ersbøll: *Statsborgerskabs-sagen om Nadine er kørt helt af sporet*. Kronik i Dagbladet Politiken den 16. august, hvor Eva Ersbøll gør rede for, hvorfor hun mener, at Nadine i realiteten stadig er dansk statsborger.
- Eva Ersbøll: *Notat om stedbarnsadopterede børns retsstilling efter Indfødsretslovens § 2A. Om adoptivbørns erhvervelse af dansk statsborgerskab ved adoption*. Her gøres der rede for de skiftende fortolkninger af Indfødsretslovens § 2A gennem tiden, og for de fejl, der er begået i Nadines sag. Notatet er sendt til de involverede myndigheder og kan ses på Folketingets hjemmeside: ft.dk/samling/20241/almdel/ifu/bilag/162/3007513.pdf
- Juraprofessor Emerita Eva Smith: *Det yndige land findes ikke mere. Vi er mange, der skammer os*. Debatindlæg i Dagbladet Politiken den 28. juni 2025.
- Tidligere medlem af Folketinget og integrationsminister Birthe Rønn Hornbech: *Ministeren begår så elementære fejl, at han umuligt kan være rådgivet af jurister*. Debatindlæg i Dagbladet Politiken den 20. august 2025.
- Tidligere kontorchef i Integrationsministeriets indfødsrets-kontor Dorit Hørlyck: *Nadine-sagen skubber til magtens tredeling*. Debatindlæg i Dagbladet Politiken den 28. august 2025.
- Åbent samråd i Indfødsretsudvalget den 25. september 2025: ft.dk/udvalg/udvalgene/IFU/kalender/80183/samraad.htm

Tema:

Undersøgelser og undskyldninger

Temaet i dette nummer af magasinet Adoption & Samfund, undersøgelser og undskyldninger, er todelt – men de to dele er forbundne. Forud for en officiel undskyldning går der ofte en undersøgelse eller redegørelse for de forhold, der undskyldes for, og omvendt kan en redegørelse danne grundlag for en officiel undskyldning.

I temaet ser vi på nogle af de undersøgelser, der er foretaget af international adoption både i Danmark og andre lande.

Desuden undersøger vi fænomenet officielle undskyldninger, både principielt og med konkrete eksempler. Og vi rejser spørgsmålet: Vil en undskyldning give mening i forhold til ulovlige adoptioner?

Undersøgelser af internationale adoptioner

I mange modtagerlande af internationalt adopterede børn er der i disse år gennemført eller igangsat undersøgelser af adoptionsformidlingen for at afdække omfanget og karakteren af ulovligheder i adoptionerne. Også i det største afsenderland, Sydkorea, har der været gennemført en undersøgelse af problemerne, idet landets Sandheds- og Forsoningskommission har undersøgt flere hundrede sager, blandt andet på foranledning af den danske organisation Danish Korean Rights Group.

AF MARIANNE ØSTERGAARD OG JULIE HÅRDNES ADELØRN

I Danmark har man i længere tid talt om behovet for en uvildig, tilbunds-gående undersøgelse af adoptionsområdet, og striden har stået mellem regeringens ønske om at lave en historisk redegørelse og de adopteredes og adoptanternes ønske om, at det skulle være en juridisk undersøgelse, der placerede et ansvar for ulovlighederne.

Der er nu truffet politisk beslutning om, at der skal foretages en historisk undersøgelse af de 70 lande, som Danmark har adopteret børn fra i perioden 1964-2016.

Det skabte stor skuffelse og frustration, ikke mindst blandt adopterede, at der ikke ville blive tale om en juridisk undersøgelse, og flere udtalte i medierne, at de ønskede en officiel undskyldning. Derfor fokuserer vi i dette tema både på undersøgelser af adoptionsområdet og på officielle undskyldninger som middel til heling og forsoning.

Hollandsk undersøgelse

I 2021 udkom der en uafhængig undersøgelse af adoptionsformid-

lingen til Holland, *Rapport commissie onderzoek interlandelijke adoptie*, som havde særligt fokus på fem lande: Bangladesh, Brasilien, Colombia, Indonesien og Sri Lanka. Der er dog også inddraget oplysninger fra 18 andre lande. Den undersøgte periode er især fra 1967 til 1998, hvor Holland underskrev Haagerkonventionen, men kommissionen har også set på tiden både før og efter.

I perioden 1957-2019 blev mere end 40.000 børn adopteret til Holland fra mere end 80 forskellige lande; de fleste børn kom fra Kina, Colombia, Sydkorea, Sri Lanka og Indonesien.

Rapporten, som er opkaldt efter kommissionsformanden Tjibbe Joustra, går under navnet Joustra-rapporten og var den første større rapport af sin art, hvor en række uregelmæssigheder og ulovligheder inden for den internationale adoptionsformidling blev afdækket og kritiseret i utvetydige vendinger.

Rapporten konkluderede, at der havde været tale om 'misbrug' i alle fem undersøgte lande, og skønt

Danmark har adopteret mange børn fra asiatiske lande, især fra Sydkorea, Kina og Vietnam.

FOTO: MARIANNE ØSTERGAARD

karaktern og omfanget varierede fra land til land og i forskellige perioder, viste det sig at have været et næsten permanent, strukturelt problem.

Ved 'misbrug' (hollandsk: 'misstanden', engelsk: 'abuse') forstår udvalget bag rapporten: 'handling eller undladelser, der er i strid med gældende nationale eller internationale love og regler, samt handlinger eller undladelser, der ikke formelt er i strid med gældende love og regler, men som er etisk uansvarlige.'

Rapporten skelner mellem *ulovlige* og *uetiske* handlinger. Der har været tale om begge dele.

De ulovlige handlinger omfatter blandt andet korruption, ændring af børnenes identitet og forfalskning af dokumenter, bevidst forfalskning af informationer, børnehandel og kidnapning. De uetiske handlinger omfatter blandt andet at franarre forældrene deres børn under falske påskud og at udnytte de biologiske mødres fattigdom eller sociale eller kulturelle omstændigheder såsom krig, natur-

katastrofer og sociale tabuer samt mangelfuld dokumentation og arkivering.

Kommissionen har konstateret, at ulovlighederne også har fundet sted før 1967 og helt frem til nutiden, og at de har været drevet af efterspørgslen på børn og et adoptionsmarked præget af økonomiske incitamenter og stor socioøkonomisk ulighed, som har gjort børn til en handelsvare.

Rapporten fastslår, at den hollandske regering har kendt til misbruget siden 1960 og har undladt at gribe ind, når der var grund til det. De formidlende organisationer har også været vidende om problemerne, omend det har varieret, hvor meget de har deltaget direkte i ulovlighederne. Akkrediteringssystemet blev indført i 1989, men selv efter det tidspunkt medførte bekræftet misbrug ikke, at de formidlende organisationer fik frataget deres akkreditering permanent; den blev kun suspenderet midlertidigt for visse landes vedkommende.

Rapporten beskriver endvidere, at den offentlige opinion, hvor et positivt syn på international adoption var fremherskende, var stærkt medvirkende til, at problemerne kunne fortsætte så længe.

Kommissionen lægger vægt på behovet for at skabe opmærksomhed om problemerne, så tilsvarende ulovligheder og uetiske handlinger ikke vil ske igen – heller ikke inden for kommercielt surrogatforældreskab.

Rapporten anbefaler en suspension af international adoption og stiller sig tvivlende over for, om det er realistisk at etablere et system, der forhindrer misbrug i betragtning af de mange mislykkede forsøg, der hidtil er gjort på at bekæmpe misbrug gennem strammere regulering af det nuværende system.

Siden er det i Holland blevet besluttet helt at udfase international adoption senest i 2030.

Joustra-rapporten havde en gennemslagskraft, som bevirkede, at flere lande med inspiration i den fulgte op

med større eller mindre undersøgelser. Det gælder også Danmark, hvor fire notater om afgiverlande står på skuldrene af Joustra-rapportens resultater.

Danske undersøgelser

Alle danske undersøgelser af adoptionsområdet er hidtil foretaget af Ankestyrelsen.

Chile var det første land, der blev foretaget en undersøgelse af i Danmark, og Ankestyrelsen vurderede på baggrund af afdækningen, at det ikke kunne afvises, at adoptionsformidlingen fra Chile til Danmark gennem AC Børnehjælp i perioden 1978 til 1988 har været forbundet med ulovlig adfærd i Chile. Chile er indtil videre det eneste land, hvor de danske myndigheder har fulgt op med bistand til de adopteredes søgning efter deres oprindelige familie i form af ansættelse af en ambassademedarbejder dedikeret til netop denne opgave i 2022-2024.

Notater om fire lande

I kølvandet på Joustra-rapporten udarbejdede Ankestyrelsen notater om den danske formidling fra fire af de fem lande, som den hollandske rapport havde fokuseret på: Bangladesh, Colombia, Indonesien og Sri Lanka. I disse notater er der et resumé af resultaterne af den hollandske undersøgelse, suppleret med særlige, danske perspektiver på formidlingen til Danmark. Overordnet set bekræfter de danske notater resultaterne i den hollandske undersøgelse, men der er også variationer.

Ankestyrelsen skriver på sin hjemmeside, at det generelt gælder, at der efter nutidige standarder for international adoptionsformidling ikke har været tilstrækkelige sikkerhedsforanstaltninger i landenes adoptionssystemer eller i den danske formidling til at sikre, at barnets bedste var det styrende princip i den enkelte adoption.

Dette kommer blandt andet til udtryk ved, at der ikke eksisterede tilstrækkelig regulering af international adoption, og at der generelt var sparsomme oplysninger om blandt andet barnets baggrund og frigivelse. Samtidig var der i den pågældende periode ingen regulering af pengestrømme

forbundet med adoptionerne, hvilket kan have skabt en uhensigtsmæssig incitamentsstruktur.

Notaterne er tilgængelige på Ankestyrelsens hjemmeside.

Nedenfor gennemgås en række pointer fra notaterne.

Bangladesh

I alt er 196 personer adopteret fra Bangladesh, og Ankestyrelsens notat bygger på 28 sager. Undersøgelsen tager afsæt i anklager fra Joustra-rapporten om systematisk, ulovlig adoptionsformidling, hvor børn blev bortadopteret uden forældrenes vidende. Avisartikler fra perioden omtaler, at omkring 100 børn forsvandt fra flygtningelejren Dattapara Camp, hvis ledelse havde forbindelser til Terres Hommes Danmarks repræsentant i Bangladesh. Ankestyrelsen kan ikke bekræfte, at de forsvundne børn kom til Danmark, men udelukker det heller ikke. Justitsministeriet og Adoptionsnævnet var informeret om anklagerne, men der findes ingen dokumentation for, at de handlede på oplysningerne.

Colombia

Siden 1973 er 2.322 børn blevet adopteret fra Colombia til Danmark, hvilket gør landet til det tredjestørste afgiverland. Joustra-rapporten peger på to kritiske perioder: før 1975, hvor der var generelle risici for illegale adoptioner, og 1985–1986 efter mudderskredet i Armero i november 1985, hvor mere end 23.000 mennesker omkom, og

over 400 børn blev adskilt fra deres forældre og mange bortadopteret internationalt. Ankestyrelsen har ikke fundet beviser for, at disse børn kom til Danmark, men vurderer, at spørgsmålet kræver en grundigere gennemgang af sagerne fra perioden.

Indonesien

Som tidligere hollandsk koloni har Indonesien særlige relationer til Holland, og der er adopteret 3.072 børn fra Indonesien til Holland. Danmark har derimod kun adopteret 51 børn fra Indonesien, de fleste gennem DanAdopt. Joustra-rapporten beskriver ulovlige forhold i adoptioner til Holland, herunder børnehandel, korruption og dokumentfalsk. Ankestyrelsen har undersøgt, om den danske formidling havde sammenfald med den hollandske.

Undersøgelsen viser eksempler på økonomisk støtte til mødre og børns hospitalsophold med henblik på adoption, hvilket i dag vurderes som problematisk. Desuden bygger flere sager på dokumenter, hvor mødre overdrager ansvaret til børnehjemmet uden klart samtykke til adoption. Alligevel konkluderer Ankestyrelsen, at formidlingen samlet set ikke var ulovlig.

Indonesien stoppede international adoption i 1984.

Sri Lanka

Fra 1973 til 2012 blev 996 børn adopteret til Danmark, især i perioden 1979-1986. Joustra-rapporten

Danske undersøgelser

Indtil nu er der i Danmark foretaget undersøgelser af fem ud af de 70 lande, Danmark har adopteret børn fra. De fem lande er:

- **Bangladesh:** Notat om adoptionsformidlingen fra Bangladesh til Danmark 1975-1982 (2022).
- **Chile:** Mistanke om ulovlige forhold i adoptioner fra Chile til Danmark 1978-1988 (2021).
- **Colombia:** Notat om adoptionsformidlingen fra Colombia til Danmark før 1975 og i 1985-1986 (Armero) (2022).
- **Indonesien:** Notat om adoptionsformidlingen fra Indonesien til Danmark i 1976-1981 (2022).
- **Sri Lanka:** Notat om adoptionsformidlingen fra Sri Lanka til Danmark i 1980'erne (2022).
- **Syd Korea:** Adoptionsformidlingen fra Sydkorea til Danmark i 1970'erne og 1980'erne (2024).

beskriver alvorlige uregelmæssigheder i adoptioner til Holland, blandt andet babyfarme, trafficking, tyveri af børn og dokumentfalsk. En srilankansk undersøgelseskommission konkluderede i 1987, at de fleste internationale adoptioner var ulovlige. I 1986 var 79 børn blevet adopteret til Danmark, selv om kun 37 adoptioner var sket gennem officielle kanaler. Regeringen standsede midlertidigt adoptionerne, som dog blev genoptaget i 1988 under skærpede vilkår. Ankestyrelsen vurderede i notatet, at der kan have været ulovligheder forbundet med formidlingen til Danmark, herunder samarbejde med personer, der krævede betaling og brugte falske identiteter.

Syd-korea

Omkring 9.000 børn er adopteret fra Sydkorea til Danmark, hvilket gør landet til det største afgiverland. Sydkorea blev længe betragtet som et forbillede for international adoption, men dette ændrede sig brat, da

Danish Korean Rights Group i 2022 indsendte over 300 sager til den sydkoreanske Sandheds- og Forsøningskommission.

Ankestyrelsen iværksatte i 2023 en undersøgelse af det danske samarbejde i årene 1970-1989. Rapporten, som udkom i 2024, beskriver et ureguleret system med store penge-transaktioner, der gav mulighed for at ændre børns identitet og baggrund uden forældres viden. AC Børnehjælp og DanAdopt var bekendt med praksissen. Betydelige støttebeløb fra de danske formidlende organisationer til deres sydkoreanske partnere og et dansk ønske om et højt antal adoptioner af børn med en bestemt profil skabte økonomiske incitament, som både organisationer og myndigheder i Danmark dengang anså for at være en naturlig del af formidlingsarbejdet.

‘Orphans’

Det kendetegner alle adoptions-sagerne, at der er sparsomme oplys-

ninger om, hvor barnet befandt sig, før det kom i adoptionsorganisationernes varetægt. Begrebet ‘orphan’ blev i Sydkorea anvendt som en bred betegnelse for børn, der var blevet forladt af deres forældre, afleveret eller var hittebørn. Begrebet betegnede ikke nødvendigvis børn, der ikke havde forældre på adoptionstidspunktet, eller børn, hvis forældres identitet var ukendt. Barnets ret til identitet blev krænk, idet barnets oprindelige slægt ikke fremgik af adoptionssagens oplysninger, selv om barnet var registreret i den oprindelige slægts familierregister.

Ankestyrelsen skriver: „Fra 1977 og frem synes der i Sydkorea at aftegne sig et adoptionssystem, hvor der inden for de gældende regler var et råderum for de sydkoreanske organisationer til at sørge for, at barnets oprindelige identitet ikke fremgik af de officielle adoptionsdokumenter, ligesom det var muligt at gennemføre adoptioner uden de biologiske forældres samtykke.“

FOTO: BILL WEGENER/UNSPLASH

Colombia er et oprindelsesland for mange adopterede, og formidlingen fra Colombia er beskrevet i flere af undersøgelserne, den hollandske, svenske og norske samt det danske notat fra Ankestyrelse.

Ankestyrelsen skriver endvidere: „AC Børnehjælp blev i 1971 bekendt med, at de biologiske forældres identitet og barnets baggrund ikke fremgik korrekt i dokumenterne fra KSS. Det fremgår ikke af de dokumenter, Ankestyrelsen har gennemgået, om AC Børnehjælp videregav oplysningen til de danske myndigheder. Holt registrerede også barnets forældre som ukendte, selv om man havde kendskab til biologisk slægt. Det formodes ud fra oplysninger til DanAdopt om fjernelsen af ugifte forældres oplysninger, at DanAdopt i et vist omfang var vidende om denne praksis.“

Tre begreber om børnene går igen i de konkrete sager og de formidlende organisationers korrespondance. Disse begreber synes i det sydkoreanske sprog at rumme en langt bredere betydning, end de tillægges i den nutidige, internationale sprogbrug om adoption: ‘abandoned’, ‘foundling’ og ‘orphan’. Ordene giver alle umiddelbart indtryk af, at barnets biologiske forældre er forsvundne, ukendte eller døde. Det fremgår imidlertid af oplysninger fra Ankestyrelsens besøg i Sydkorea i 2023, at brugen af ordene kan være meget flydende og endda har været anvendt forskelligt fra koreansk og dansk side. Begrebet ‘orphan’ fungerede generelt som et overordnet begreb, der også kunne dække ‘abandoned’ og ‘foundling’.

Tankevækkende beskrivelser

Den 121 sider lange undersøgelse kommer ind på mange juridiske, samfundsmæssige og kulturelle aspekter af både den koreanske og danske side af formidlingen, og den er et tankevækkende dokument om den historiske kontekst. Det gælder eksempelvis beskrivelsen af det eskortesystem, der bragte børnene til Danmark, indtil anvendelsen af eskorte ophørte i 00’erne. Det fremstår som et system, der på ingen måde tog hensyn til børnenes behov for en nænsom overdragelse, og de lange strabadserende flyrejser var i visse tilfælde ligefrem livstruende for børnene.

Interessant er det at læse, at Sydkorea i 1975 indførte adoptionsstop for adoptioner til Danmark, Norge og Sverige, fordi sydkoreanske medier rapporterede, at adoptivbørnene i

FOTO: CHRISTOFFER ZACKRISSON/UNSPLASH

Holland og Indonesien har stadig tætte bånd efter kolonitiden, og Holland har adopteret omkring 3.072 børn fra Indonesien, mens Danmark har adopteret 51.

disse lande ikke blev behandlet godt, men ofte havnede på institution.

Det fører for vidt at referere alle dele af rapporten her, men det bemærkes, at de formidlende organisationer til tider opererede på kanten af eller over grænsen for deres autorisation, hvilket generelt blot endte med en henstilling fra myndighederne om at følge gældende regler.

Sydkoreanske undersøgelser

I december 2022 udkom en rapport fra Soongsil University Industry-Academia Cooperation Foundation bestilt af den sydkoreanske National Human Rights Commission, *A study on human rights protection measures through fact-finding surveys on the human rights situation of international adoptees*. Rapporten fastslår, at de adopteredes og de biologiske forældres menneskerettigheder er blevet krænket i Sydkorea. Oplysningerne fra rapporten indgår som baggrundsoplysninger i Sandheds- og

Forsoningskommissionens undersøgelse.

Den sydkoreanske Sandheds- og Forsoningskommission (TRC) igangsatte i 2022 en undersøgelse af 367 internationale adoptionssager fra 11 modtagerlande, heraf 240 danske sager indsamlet af Danish Korean Rights Group. TRC skulle afdække eventuelle menneskerettighedskrænkelser og myndighedernes ansvar i adoptionerne fra 1960’erne til 1990’erne.

Første delrapport udkom den 25. marts 2025 og omfatter 56 sager. Rapporten konkluderer, at der er sket alvorlige krænkelser af adopteredes rettigheder. Staten havde i næsten 50 år prioriteret internationale adoptioner som en billig løsning frem for børnevelfærd og overladt ansvaret til private organisationer uden tilstrækkeligt tilsyn. Det førte til tab eller forfalskning af børns identitet og familieforhold samt manglende juridisk beskyttelse.

Rapporten peger på en række konkrete brud på menneskerettigheder:

- Mangel på korrekt samtykke til adoption.
- Falsk registrering af børnene som hittebørn eller forældreløse.
- Mangelfuld efterlysning af forladte børns pårørende.
- Ombytning af identiteten på børn til bortadoption.
- Masseeksport af børn for at imødekomme efterspørgslen.

Eftersom denne adoptionspraksis stod på i så lang tid, er den udtryk for regeringens forsømmelse af sin pligt til at beskytte befolkningen mod menneskerettighedskrænkelser, og derfor anbefaler kommissionen en række tiltag, blandt andet:

- En officiel undskyldning fra regeringen.
- Retsmidler til ofre, hvis identiteter er blevet forfalsket.
- Forpligtelse af adoptionsbureauer til at genoprette adopteredes rettigheder.

Dette må kunne forstås sådan, at adoptionsbureauerne bliver forpligtet til fremover at udlevere de adopteredes journaler, hvilket ellers har været en sej kamp for mange koreansk adopterede.

Opfølgning i Danmark

På baggrund af rapporten har Social- og Boligministeriet den 2. april 2025 bedt Ankestyrelsen om at redegøre for,

hvad delrapporten måtte give Ankestyrelsen anledning til. Ankestyrelsens svar lyder, at man blandt andet vil:

- Inddrage rapportens oplysninger i behandlingen af PAS-henvendelser fra adopterede fra Sydkorea.
- Følge udgivelsen af Sandheds- og Forsoningskommissionens kommende afrapportering med en særlig opmærksomhed på oplysninger af relevans for Ankestyrelsens PAS-bistand.
- Gå i dialog med Sandheds- og Forsoningskommissionen og eventuelle andre relevante sydkoreanske myndigheder om de adopteredes muligheder for at få indsigt i de dokumenter, der forefindes i de sydkoreanske organisationers arkiver.

Svensk undersøgelse

En undersøgelse af internationale adoptioner til Sverige blev igangsat i 2021, og rapporten *Sveriges internationella adoptionsverksamhet – lärdomar och vägen framåt* blev offentliggjort den 2. juni 2025. Den vakte stor opmærksomhed – også i Danmark – på grund af sine markante konklusioner og forslag.

Opgaven var at redegøre for forekomsten af uregelmæssigheder i den svenske adoptionsvirksomhed og at se på forskellige aktørers ageren i den sammenhæng. Derudover skulle kommissionen afdække behovet for adoptionsspecifik støtte og komme med forslag til, hvordan en sådan støtte kan organiseres. Endelig skulle den tage stilling til, hvordan børnerettighedsperspektivet og retssikkerheden kan styrkes i adoptioner fremover.

Undersøgelsen har fokuseret på syv lande: Chile, Colombia, Etiopien, Kina, Polen, Sri Lanka og Sydkorea.

Kommissionen konkluderer, at der er forekommet uregelmæssigheder i de internationale adoptioner til Sverige, herunder bekræftede tilfælde af børnehandel fra 1970'erne til 2000'erne, manglende frivilligt og informeret samtykke fra forældre samt falske oplysninger og fejl i dokumenter. Desuden har der manglet vigtige informationer for at tilgodese retten til at kende sit ophav. De formidlende organisationer har formidlet adoptioner af børn, hvor baggrunden

var uklar eller uetisk, og myndighederne har ikke ført tilstrækkeligt tilsyn med organisationerne eller reageret på advarselssignaler.

Kommissionen anbefaler:

- Ratificering af konventionen om beskyttelse af personer mod tvungen forsvinding.
- Afvikling af internationale adoptioner til Sverige.
- En officiel undskyldning til adopterede og deres familier.
- En stærk og langsigtet adoptions-specifik støtte til adopterede og deres familier, herunder et ressourcecenter for adopterede, hvor de blandt andet kan få psykologsamtaler og rådgivning i søgning af oprindelseshistorie, arkiver, DNA-databaser, juridiske spørgsmål osv.

Begrebsafklaring

Rapporten har et afsnit om nogle af de begreber, der benyttes om uacceptable adoptionsaktiviteter: uregelmæssigheder, ulovlige aktiviteter og uetiske handlinger.

Uregelmæssigheder er den overordnede betegnelse, der dækker over både ulovligheder og uetisk ageren.

Haagerkonferencen for International Privatret (HCCH) benytter begreberne 'illegal adoptions' og 'illicit practices'. 'Illegal adoptions' er adoptioner, som er kommet i stand ved handlinger, der er forbudt ifølge loven, mens 'illicit practices' er handlinger, hvor et barn bortadopteres uden respekt for dets rettigheder. Dette kan også være ulovlige handlinger, men omfatter desuden forskellige former for uetiske praksisser.

Kommissionen bemærker, at begrebet 'illegal adoptions' kan siges at være selvmodsigende, fordi alle adoptioner i sidste ende godkendes af en domstol og dermed kan siges at være lovlige. Ulovlige adoptioner er adoptioner, som kommer i stand ved ulovlige handlinger, selv om de legaliseres af en kompetent retslig eller administrativ myndighed.

FN's særlige rapportører har i 2017 beskrevet forskellige former for ulovlige adoptioner: kidnapning af spædbørn, forældresamtykke ved tvang eller vildledning, betaling for barnet, forfalskning af dokumenter osv.

Børn adopteret til Danmark

- **Chile:**
112 børn i 1977-1995.
- **Bangladesh:**
196 børn i 1975-1982.
- **Colombia:**
2.322 børn i 1973-2022.
- **Indonesien:**
51 børn i 1973-1998.
- **Sri Lanka:**
996 børn i 1973-2012.
- **Sydkorea:**
8.592 børn i 1970-2022.

FOTO: SVANTE RINALDER/REGERINGSKANSLIET

Den svenske adoptionskommission var ledet af professor i civilret ved Uppsala Universitet, Anna Singer.

Læs også om den svenske undersøgelse i Tobias Hübinettes artikel side 21.

Norsk undersøgelse

I 2023 nedsatte den norske regering et granskningsudvalg til at udføre en ekstern undersøgelse af internationale adoptioner til Norge. Undersøgelsens formål er at udrede, om de norske myndigheder har haft tilstrækkelig kontrol med internationale adoptioner, og om ulovligheder og uetiske forhold har fundet sted.

Undersøgelsen skal konkludere, om der er behov for fremadrettede tiltag, og komme med anbefalinger til et sikkert system for international adoption i fremtiden.

Første delrapport, *Delrapport om Ecuador og Colombia*, udkom i januar 2025, og hele rapporten ventes færdig i juni 2026.

Af de 36 lande, der er adopteret børn fra siden 1979, skal undersøgelsen især koncentrere sig om 12 lande: Bangladesh, Brasilien, Chile, Colombia, Costa Rica, Ecuador, Etiopien, Indonesien, Kina, Sri Lanka, Sydkorea og Vietnam.

I første delrapport har granskningsudvalget fundet risiko for, at mødre er blevet presset til at afgive deres børn. Desuden fandt de problematiske pengetransaktioner til private institutioner i Colombia, som de norske aktører ikke har fulgt op på og ikke orienteret de norske myndigheder om.

I Ecuador er der konstateret mindst ét tilfælde af kidnapning og

bortadoption af et barn, hvor den biologiske mor anlagde sag for at få annulleret adoptionen. I sagen blev der efter flere år indgået et forlig, hvor den adopterede blandt andet fik dækket omkostninger til at etablere kontakt med den biologiske mor og foretage flere rejser til Ecuador. Rapporten peger på, at det er kritisabelt, at de norske myndigheder gik med på et løsningsforslag, som gik ud på at betale penge for et kidnappet barn.

Børnehjemmet Amparo y Hogar, som Adopsjonsforum samarbejdede med, var forbundet med ulovlige forhold, uden at Adopsjonsforum og de norske myndigheder i tilstrækkelig grad forsøgte at få klarhed over for-

holdene. Blandt andet samarbejdede Adopsjonsforum med advokaten Roberto Moncayo, der i 1989 blev arresteret og anklaget for at have faciliteret illegale adoptioner.

Rapporten roser imidlertid Adopsjonsforum for selv at have taget initiativ til at afslutte samarbejdet med børnehjemmet FANN, da dette begyndte at stille krav om donationer, som ifølge Adopsjonsforum ikke stod i rimeligt forhold til børnehjemmets standard og reelle udgifter.

Undersøgelser i andre lande

Der er foretaget undersøgelser af internationale adoptioner til en række andre modtagerlande. I den norske rapport findes der en gennemgang af hovedpointer i undersøgelser fra Holland, Sverige, Schweiz, Danmark og Frankrig.

Der er endnu ikke igangsat eller foretaget undersøgelser af formidlingen til Finland og Island.

Det vides endnu ikke, om der vil blive foretaget en undersøgelse i Finland, men centralmyndighederne har i udtalelser givet udtryk for, at det vil være en god idé, eftersom Finland har haft et adoptionssamarbejde med de samme afgiverlande som Sverige.

I Island er der efter møder mellem Isadopt og centralmyndighederne om spørgsmålet ikke aktuelle planer om en undersøgelse, men både myndighederne og Isadopt følger udviklingen i de andre nordiske lande tæt. ■

Kilder

På Ankestyrelsens hjemmeside, ast.dk, findes link til:

- De danske undersøgelser af international adoption.
- Den hollandske Joustra-rapport.
- Sandheds- og Forsoningskommissionens undersøgelse.

Den svenske rapport:

regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2025/06/sou-202561/

Liste over alle høringssvarene:

regeringen.se/remisser/2025/06/remiss-av-sou-202561-sveriges-internationella-adoptionsverksamhet/

Den norske delrapport:

regjeringen.no/no/aktuelt/delrapport-med-forebelse-utgreiingar-om-adopsjonar-fra-colombia-og-ecuador/id3084412/

Kommissorium for adoptionsundersøgelse

Kommissoriet vedrørende den kommende undersøgelse af internationale adoptioner til Danmark blev offentliggjort den 30. juni 2025 under overskriften *Uvildig afdækning af den internationale adoptionsformidling til Danmark i perioden 1964-2016*.

Formålet med undersøgelsen er „at tilvejebringe oplysninger, der kan understøtte personer, som er adopteret til Danmark, i deres ret til at kende deres egen historie ved at give dem mulighed for en bredere og dybere indsigt i den kontekst og det system, som deres adoption blev gennemført i. Dette omfatter ikke mindst et kend-

skab til de danske adoptionsorganisationers og myndigheders rolle og praksis i adoptionsformidlingen.“

Afdækningen skal ikke forholde sig til private fremmedadoptioner, der er foretaget uden for de formidlende organisationer. Den skal „beskrive det system, adoptionerne blev gennemført i, både i afgiverlandet og i Danmark, samt den praktiske tilrettelæggelse af børnenes rejse til Danmark. Afdækningen skal således også beskrive de danske myndigheders rolle i systemet.“

„Afdækningen vil derfor have karakter af en deskriptiv afdækning af adoptionsformidling til Danmark i

perioden 1964-2016. Afdækningen har ikke til formål at belyse, om enkeltstående konkrete adoptioner er sket på et ulovligt grundlag, eller at placere et eventuelt juridisk ansvar.“

Afdækningen skal som minimum beskrive nedenstående elementer:

- „De retlige rammer i Danmark for international adoption, herunder de danske myndigheders rolle, tilsynsforpligtelse og internationale forpligtelser og formelle kompetencer set i en samfundshistorisk kontekst,
- Adoptionslovgivning, adoptionsprocesser og den samfundshistoriske kontekst, som var gældende i de lande, hvorfra der blev adopteret børn til Danmark,
- Samarbejdet mellem danske adoptionsformidlende organisationer og deres udenlandske samarbejdspartnere, herunder de økonomiske aspekter forbundet med samarbejdet.“

Afdækningen skal forholde sig til alle 70 lande, hvorfra der er adopteret børn i perioden, men der vil kunne foretages en prioritering i forhold til landene. Prioriteringen kan blandt andet ske på baggrund af antallet af adoptioner fra landet og formidlingens omfang gennem tiden. Prioriteringen af lande kan også ske ud fra oplysninger om særligt problematiske forhold knyttet til adoptionsformidling fra det enkelte land. I overvejelser om prioritering kan andre landes undersøgelser m.v. også inddrages.

Afdækningen skal udføres af uafhængige forskere og tilrettelægges ud fra en tværfaglig tilgang.

Afrapportering skal ske til Social- og Boligministeriet senest den 31. december 2027 med henblik på senere offentliggørelse. ■

Se kommissoriet på Social- og Boligministeriets hjemmeside, sm.dk.

MØ

FOTO: MARIANNE ØSTERGAARD

Alle de lande, hvorfra der er adopteret børn til Danmark, skal indgå i undersøgelsen.

Den svenske adoptionskommissions undersøgelse og anbefalinger

Denne artikel omhandler den svenske adoptionskommissions endelige rapport, der blev offentliggjort i juni 2025, og fokuserer på dens anbefalinger. Den svenske adoptionskommission er et uafhængigt regeringsudvalg, som blev nedsat den 28. oktober 2021 af den daværende koalitionsregering bestående af Socialdemokraterna og Miljöpartiet under ledelse af statsminister Stefan Löfven, der selv er nationalt adopteret.

AF TOBIAS HÜBINETTE

Den 2. juni 2025, efter flere forlængelser og tre år og otte måneders arbejde, fremlagde Adoptionskommissionen under ledelse af juraprofessor Anna Singer ved Uppsala Universitet sin endelige rapport for den nuværende koalitionsregering ledet af statsminister Ulf Kristersson, der tilfældigvis er adoptivfar til tre børn fra Kina.

Efter offentliggørelsen af rapporten, der omfatter næsten 1600 sider, meddelte regeringen, at der ville blive indledt en høringsrunde med frist den 6. oktober i år. Efter denne dato og efter at have gennemlæst alle høringssvarene, som forventes at blive indsendt af foreninger for både adopterede og adoptivforældre, af den eneste tilbageværende svenske

adoptionsformidlende organisation, Adoptionscentrum, af myndigheder, NGO'er og universiteter, vil regeringen beslutte, hvilke anbefalinger den vil følge op på og gennemføre i form af et lovforslag. Med andre ord vil efteråret 2025 blive afgørende, når det gælder kommissionens anbefalinger.

Sverige – verdens største adoptionsland

Sverige er det land i verden, der proportionalt i forhold til indbyggerantal har adopteret flest børn fra udlandet, siden den moderne form for transnational adoption opstod i kølvandet på Koreakrigen. Fra 1950'erne og frem til i dag er mere end 60.000 udenlandske børn blevet adopteret af svenskere, og i 2020'erne er der

Tobias Hübinette er forsker og underviser i interkulturelle studier ved Karlstad Universitet. Han har en ph.d. i koreanske studier og er selv adopteret fra Sydkorea.

FOTO: SVANTE RINALDER/REGERINGSKANSLIET

I forbindelse med offentliggørelse af rapporten ved et pressemøde den 2. juni 2025 blev Adoptionskommissionens rapport overleveret til regeringen repræsenteret af socialtjänstminister Camilla Waltersson Grönvall.

hvert år kommet mellem 50 og 100 børn til Sverige med henblik på adoption. I 1970'erne og i dele af 1980'erne satte Sverige verdensrekord, idet hele 2,3 procent af hele befolkningen var adopteret fra udlandet.

Ud over at være det største adoptionsland i verden var Sverige også banebrydende ved sammen med USA at ændre transnational adoption fra at være en midlertidig løsning til en permanent praksis. Sverige indgik formelle, bilaterale adoptionsaftaler med flere oprindelseslande, herunder Sydkorea. Det skete allerede i 1960'erne, før noget andet vestligt land gjorde det.

Adoptionscentrum, der blev grundlagt i 1969, udviklede sig til den vestlige verdens næststørste adoptionsformidlende organisation efter amerikanske Holt. Adoptionscentrum har stået for tæt på 30.000 adoptioner til Sverige, hvilket svarer til omkring halvdelen af alle svenske transnationale adoptioner, mens Holt har behandlet op mod 100.000 adoptioner til USA. Da Sveriges befolkning imidlertid kun tæller 10,4 millioner indbyggere, mens USA har næsten 332 millioner, er Adoptionscentrum proportionalt set uden sidestykke verdens førende adoptionsformidlende organisation.

Derudover – og i modsætning til USA og alle andre vestlige modtagerlande – var det fra 1960'erne og helt frem til 1980 den svenske stat selv, der stod for tilrettelæggelsen af tusindvis af adoptioner fra oprindelseslande som Sydkorea. Sverige tilpassede også sin egen lovgivning fuldt ud for at gøre transnational adoption mulig meget tidligere end andre vestlige modtagerlande, med undtagelse af USA. Og siden 1960'erne har forskellige svenske regeringer iværksat i alt otte formelle regeringsundersøgelser af lovgivningsmæssige spørgsmål for at lette transnational adoption. Dette store antal er i sig selv unikt blandt de vestlige modtagerlande.

Sverige var også det første land i verden, der indførte en statslig adoptionsydelse i 1989, og i dag betyder det, at alle svenskere, der adopterer et udenlandsk barn, har ret til at modtage 75.000 SEK skattefrit fra regeringen. Derudover var Sverige i 2003 også det første land i verden, der tillod homoseksuelle par at adoptere.

Ulovlige adoptioner

Der har været medieberetninger om ulovlige adoptioner allerede fra 1970'erne, og nogle adopterede har

siden 1990'erne aktivt krævet en undersøgelse af og en løsning på problemet med uetiske adoptioner. Disse medieberetninger og de relativt få kritiske adopterede i Sverige, der har været politisk aktive, havde dog kun ringe indflydelse på det politiske område indtil februar 2021, hvor den største svenske morgenavis, Dagens Nyheter (herefter forkortet DN), begyndte at offentliggøre en artikelserie om spørgsmålet om ulovlige adoptioner til Sverige med titlen *Barn till varje pris* (Børn for enhver pris), som fortsatte gennem hele året. DN's meget roste artikelserie sendte næsten fra den ene dag til den anden chokbølger gennem hele landet og udløste en intens offentlig og politisk debat om problemet med uetiske adoptioner.

Det var også denne debat, der til sidst førte til nedsættelsen af Adoptionskommissionen i oktober 2021 – efter en debat i Riksdagen, hvor alle oppositionspartier fra den radikale højrefløj til den radikale venstrefløj i fællesskab krævede nedsættelsen af en uafhængig undersøgelseskommision.

Adoptionskommissionen blev ledet af den respekterede juraprofessor

Anna Singer fra Uppsala Universitet og fik til opgave at undersøge eksistensen af ulovlige svenske transnationale adoptioner fra de første adoptioner i 1950'erne til i dag, og i hvilket omfang den svenske stat og de svenske adoptionsformidlende organisationer var bekendt med uregelmæssighederne på adoptionsområdet.

På grund af tidsbegrænsninger og af praktiske årsager fokuserede kommissionen hovedsageligt på syv af de største oprindelseslande: Sydkorea, Kina, Sri Lanka, Polen, Etiopien, Colombia og Chile.

Den anden del af regeringens instruks til kommissionen fra 2021 handlede om at undersøge og komme med anbefalinger til, hvordan det svenske samfund som helhed kan støtte adopterede fra udlandet, da de er en af de befolkningsgrupper i Sverige, der er forholdsmæssigt mest berørt af selvmordsforsøg og gennemførte selvmord, og som desuden lider under svimlende niveauer af psykiske lidelser og generelle sociale problemer, såsom mislykket skolegang og arbejdsløshed, at være single og barnløs, afhængighed af alkohol og stoffer osv.

Adoptionskommissionens konklusioner og anbefalinger

Den 2. juni 2025 blev Sverige igen rystet i sin grundvold, da professor Anna Singer præsenterede adoptionskommissionens konklusioner og anbefalinger på en pressekonference i regeringskvarteret i centrum af Stockholm og for den nuværende koalitionsregering, der var repræsenteret af socialtjänstminister Camilla Waltersson Grönvall. I de følgende uger og langt ind i juli var de svenske medier fyldt med interviews med både adopterede, adoptivforældre, herunder statsminister Ulf Kristersson, og repræsentanter fra Adoptionscentrum, lederartikler, klummer, kronikker og rapporter, der kommenterede og diskuterede konklusionerne og anbefalingerne.

Den massive mediedækning fokuserede ikke mindst på den mest kontroversielle af anbefalingerne, som handler om, at den svenske stat skal overtage ansvaret for alle fremtidige adoptioner fra udlandet. Dette vil betyde, at Adoptionscentrum ikke

længere vil være økonomisk bæredygtig og sandsynligvis vil gå konkurs og i sidste ende blive tvunget til at opløse sig selv.

Konklusionerne i den svenske adoptionskommissions endelige rapport adskiller sig ikke væsentligt fra konklusionerne i andre allerede afsluttede undersøgelser eller baggrunden for kommissorierne i igangsatte undersøgelser i oprindelseslande som Chile og Sydkorea og i modtagerlande som Schweiz, Holland, Belgien, Frankrig, Danmark og Norge.

Adoptionskommissionen konkluderer, at der er forekommet uregelmæssigheder i form af ulovlige adoptioner i den svenske transnationale adoptionsvirksomhed, lige siden den opstod i 1950'erne og frem til i dag, og at selv nutidens adoptioner fra udlandet ikke kan garanteres at foregå korrekt. Denne overordnede konklusion er også årsagen til, at kommissionen anbefaler, at Adoptionscentrum og andre private aktører ikke længere skal have lov til at gennemføre adoptioner, men at det i stedet kun skal være staten, der gør det. I forbindelse med

denne konklusion understreger kommissionen også, at Sveriges ratificering af Haagerkonventionen om beskyttelse af børn og samarbejde i forbindelse med transnationale adoptioner i 1997 ikke har formået at dæmme op for problemet med ulovlige og uetiske adoptioner.

Anbefaler undskyldning

Kommissionens konklusion er derfor, at den svenske stat og de svenske adoptionsformidlende organisationer, såsom Adoptionscentrum, alle har krænket både de adopteredes og deres biologiske forældres menneskerettigheder, mens adoptivforældrene er blevet narret til at tro på et system, der ikke kunne garantere etiske adoptioner. På baggrund af denne konklusion anbefaler kommissionen, at regeringen anerkender dette faktum og officielt og offentligt undskylder over for Sveriges 60.000 adopterede.

Adoptionskommissionen anbefaler også, at der nu er behov for et skift i fokus, så de adopteredes behov kommer i centrum, fordi den svenske stat indtil nu kun har prioriteret at

FOTO: HOVEE SONG/UNSPLASH

Den kinesiske ambassade i Sverige advarede Adoptionscentrum om, at kinesiske børn var blevet adopteret ulovligt til Sverige.

hjælpe så mange ufrivilligt barnløse svenskere som muligt med at få børn gennem transnational adoption. Dette anbefalede paradigmeskift, som også indirekte involverer de biologiske forældre i oprindelseslandene, ledsages af flere konkrete forslag fra kommissionens side.

Bemærkelsesværdige forslag er at tildele alle udenlandsk adopterede et bestemt beløb (15.000 SEK) som rejselegat, så de kan besøge deres oprindelseslande, hvis de ønsker det, oprettelse af en national DNA-database og gratis DNA-test for adopterede, praktisk støtte fra staten, herunder fra svenske ambassader, til adopterede, der ønsker at søge efter deres biologiske forældre og familier, vidensformidling til alle faggrupper i det svenske samfund, der møder og yder støtte til adopterede, adgang til rådgivning og psykologbehandling for adopterede, der har behov for det, og frem for alt oprettelse af et statsligt kompetence-, videns- og ressourcecenter for adoption. Et sådant center vil tilbyde juridisk, praktisk og psykologisk støtte og indsamle og gennemføre forskning om adoption samt tilbyde uddannelse og træning til professionelle grupper, der møder

adopterede, og rådgivning til sundheds- og plejesektoren, socialområdet, skoleområdet osv. i spørgsmål vedrørende adopterede.

Endelig anbefaler kommissionen også regeringen at ratificere FN's Konvention om Beskyttelse af Personer mod Tvungen Forsvinding, så den nuværende svenske forældelsesfrist på 25 år for forbrydelser inden for menneskehandel ophæves – en forældelsesfrist, som i øjeblikket gør det umuligt for adopterede at opnå erstatning i retten. Hvis denne anbefaling bliver gennemført, vil det betyde, at adopterede, der ved, at de er blevet adopteret til Sverige på uretmæssig vis, vil kunne indgive en politianmeldelse mod for eksempel tidligere ansatte i Adoptionscentrum og få dem retsforfulgt og dømt i retten.

Refleksioner om fremtiden

Det er nu tid til at dele mine egne refleksioner om, hvad der vil ske i fremtiden med hensyn til at komme overens med fortiden i verdens mest adoptionsvenlige land.

For det første er det skæbnens ironi, at Sverige i øjeblikket og siden 2022 er styret af adoptanten Ulf KristerSSon, der var formand for

Adoptionscentrum i 2000'erne, da transnationale adoptioner nåede sit højdepunkt på verdensplan.

Ulf KristerSSons rolle

Da KristerSSon var formand for Adoptionscentrum i 2003, modtog han oplysninger om uetiske adoptioner fra Chile til Sverige, men i stedet for at offentliggøre dem valgte han at undersøge adoptionerne fra Chile internt. Adoptionscentrums egen interne rapport, som KristerSSon bestilte, konkluderede, at adoptionerne fra Chile ikke var ulovlige, hvilket betyder, at Adoptionscentrum i grunden frikendte sig selv for alle anklager. Denne fortielse af viden om de ulovlige adoptioner fra Chile betød, at der gik hele femten år, før det svenske public service-organ Sveriges Television i 2018 brød tavsheden og begyndte at rapportere om ulovlige chilenske adoptioner til Sverige. I løbet af disse 15 år var mange biologiske forældre gået bort, ligesom flere adopterede fra Chile.

Da KristerSSon var formand for Adoptionscentrum, modtog han også oplysninger fra den kinesiske ambassade i Sverige om, at kinesiske børn var blevet ulovligt adopteret til

Sverige. Kristersson tav også om disse oplysninger og forsikrede i stedet alle svenskere, der på det tidspunkt allerede havde adopteret fra Kina, samt dem, der stod på venteliste til et barn fra Kina, om, at de kinesiske adoptioner var etiske og foregik på en korrekt måde, og han adopterede selv to børn fra Kina.

Kæmpede for donationssystemet

Samtidig lykkedes det i 2003 Kristersson at stoppe en anden regeringsundersøgelses anbefaling om at oprette et kompetence-, videns- og ressourcecenter for adopterede. Årsagen til dette var, at samme undersøgelse havde ønsket at afskaffe det såkaldte donationssystem, som krævede, at svenskere, der adopterede fra udlandet, ud over de faste adoptionsgebyrer skulle donere penge til agenturerne i oprindelseslandene, hvilket igen blev drivkraften bag uetiske adoptionspraksisser. Kristersson kæmpede for bevarelsen af donationssystemet ved at føre krig mod den pågældende regeringsundersøgelse, og dermed obstruerede han alle forsøg på at stoppe uetiske adoptionspraksisser i 2000'erne samt anbefalingen om at oprette et sådant center for adopterede.

Undskyldning usandsynlig

Det er derfor svært at forestille sig, at Kristersson vil invitere foreningerne af adopterede til Rosenbad i Stockholm, det svenske regeringssæde, og tilbyde en officiel undskyldning til alle 60.000 adopterede i Sverige og til deres biologiske forældre og indirekte også til deres adoptivforældre foran de svenske medier, mens undskyldningsceremonien bliver vist live på public service-radio og tv. Det er også svært at forestille sig, at Kristersson vil ophæve forældelsesfristen på 25 år for menneskehandel, ikke mindst eftersom Jenny Rogneby, en svensk bestsellerforfatter adopteret fra Etiopien, i slutningen af juli efter offentliggørelsen af Adoptionskommissionens endelige rapport indgav en politianmeldelse, som omfatter Kristersson selv. Ifølge Rogneby mistænkes Kristersson for at have bidraget til og fremmet menneskehandel. Det er ligeledes svært at se,

at Kristersson skulle ønske, at Adoptionscentrum går konkurs og opløses, hvis han og hans regering beslutter at følge Adoptionskommissionens anbefaling om, at kun den svenske stat fremover skal gennemføre transnationale adoptioner.

Videnscenter og støtte til adopterede

Når det kommer til de konkrete anbefalinger, der har sandsynlighed for at blive sat i værk, er det min vurdering, at der er en god chance for, at der vil blive oprettet en form for statsdrevet center og måske en DNA-database og en generel, øget støtte til adopterede på alle niveauer i det svenske samfund, hvad enten det er juridisk, psykologisk eller videnbase-ret. Det er også muligt, at anbefalingen om at tilbyde et rejselegat til alle adopterede vil blive realiseret. Af de politiske partier i Riksdagen er der to, som i praksis fuldt ud støtter Adoptionskommissionens anbefalinger – det højreekstreme parti Sverigedemokraterna, som er det næststørste parti i Sverige, og det meget mindre radikale parti Vänsterpartiet; og til dels er der også støtte fra det endnu mindre tidligere landbrugsparti Centerpartiet. Det vigtigste er dog holdningen i Kristerssons eget parti – det liberal-konservative Moderaterna, som er det største og førende regeringsparti – og på tidspunktet for skrivningen af denne artikel har dette parti ikke taget stilling, og det samme gælder det største og vigtigste oppositionsparti, Socialdemokraterna.

Fortsat tillid hos mange adoptanter

Hvad angår de direkte involverede parter i Sverige – adoptivforældrene, Adoptionscentrum og de adopterede selv – er det tydeligt ud fra de mange adoptivforældres udtalelser i de svenske medier, siden adoptionskommissionen blev nedsat i oktober 2021, at mange, hvis ikke de fleste forældre, fortsat har tillid til Adoptionscentrum og hele adoptionssystemet og mener, at deres egne adoptioner er foregået korrekt, og at langt størstedelen af dem ønsker, at adoptioner fra udlandet også fortsætter i fremtiden.

Adoptionscentrum selv har været meget kritisk over for Adoptionskommissionen siden dens oprettelse og nægter stadig at påtage sig noget ansvar for ulovlige adoptioner. Adoptionscentrum har sat spørgsmålstegn ved, hvorfor området for transnational adoption skal tvinges til at leve op til en nultolerancepolitik og højere etiske standarder sammenlignet med andre samfundsområder, og organisationen sætter endda spørgsmålstegn ved vidnesbyrderne fra både adopterede og biologiske forældre, der er gået offentligt ud og fortalt i medierne, hvordan deres adoptioner blev gennemført på en uetisk måde.

Adopterede er splittede

Hvad angår de adopterede selv, er det klart, at gruppen er meget splittet, da mange af Sveriges adopterede også ønsker, at adoptioner fra udlandet skal fortsætte i fremtiden, og udtrykker, at Adoptionskommissionen er for hård og indirekte bebrejder deres forældre og fremstiller alle adopterede som ofre for menneskehandel, mens andre ønsker en total afskaffelse af transnationale adoptioner og strafferetlig forfølgning og erstatning til ofrene, herunder økonomisk compensation samt straf til de skyldige.

Uanset om andelen af adopterede, der går ind for transnationale adoptioner, måtte være i flertal, er de fleste, hvis ikke alle, adopterede enige om, at det svenske samfund har forsømt at tage hånd om adopteredes behov, eftersom de lider under svimlende selvmordsrater og høje niveauer af psykiske og sociale problemer, og der ikke er gjort noget for at modvirke og dæmpe op for disse katastrofale overrepræsentationer. Sammenfattende er de fleste adopterede enige om, at det svenske samfund som helhed grundlæggende er vågnet for sent op til de adopteredes smertefulde erfaringer, og de enkelte adopterede, der vedvarende har kæmpet for at gøre opmærksom på de adopteredes situation, er ikke blevet hørt før nu.

Så til sidst, selv om chancerne er små for, at alle anbefalingerne fra Adoptionskommissionen bliver realiseret, vil nogle af dem sandsynligvis blive sat i værk af Ulf Kristerssons regering. ■

Adoptionscentrums høringssvar

Den svenske organisation Adoptionscentrum er på en gang en organisation for adoptivfamilier og en adoptionsformidlende organisation. Den blev stiftet i 1969 og har cirka 3000 medlemsfamilier. Her følger Adoptionscentrums resumé af deres høringssvar.

Adoptionscentrum, en non-profit medlemsorganisation med stor erfaring inden for internationale adoptioner, har givet et omfattende svar på Adoptionskommissionens rapport. Organisationen hilser visse forslag velkommen, men kritiserer kraftigt flere dele af rapporten.

Forslag, der støttes

- Nationalt ressourcecenter for adopterede og adoptionsspørgsmål.
- Økonomisk støtte til rejser tilbage til oprindelseslandene.
- Udvidet ansvar hos Udenrigsministeriet i forbindelse med søgning af rødder.

Forslag, der afvises

- Udfasning af internationale adoptioner, da dette risikerer at efterlade børn uden familier på institutioner, hvilket er i strid med barnets tarv i henhold til FN's Konvention om Barnets Rettigheder.

Generel kritik af undersøgelsen

- Begrebsforvirring vedrørende begrebet 'uregelmæssigheder i adoptioner', som ikke har en klar definition eller et klart retsgrundlag.

- Mangelfuld metodologi – stor afhængighed af medierne, selektiv forskning og ikke-repræsentative interviews.
- Dømmende sprogbrug, der antyder skyld og uregelmæssigheder uden beviser.
- Ulogisk argumentation – skifter mellem individuelle sager og globale tendenser uden sammenhæng.
- Overfladisk analyse af barnets tarv, hvor alternativer såsom børnehjem prioriteres uden støtte fra forskning.
- Manglende forslag til forbedringer – fokus på at lukke ned for internationale adoptioner frem for reform.

Bilag

- Bilag 1: Beskriver Adoptionscentrums støtte til adopterede og deres familier samt behovet for fortsat finansiering.
- Bilag 2: Kommentarer til rapportens beskrivelser af adoptionsaktiviteter i Chile, Colombia, Etiopien, Kina og Sydkorea. Adoptionscentrum svarer på påstande om uregelmæssigheder og understreger, at størstedelen af adoptionerne er blevet gennemført korrekt og med barnets bedste for øje.

Konklusion

Adoptionscentrum mener, at rapporten mangler objektivitet, metodik og balance. Organisationen opfordrer til reformer og forbedringer frem for lukning og understreger vigtigheden af at

sikre barnets bedste – både historisk og fremadrettet.

Supplerende pointer i bilagene

I bilagene imødegår Adoptionscentrum nogle af kommissionsrapportens pointer og konklusioner.

I bilag 1 skriver Adoptionscentrum blandt andet, at man savner støtte til adoptivfamilier og adopterede, der ikke har at gøre med søgning af oprindelse eller tilbagerejser, for eksempel at skabe øget viden hos professionelle i børneinstitutioner og skole.

Adoptionscentrum er skeptisk over for kommissionsrapportens store fokus på søgning af oprindelse og tilbagerejse; dels er det ikke alle adopterede, der har mulighed for det (på grund af manglende oplysninger), og dels er der risiko for at få en chokerende viden ved en sådan søgning: at der ikke findes biologiske familiemedlemmer, at den biologiske familie ikke ønsker kontakt, eller at den biologiske mor er død. Endelig påpeger Adoptionscentrum, at også den biologiske familie bør have passende støtte.

I bilag 2 forholder Adoptionscentrum sig til en række af rapportens konklusioner vedrørende formidlingen fra en række afgiverlande til Sverige: Chile, Colombia, Etiopien, Kina og Sydkorea. ■

Både resuméet og hele høringssvaret findes på Adoptionscentrums hjemmeside: adoptionscentrum.se/ac/nyheter. MØ

FOTO: BILL WEGENER/UNSPASH

Adoptionscentrum er kritisk over for Adoptionskommissionens rapport, ikke mindst forslaget om at standse international adoption til Sverige.

Det er umuligt at afveje børns muligheder for en tryk fremtid i Sverige mod risikoen for, at de ulovligt adopteres væk fra deres oprindelige familier.

FOTO: DOAN ANH/UNSPLASH

Vi elsker vores børn – men vi føler også sorg

En gruppe svenske adoptanter kommenterer den svenske adoptionskommissions adoptionsundersøgelse, som blev offentliggjort den 2. juni 2025.

AF EN GRUPPE SVENSKKE ADOPTANTER

Vi er selv mennesker, der har adopteret børn. Vi har fulgt Adoptionskommissionens arbejde med stor interesse, og dens endelige rapport blev fremlagt i juni.

Vi er bedrøvede og forfærdede over den juridiske usikkerhed, der gennem årtier har hersket i forbindelse med internationale adoptioner til Sverige. Vi er meget oprørte over de uregelmæssigheder, der har fundet sted i flere tilfælde i adoptionsprocessen.

Selv om vi elsker vores adopterede børn, er vi kede af det, der er sket. Det er umuligt at afveje børns muligheder for en tryk fremtid i Sverige mod risikoen for, at børns papirer forfalskes, og at de ulovligt adopteres væk fra deres oprindelige familier.

Vi ønsker at gøre det klart, at vores holdning ikke handler om vores følelser og valg, men om det faktum, at man nogle gange er nødt til at løfte blikket og se strukturerne og være i stand til at have flere tanker i hovedet på én gang.

Støtter Adoptionskommissionens forslag

Vi støtter fuldt ud Adoptionskommissionens forslag om, at personer, der er blevet adopteret til Sverige på ulovligt grundlag, skal modtage en undskyldning fra den svenske stat. Dette bør være en selvfølge. Vi er enige i undersøgelsens konklusion om, at personer, der er blevet adopteret, bør tilbydes økonomisk støtte til

at vende tilbage til deres fødeland og søge efter deres rødder.

Retten til identitet og oprindelse bør ikke afhænge af økonomiske forhold. Derudover bør adopterede tilbydes rådgivning af høj kvalitet, og som er tilpasset deres oplevelser.

Mange adopterede er nu voksne, men der er også mange, der stadig er børn. Vi mener, at familier, der for nylig har adopteret børn, bør modtage let tilgængelig støtte på grund af den dobbelte byrde, som mange børn står med i form af adskillelsestraume, handicap eller sygdom.

I dag er støtten til adoptivfamilier svag med hensyn til børnepsykiatri og forældre støtte, og den er også ujævn fordelt i landet. Vi skal alle lære af de fejl, der er begået, og sikre, at børn, der er kommet til Sverige gennem adoption, og deres familier får de rette redskaber til at bekæmpe psykiske problemer.

Vi støtter undersøgelsens forslag om at stoppe adoptioner

Konventionen om barnets rettigheder indeholder flere paragraffer, der er vanskelige at forene med international adoption af børn, for eksempel artikel 8 og 30 om børns ret til at bevare deres identitet, sprog og kultur. Undersøgelsen viser også, at børn fra oprindelige folk og etniske minoriteter er overrepræsenteret blandt børn, der bortadopteret på grund af diskrimination i deres fødelande. Vi anser dette for at være et uacceptabelt grundlag for adoption.

Vi støtter derfor rapportens forslag om at stoppe adoptioner til Sverige. International adoption bør altid være juridisk sikker og være den sidste udvej for et barn til at få sin egen familie, og hvis dette ikke kan garanteres, skal processen stoppes. ■

Indlægget er skrevet af Karin Andersen, Johanna Andersson, Suzanna Asp, Carmilla Floyd, Marita Rodriguez Gallardo, Anna Gemfeldt, Tomas Rodriguez Hedling, Anneli Nordling, Kalle Norwald, Helga Stensson, Patrik Stensson og Anna-Stina Takala.

Indlægget er tidligere offentliggjort i Aftonbladet den 10. juli 2025.

Undskyld

En undskyldning indgår både i hverdagslivets almindelige samvær mellem enkeltpersoner og i offentlige sammenhænge. Vi ser i dette tema på formuleringer af undskyldninger og på eksempler på officielle undskyldninger. Vi bringer interviews med Danmarks førende forsker i undskyldningsretorik, professor Lisa Villadsen, og med forperson for Korea Klubben Jannie Jung Westermann. Desuden bringer vi en artikel af Lynelle Long, der er en australsk adoptionsaktivist adopteret fra Vietnam.

AF MARIANNE ØSTERGAARD

‘Undskyld’ er det ord, man bruger, når man har gjort noget, man fortryder og gerne vil slå en streg over for at opnå forsoning og (gen)etablere en god relation. Som sådan er ordet ‘undskyld’ en del af hverdagssproget og den almindelige interaktion mellem mennesker. Ordet kan udtrykke et spektrum af følelser og intentioner lige fra den hurtige undskyldning for at have stødt ind i en anden person på en trappe til den dybfølte og angerfulde fortrydelse af noget, man har gjort mod et nærtstående menneske.

Det samme ord bruges desuden i andre former for undskyldninger end de individuelle, mellemmenneskelige undskyldninger, nemlig i offentlige undskyldninger. Ikke desto mindre skal man ifølge Lisa Villadsen ikke se offentlige undskyldninger som blot en opskaleret version af private undskyldninger. De to former for undskyldninger er væsensforskellige.

Offentlige undskyldninger kan inddeles i to typer: officielle undskyldninger og apologier. Apologier er den slags undskyldninger, der tjener til at forklare og forsvare sig mod noget, der skader ens omdømme, og i apologien

prøver man at smyge sig uden om at påtage sig ansvaret for alvor.

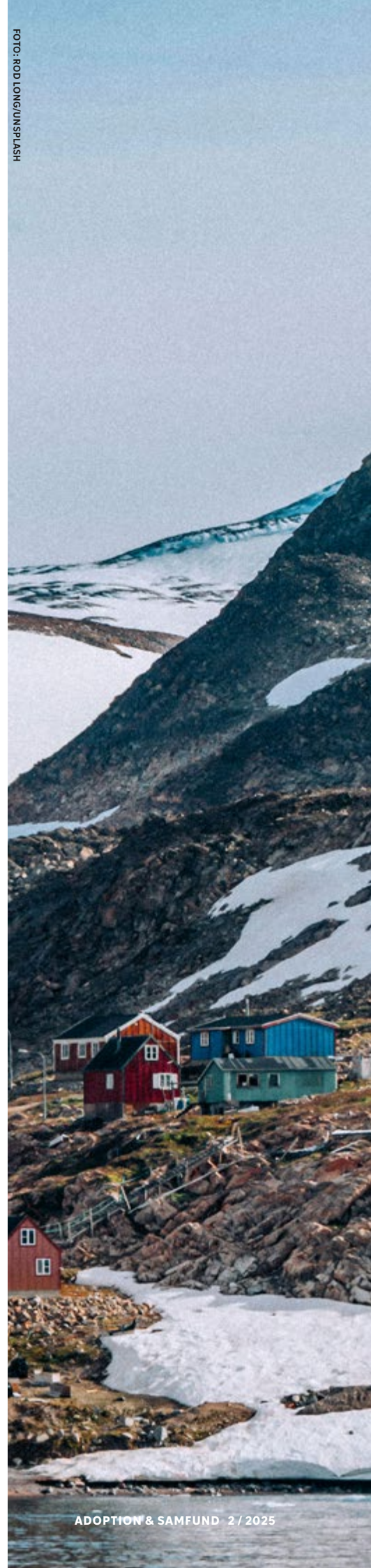
Officielle undskyldninger

I officielle undskyldninger, som er emnet her, er et af de primære kriterier, at den, der undskylder, anerkender krænkerens ansvar for den brøde, der er sket.

I en officiel undskyldning, hvor der oftest undskyldes på et fællesskabs vegne (en stat, et firma, et kirkesamfund eller lignende), er den, der undskylder, typisk en repræsentant for dette fællesskab og ikke krænkeren selv. Man undskylder på andres vegne, mens man i personlige undskyldninger undskylder for noget, man selv har gjort.

Det betyder noget for de følelser, der er investeret og udtrykkes i en officiel undskyldning. Den, der undskylder, behøver ikke at være plaget af en dybfølt, personlig anger. Det afgørende er, at der sker en offentlig anerkendelse af den uret, der er overgået ofrene. En undskyldning rummer en bekræftelse af en fælles anerkendt moral eller norm og en forpligtelse til at leve op til den i fremtiden,

FOTO: ROD LONG/UNSPLASH

Flere af de officielle undskyldninger fra den danske stat er gået til borgere i Grønland. Den første var en undskyldning i 1999 til Inughuit, Thules befolkning, og til hele Grønland for den måde, beslutningen om flytningen af mennesker fra Thule blev truffet og gennemført i 1953. Undskyldningen var en en skriftlig erklæring uden at være forbundet med en ceremoni. I 2020 og 2022 blev der givet en undskyldning til 22 grønlændere, der som børn i 1951 blev tvangsfjernet fra deres familie i Grønland og flyttet til Danmark for at blive fordansket. Undskyldningen blev fulgt op med en erstatning til de seks overlevende. I 2025 blev der givet en undskyldning til ofre for spiralsagen – kvinder og piger, som uden samtykke fik opsat spiral i 1960'erne og 70'erne.

for eksempel ikke at diskriminere på grund af race eller etnicitet.

Undskylde på andres vegne

Sommetider rejser spørgsmålet, om man meningsfuldt kan undskylde på andres eller på fortidens vegne. Til det siger undskyldningsforsker og psykolog Aaron Lazare, at man ikke kan være skyldig i noget, man ikke selv har gjort, men man kan godt skamme sig over det på samme måde, som man kan være stolt af noget, men ikke selv har gjort. Man kan som dansker for eksempel være stolt af, at danske jøder blev reddet til Sverige under Anden Verdenskrig, og skamme sig over, at Danmark ikke hjalp tyske flygtninge fra Det Tredje Riges grusomheder.

Undskyldning og tilgivelse

Et af formålene med en undskyldning er en forsoning, så ofre og krænkerer kan leve videre sammen i fordragelighed. Der er både en giver og en modtager af en undskyldning, og det rejser spørgsmålet om modtagerens reaktion på undskyldningen.

Sociologen Nicholas Tavuchis ser tilgivelse som en optakt til forsoning, og også Lazare mener, at undskyldning og tilgivelse er tæt forbundne. Ifølge retorikerne Koesten og Rowland er det første kriterium for en god undskyldning „at anerkende sine fejl og bede om tilgivelse“.

Lisa Villadsen mener derimod, at denne tendens til at forbinde undskyldning og tilgivelse er baseret på

to fejlslutninger: For det første en forsimplet sammenkædning af personlige og officielle undskyldninger og for det andet en ukritisk indoptagelse af religiøse begreber som tilståelse, skrifte og tilgivelse.

Lisa Villadsen mener ikke, at tilgivelse er målet for en undskyldning. Mindre kan gøre det.

„Hensigten med en officiel undskyldning er social forsoning baseret på gensidig accept og anerkendelse og ikke personlige følelser. Ofre er berettigede til at føle vrede over fortidens fejl, også selv om de har modtaget en undskyldning. Hvis det forventes, at tilgivelse er en selvfølgelig reaktion på en undskyldning, lægger det et yderligere urimeligt pres på ofrene og fastholder ubalancen i relationen ved, at undskylderen dikterer, hvad den passende reaktion på undskyldningen vil være,“ skriver hun.

Ikke-undskyldning

Selv om en officiel undskyldning ikke behøver eller forventes at være følelsesladet, skal den være oprigtig. En undskyldning, der følges op af et 'men', er ikke en undskyldning. Og nogle undskyldninger kan ligefrem være fornærmelser for eksempel „Jeg er ked af, at du blev ked af det.“

Ane Halsboe-Jørgensens undskyldning i foråret 2025 for at have indtænkt adopterede som målgruppe i den nye kontanthjælpslov havde den karakter: „Jeg er er ked af, at der sidder mennesker med denne her følelse,“ sagde hun.

Hun undskyldte for de følelser, loven havde skabt, men påtog sig ikke ansvaret for at have vedtaget en diskriminerende lov.

Hun undskyldte – først efter lang tids forhaling – i Aftenshowet med ordene: „Jeg vil gerne sige undskyld til jer, men jeg synes faktisk, man skal passe på med den slags, hvis man ikke sætter handling bag ...“

Kriterier for en god undskyldning

Hvordan skal en valid officiel undskyldning formuleres og leveres? Hvilke elementer skal indgå?

Det har undskyldningsforskerne forskellige bud på, men nogle elementer går naturligvis igen hos flere af dem.

Det vigtigste kriterium er uforbeholdent at anerkende, at man selv eller den krænker, man repræsenterer, har gjort noget forkert; at man påtager sig skylden og ansvaret for krænkelser.

Den canadiske filosof Trudy Govier og den sydafrikanske filosof og aktivist Vilhelm Verwoerd har i en artikel beskrevet, at *anerkendelse* er kodeordet for en undskyldnings kraft og virkning. Ved at undskylde anerkender krænkeren (eventuelt som repræsentant for andre) skyld i eller ansvar for den forkerte handling.

For det andet anerkender krænkeren ofret som ligeværdig og uden skyld i det, der undskyldes for.

For det tredje indebærer undskyldningen en anerkendelse af, at ofrets følelser af vrede, modvilje eller sorg er berettiget.

Andre forskere nævner flere andre kriterier. Ifølge Aaron Lazare indeholder en oprigtig undskyldning et løfte om aldrig at gentage fejlen i fremtiden.

Lazare taler desuden om, at en godtgørelse i nogle tilfælde er afgørende for ofrets følelse af, at en undskyldning er oprigtigt ment, men han understreger også, at det varierer fra sag til sag, hvilken betydning en godtgørelse har. Han beskriver både eksempler på, at godtgørelsen har gjort udslaget for ofrets følelse af at have fået en genuin undskyldning, og eksempler på, at det slet ikke er dét, det handler om – og at det snarere opleves som at være blevet købt til tavshed.

Lazare betoner det dialogiske element i undskyldninger – at undskyldninger udspringer af kommunikation mellem parterne og en fælles forståelse af, hvad krænkelser eller overgrebet bestod i, og hvordan der skal undskyldes.

Undskyldningernes tidsalder

Internationalt er der fra 1990'erne og frem sket en stigning i antallet af officielle undskyldninger, og Lazare tilskriver dette to faktorer: For det første var der en tendens op mod årtusindskiftet til at ville gøre rent bord efter fortidens synder. For det andet ser han det som udslag af den globalisering, som betyder, at hele verden er mere forbundet end tidligere.

I Danmark har der derimod ikke været en tilsvarende tendens til at undskyldte statens og myndighedernes

overgreb mod forskellige udsatte grupper. Først med Mette Frederiksen er det blevet et hyppigere fænomen, for eksempel undskyldningen til Godhavnsdrene, de såkaldte grønlandske 'eksperimentbørn' og senest til de grønlandske ofre for spiralkampagnen. Undskyldningen til ofrene for spiralkampagnen kan dog virke som del af en krisehåndtering i forbindelse med USA's forsøg på at eskalere en konflikt mellem Grønland og Danmark.

Modtagere af undskyldninger

Undskyldninger gives typisk til sårbare eller marginaliserede grupper, som har været udsat for overgreb fra staters eller myndigheders side, fordi de tilhørte netop den gruppe. Der kan være tale om mindre grupper som Godhavnsdrene og 'eksperimentbørnene', men der kan også være tale om større grupper som for eksempel etniske befolkningsgrupper i et land.

Officielle undskyldninger til etniske mindretal er blandt andet givet i Australien, Canada og Norge.

I Australien gav premierminister Kevin Rudd i 2008 en undskyldning til 'de stjålne generationer' – børn af Australiens oprindelige befolkninger, aboriginerne og Torres Strædeboerne, som blev tvangsfjernet fra deres familier, anbragt i statens og kirkelige organisationers varetægt og opdraget uden kontakt til deres familie og egen kultur. Dagen for denne undskyldning har fået navnet 'Sorry Day'.

En undskyldning for en lignende praksis blev samme år givet af

premierminister Stephen Harper til Canadas oprindelige befolkning. Over 150.000 børn af den oprindelige befolkning blev i årtier i 1800- og 1900-tallet tvangsfjernet fra deres familier og lokalsamfund for at vokse op på børnehjem med det formål at 'dræbe indianeren i barnet'.

I 2017 undskyldte premierminister Justin Trudeau igen for tvangsfjernelse, tvangsassimilation og overgreb mod børn fra Canadas oprindelige befolkning i de såkaldte 'residential schools' drevet af en række kristne kirkesamfund, men støttet af de canadiske regeringer. I disse skoler måtte børnene hverken tale deres eget sprog eller dyrke deres kulturs traditioner, og oven i det blev de udsat for mangelfuld ernæring og fysiske overgreb. En del af børnene døde i disse skolars varetægt.

Den norske Kong Harald V's undskyldning i 1997 for uretfærdigheder begået mod landets samer var den første officielle undskyldning givet af en offentlig autoritet i de skandinaviske lande. Kongen undskyldte for 'fornorskningen' af samerne i 1800- og 1900-tallet. I juni 2023 kom en større rapport fra en norsk sandheds- og forsoningskommission, som pegede på, at der i mange år er blevet begået uretfærdigheder mod de tre etniske grupper, samer, kvenere/norskfinner og skovfinner. I 2024 fulgte Stortinget op med en undskyldning for den måde, man fra midten af 1800-tallet har forsøgt at gøre disse etniske mindretal mere norske.

Fra ceremonien i forbindelse med National Apology for Forced Adoptions – en officiel undskyldning, som blev givet af Australiens premierminister, Julia Gillard.

Et andet etnisk mindretal, romaerne, har fire gange (1998, 2000, 2014, 2015) modtaget en undskyldning af den norske regering for tvangsforflyttelse, tvangsassimilation og etnisk diskrimination i 1896-1980.

I Danmark blev den første officielle undskyldning givet af statsminister Poul Nyrup-Rasmussen i 1999 til inuitterne i Thule-området for den måde, forflyttelsen af dem var sket, da man ville gøre plads til en amerikansk luftbase. Forud for undskyldningen måtte inuitterne igennem retssystemet helt til en højesteretssag i 1996-1999, som også førte til en mindre kollektiv kompensation. Undskyldningen blev uden større offentlig bevågenhed givet som overlevering af et dokument, hvor man opfordrede til at fokusere på fremti-

digt samarbejde inden for Rigsfællesskabet. Samtidig undveg man spørgsmålet om ansvar: „Ingen kan i dag gøres ansvarlig for tidligere generations handlinger for snart 50 år siden.“

Undskyldninger til adopterede

Selv om der i adskillige tilfælde er givet undskyldninger til mennesker, der er blevet tvangsfjernet fra deres familie, er der færre undskyldninger, der direkte vedrører adoption.

En meget kendt – og nærmest forbilledlig – undskyldning for adoptioner blev dog givet af Australiens premierminister Julia Gillard i 2013. Her undskyldte hun i forbindelse med *National Apology for Forced Adoptions* for Australiens tvangsbortadoptioner i perioden 1950-1975.

En af de ting, der gør undskyldningen troværdig, er at den i et præcist sprog italesætter de følelsesmæssige traumer, tvangsbortadoptionerne har forårsaget, og at den anerkender, at det ikke kun er de nærmeste berørte, mødrene og børnene, der har lidt tab, men også fædre, søskende, bedsteforældre og hele den udvidede familie, ligesom den anerkender, at disse tab selv ved genforening aldrig vil kunne heles fuldkomment.

Også selve Julia Gillards levering af talen i forbindelse med en stor offentlig begivenhed er meget gripende. Yderligere en ting gør denne undskyldning så stærk, nemlig at den blev fulgt op af handling med øgede ressourcer til på forskellige måder at støtte de berørte i at overvinde deres traumer og komme videre i tilværelsen og til en særudstilling om de berørtes oplevelser, „så dette kapitel i vores nations historie aldrig igen vil blive marginaliseret eller glemt“.

I lyset af denne undskyldning og også Kevin Rudds undskyldning til 'de stjålne generationer' er de internationalt adopterede i Australien skuffede over, at regeringen ikke har rakt ud til dem med en undskyldning for ulovligheder i deres adoptioner. Se Lynelle Longs artikel side 45.

Danske adopterede

Også adopterede i Danmark har udtrykt ønske om en officiel undskyldning. Det skete blandt andet i forbindelse med, at et folketingsflertal i juni 2025 løb fra aftalen om at foretage en juridisk undersøgelse af adoptionsområdet og i stedet gå efter en historisk gennemgang. Blandt dem var David Kildendal og Eva Tind, adopteret fra henholdsvis Indien og Sydkorea. Også Korea Klubbens forperson, Jannie Jung, mener, at myndighederne skylder de adopterede en officiel undskyldning.

Da den svenske adoptionskommission den 2. juni offentliggjorde sin rapport om internationale adoptioner til Sverige, var en officiel undskyldning også et af de tiltag, rapporten anbefalede. Lederen af kommissionen, professor Anna Singer, sagde i forbindelse med offentliggørelsen:

„Jeg mener også, at staten skal erkende de menneskerettigheds-

David Kildendal, adopteret fra Indien:

„Og så ville det også være en kæmpe forløsning at få en undskyldning; personligt har jeg brug for, at der er nogle, der tager ansvar og anerkender, at de har meget alvorlige ting har fundet sted, og anerkender, at de har svigtet deres ansvar. Det er denne her basale retsfølelse. Så er der også et element af, at ingen jo tidligere rigtig har troet på det her. Det har været meget svært at komme igennem med det. Og det har været svært at overbevise nogen om det. Det ville være en enorm forløsning, hvis nogen stillede sig frem og sagde: 'I havde ret. Undskyld!' Og at det kom fra officielt hold.“

P1 Morgen på DR den 4. juni 2025.

Eva Tind, adopteret fra Korea:

„Det er ikke noget med, at det får de ting, der er sket i fortiden til at forsvinde, men det er noget med, at der sker en anerkendelse af, at de her ting foregik, og det er også det, der på en eller anden måde sker, når jeg får denne rapport fra Korea, der siger, at der er sket menneskerettighedsbrud i din sag. (...) Og hvis der er en anerkendelse fra statens side af, at de her ting har fundet sted, så betyder det også, at vi ikke skal gå rundt og forsvare os længere, og det er der en kæmpe stor lettelse i. Sandhed skaber tryk, hvorimod hvis du ikke ved, hvad sandheden er, så bliver alting utrolig utrygt. Det at give en undskyldning er også at give en tryk, en sikkerhed. 'Vi har set, hvad der er sket. Vi anerkender det.' Herfra kan vi gå videre; vi kan forsones.“

Deadline på DR2 den 5. juni 2025.

krænkelser, der er sket inden for den internationale adoptionsvirksomhed, og de konsekvenser, det har for de adopterede og deres familier, og give en undskyldning. En officiel undskyldning kan bidrage til en personlig genoprejsning for dem, som har været udsat for ulovligheder i deres adoption. Men den kan også bidrage til en almen bevidsthed om, at der er sket krænkelser.“

Spørgsmålet om en officiel undskyldning til de internationalt adopterede i Danmark blev yderligere aktualiseret, da Sydkoreas præsident, Lee Jae-Myung, i et Facebook-opslag den 1. oktober på vegne af nationen gav „en dybfølt undskyldning og trøstende ord“ til de 200.000 internationalt bortadopteret og deres adoptivfamilier og biologiske familier. „Jeg er tung om hjertet ved tanken om den ængstelse, smerte og forvirring de internationalt adopterede må have følt ved at blive sendt til et fremmed land, hvor de ikke engang kunne tale deres modersmål,“ skrev han og lovede støtte til de adopterede i deres søgning efter deres biologiske forældre.

Medstifter af Danish Korean Rights Group Peter Møller ser det som et skridt i retning af, at de adopterede får adgang til deres adoptionsdokumenter, og han udtalte:

„Det er historisk. For os er det jo kæmpestort, at præsidenten i verdens største afsenderland for adoption går ud og undskylder til alle verdens koreanske adopterede på en meget følelsesbetonet, utroligt nærværende og ægte måde“.

En anden adopteret fra Sydkorea, antropolog Jane Mejdhall, mener derimod, at man ikke skal overvurdere, hvor stor en undskyldning det er. Undskyldningen er udsendt i en Facebook-opdatering på koreansk, på trods af at de fleste adopterede fra Korea ikke forstår det sprog.

„Man kunne godt have skruet lidt op for formaliteterne,“ udtaler hun til DR. „Som regel kommer den slags undskyldninger jo i taler og ville have været offentliggjort på en måde, hvor de involverede var til stede under undskyldningen.“ Dog ser hun undskyldningen som et skridt i retning af retfærdighed og forsoning. ■

Kilder og inspiration

Bøger og artikler

- Lisa Villadsen: 'Apologi og undskyldningsretorik', i Marie Lund, m.fl. (red): *Retorikkens aktualitet. Grundbog i retorisk kritik*. Hans Reitzels Forlag 2023.
- Lisa Villadsen: 'Den officielle undskyldning', i Marie Lund (red): *Danske taler. 20 opbyggelige analyser*. Aarhus Universitetsforlag 2020.
- Lisa Villadsen: 'More than a nice ritual', i Hilde van Bell m.fl. (red.): *Let's talk politics. New essays on deliberative rhetoric*. John Benjamins Publishing Company 2014.
- Aaron Lazare: *On apology*. Oxford University Press 2004.
- Nick Smith: *I was wrong. The Meanings of Apologies*. Cambridge University Press 2008.
- Nicholas Tavuchis: *Mea Culpa. A Sociology of Apology and Reconciliation*. Stanford University Press 1991.

Websites

- **Skandinaviske undskyldninger og kompensation til oprindelige befolkningsgrupper:**
<https://nordics.info/da/nnl/vis/artikel/scandinavian-apologies-and-compensation-to-indigenous-peoples-da>
- **Political Apologies: Chronological List:**
<https://www.upenn.edu/static/pnc/politicalapologies.html>
- **Website med interaktiv database over politiske undskyldninger 1947-2022:**
<https://www.politicalapologies.com>
- **Apology for Forced Adoptions, officiel australsk hjemmeside:**
https://www.aph.gov.au/Visit_Parliament/Art/Icons/apology_for_forced_adoptions
- **Julia Gillards tale i forbindelse med australsk undskyldning for tvangsadoptioner i 2013:**
<https://www.youtube.com/watch?v=0s0nyrC9wmw>
- **National Museum Australia: National Apology to the Stolen Generations:**
<https://www.nma.gov.au/defining-moments/resources/national-apology>
- **Kevin Rudds tale i forbindelse med australsk undskyldning til 'De stjålne generationer':**
<https://www.britannica.com/video/Kevin-Rudd-Australian-country-apology-Aboriginal-peoples-February-13-2008/-233057>
- **Let the healing begin – Response to government to the national apology to the Stolen Generations:**
<https://humanrights.gov.au/about/news/speeches/video-response-government-national-apology-stolen-generations>
- **Canadas regering: Statement of apology to former students of Indian Residential Schools:**
<https://www.rcaanc-cirnac.gc.ca/eng/1100100015644/1571589171655>
- **Canada: Indian Residential School Apology:**
<https://nctr.ca/exhibits/indian-residential-school-apology/>

Undskyldningens mysterium

Professor i retorik, Lisa Villadsen, har forsket i undskyldninger i mere end 15 år, og hun er landets førende ekspert i undskyldningsretorik. I denne samtale fortæller hun om officielle undskyldningers mulige funktioner – både generelt og i adoptionssammenhæng. Samtalen fandt tilfældigvis sted den dag, Mette Frederiksen offentliggjorde sin undskyldning til ofre i spiralsagen (den 27. august 2025). Der refereres derfor til sagen med den viden, vi havde på det tidspunkt.

AF MARIANNE ØSTERGAARD

Canada er et af de lande, hvor børn af den oprindelige befolkning er blevet tvangsflyttet og tvangsassimileret i forbindelse med de såkaldte *residential schools* og siden har fået en undskyldning for det. Her ses en figur fra Squamish-folket. Kunstneren, Sequiliem, siger: „Den repræsenterer vores bedstemødres styrke til at videreføre de traditioner og lærdomme, der blev givet os, så vi kan vise respekt for landet, dyrene og alle mennesker, der kommer til vores hjemlands kyster.”

Lisa Villadsen tager i samtalen afsæt i begrebet 'undskyldningens mysterium', som den amerikanske sociolog Nicholas Tavuchis har lanceret i sin bog *Mea culpa* fra 1991.

„Nicholas Tavuchis bruger ordet 'mysterium' om det paradoks, at en undskyldning jo bare er ord, men alligevel har en betydning; det skete forsvinder ikke, og det gjorde bliver ikke ugjort. Hvordan kan man så sige, at en undskyldning overhovedet gør nogen forskel? Tavuchis' pointe om undskyldningens mysterium er, at den kan 'afsige' (unsay) det skete. Man kan ikke ændre selve det skete, men man kan ændre følelserne om det og dermed måden, det præger vores nutid og vores fremtid. Den potentielle kraft i en undskyldning er, at den genforhandler nogle relationer,“ forklarer Lisa Villadsen og peger på eksemplet med undskyldningen til ofrene i spiralsagen.

„Mette Frederiksen er jo lige kommet med en undskyldning for spiralsagen her i dag. Og i den tekst står der hele to gange: 'Vi kan ikke ændre fortiden', hvilket jo er så sandt, som det er sagt, men det er interessant, at det skal med. Jeg læser det som en slags vaccination eller modargumentation. Der vil være nogle, der siger: 'Hvilken forskel gør det her? Det er for lidt og for sent.' Og derfor gør hun et nummer ud af at anerkende, at vi ikke kan ændre fortiden. Men det vigtige er jo, hvad det kan gøre for nutiden og for fremtiden.“

Det med, at vi ikke kan ændre fortiden, står faktisk også i den undskyldning, hun gav til grønlanderne, de såkaldte 'eksperimentbørn'.

„Det kommer igen og igen. Ligesom det med 'de mørke kapitler'; den metafor er også en genganger.“

Når man siger, at man ikke kan ændre fortiden, kan det lyde som et forbehold, som egentlig er med til at gøre det til en ikke-undskyldning: at man undskylder noget, og så siger „men“.

„Ja alt, hvad der hedder forbehold, skal man være meget påpasselig med, når man kommer med en undskyldning. Det kan godt være, at der – især i private sammenhænge – kan være nogle omstændigheder, som ledte op til den konflikt, der nu var. Men det

skal man tage på et andet tidspunkt. Hvis man vil undskylde, skal man undskylde og ikke begynde at fordele ansvar osv. Man kan undskylde for det, man vil tage ansvar for. Det er rigtigt, at et 'men' eller andre styrke-markører svækker en undskyldning.“

På andres vegne

Hvad siger du til spørgsmålet om at undskylde på andres vegne, på fortidens eller sine forgængeres vegne? Det har jo nogle gange været brugt som undskyldning for ikke at undskylde.

„Her skal man sondre mellem private og offentlige undskyldninger. I det private undskylder man for ting, man selv har gjort; man tager ansvar for det, og man påtager sig skylden. Det, der er anledning til forvirring eller bekymringer, er, at vi bruger et sprog i offentlige undskyldninger, som til forveksling ligner det, vi bruger i private undskyldninger. Men det er en anden situation. I en officiel undskyldning vil det faktisk sjældent være krænkeren selv, der kommer med undskyldningen. Det vil være nogle, der repræsenterer dem, der har lavet krænkelserne. Og det er sjældent på individniveau, men på institutionsniveau,“ forklarer Lisa Villadsen.

„Godhavnsdrenge-sagen handlede for eksempel om noget, der skete, længe før Mette Frederiksen blev statsminister, men hun indtager en institutionel rolle, og den institution, som hun repræsenterer, eksisterede også, mens de børn var på Godhavn og de andre børnehjem. Man kan tale om en institutionel kontinuitet. Det giver mening at tale om den danske stat og om regeringen på tværs af tid, og det er jo ikke den konkrete regering, men det danske folkestyre og det statslige magtapparat, hun repræsenterer i denne situation. Og som landets statsminister er hun den, der mest meningsfuldt kan udtale sig om statens holdning til fortidens gerninger,“ fastslår hun.

„Så det her med 'Jamen, det var ikke mig, der gjorde det'. Det kan man godt diskutere, når det er i privatlivet. Giver det mening, at en forælder undskylder for noget, et barn gør? Måske, måske ikke. Men i det offentlige rum er det ikke en særlig relevant

eller tungtvejende indvending, fordi det er meningsfuldt, at institutionen har et talerør. Pointen i en officiel undskyldning er ikke at tale på vegne af de konkrete gerningspersoner, men at udtrykke nutidens vurdering af, hvad der er gjort i statens navn. Og derfor er det ikke afgørende, at den person, som udtaler undskyldningen, ikke personligt har været involveret i det, men derimod er den person, der bliver kropsliggørelsen og simpelthen symboliserer det hele.“

Lisa Villadsen forklarer, at denne forskel også kan have konsekvenser for, hvordan man udtrykker sig, for når man udtaler sig som talsperson, er der grænser for, hvor mange følelser der kan være med i modsætning til undskyldninger i private relationer.

„Hvis du har såret nogen, du er tæt på, vil du jo være ked af det, og der vil være en indre smerte, fordi du har gjort nogen ondt. Men man kan ikke forvente den form for indre, personlig smerte hos for eksempel en statsminister. Og det betyder, at sproget skal være anderledes. Det skal måske være mindre patosfyldt end i en privat undskyldning, men så skal det til gengæld have nogle andre ting. Det skal for eksempel være mere tydeligt og præciseret. Hvad er det, man undskylder for? Og hvorfor? Det er, fordi den indforståethed, som man kan have i private sammenhænge, ikke findes i det offentlige. Selvfølgelig ved ofrene alt om, hvad der er sket, men der er jo også andre grupper til stede, og der er et bredere samfund, som ikke kender sagen i sin helhed, og som også har krav på at vide, hvad der bliver sagt undskyldt for 'i mit navn'. Og derfor vil man ofte se, at tingene er mere udpindede i en officiel undskyldning.“

Parterne

Nu sagde du: „Hvad der bliver sagt undskyldt for i mit navn“, og det bringer mig til spørgsmålet: Hvem er parterne? Lad os prøve at kigge på det med de adopterede. Der kan man sige, at parterne er de adopterede. Og så er det også deres forældre i afgiverlandene. Dem er der jo i allerhøjeste grad begået noget uretmæssigt mod. Desuden er der adoptivforældrene, som har adopteret i den tro, at det var i orden. Endelig er der

samfundet som helhed. Jeg havde faktisk ikke tænkt på det med, at hvis jeg står på sidelinjen og lytter, så undskylder hun også på vegne af mig, selv om det ikke er en sag, jeg er involveret i. Egentlig tænkte jeg først på samfundsborgerne som modtagere, men de er faktisk lige så meget afsendere. Eller begge dele.

„De står i sådan en besynderlig dobbeltrolle, og i virkeligheden er det den relation, jeg synes er mest interessant. Det er ikke for at tage noget fra ofrene og deres nærmeste familier, som selvfølgelig er de primære modtagere af undskyldningen. Men i officielle undskyldninger er der også nogle offentlige vidner, *bystanders*, kunne man måske kalde dem på engelsk, som er vigtige, og det er de både som modtagere og afsendere. Undskyldningen bliver jo givet på vegne af en stat, som man som borger er en del af. Men man er også modtager i den forstand, at man har brug for at vide, hvad det er, den her stat har gjort i mit navn? Og det er vigtigt for relationerne mellem de forskellige grupper.“

Stigmatisering af ofre

Lisa Villadsen konstaterer, at der ofte følger der en form for stigmatisering med, når man er blevet offergjort.

„Der knytter sig negative forventninger til folk, som i forvejen er marginaliserede. Nu bruger jeg Godhavnsdrensesagen som et eksempel. Man bliver sendt på børnehjem, man går i dårligt tøj, man har ikke så god en hygiejne, eller hvad ved jeg. Det ender med, at folk i nærmiljøet tænker: ‘Der er noget galt med den person. Han er en skidt knægt. Han kommer jo ikke derhen for ingenting.’ Så man begynder at knytte negative forventninger til de personer, som har været ude for noget slemt. På samme måde, som volds- og voldtægts ofre har en tilbøjelighed til at tænke: ‘Har jeg selv en eller anden form for ansvar i det her?’ Denne mekanisme er selvfølgelig uretfærdig og destruktiv, og ud fra det perspektiv er en officiel undskyldning utrolig vigtig for disse berørtes relation til resten af samfundet, fordi undskyldningen løfter det ansvar fra dem.“

„Med undskyldningen siger man, at de ikke fortjente det. De har ikke gjort

noget forkert. Det var os, der behandlede dem forkert. Og det skal vi andre jo være vidne til. Vi skal forstå, at de er blevet udsat for noget, som de på ingen måde havde fortjent. Så på den måde er det vigtigt, at der er dette offentlige publikum, som bevidner undskyldningen.“

Oplysningsprojekt

Lisa Villadsen uddyber dette med adoption som eksempel:

„Lad os sige, at der i en del af samfundet er en forestilling om, at udenlandsk adoption er en slags hjælp til tredje verdens lande. ‘Danmark er et godt land; vi redder dem fra et forfærdeligt liv. Det er en entydigt god ting; det er menneskekærligt at adoptere de stakkels børn fra de varme lande.’ Det er jo vigtigt at få den opfattelse nuanceret, så man ikke som dansker går rundt og tænker: ‘Hvad er de nu utilfredse med? De er kommet herop til Danmark og har alle mulige goder. Hvad er problemet?’ Vi har jo brug for at få at vide, at der er nogle problemer. Der er identitetstab, der er løgn, der er kort sagt også et andet perspektiv på international adoption. Så der er et oplysningsprojekt i det.“

Adoptivforældrenes position

Lisa Villadsen spekulerer over adoptivforældrenes position.

„Lad os nu antage, at man var i god tro og har søgt de danske adoptionsmyndigheder om at adoptere. Man er igennem en lang godkendelsesproces, endelig er der et barn, man kan få lov at adoptere, og så får man at vide senere, at det barn er her på fuldstændig falske præmisser, og barnet er vredt. Altså jeg ved ikke, om det er tilfældet, men jeg har bare ofte tænkt på, om de forældre har været i god tro eller ej? Og hvordan det er for dem at være familie nu. Hvordan håndterer de det indbyrdes? Hvordan oplever de, at andre ser på dem? Det er sikkert meget forskelligt fra familie til familie.“

Ja, og hvis man skal sige noget kort om det, så er det, at myndighederne gang på gang har bedyret, at der var styr på det. Men man kan måske spørge. „Hvor naiv har man egentlig lov til at være?“ Men som du faktisk også siger, så planter det en konflikt i

familierne og til dels også på gruppeniveau mellem adopterede og adoptanter, selv om begge parter er blevet narret.

„Og samtidig kan man vel også godt forestille sig, at adopterede simpelt hen bare har splittede følelser. De elsker deres adoptivforældre, som er dem, de kender som forældre. Og samtidig kan de jo godt have god grund til at være rasende over, at de er blevet stjålet fra deres oprindelige forældre. Blandede følelser er jo meget almindeligt og helt forståeligt.“

Jeg vil lige gribe tilbage til det med modtagerne af en undskyldning. Forældrene i giverlandene er måske dem, der har lidt den allerstørste overlast, og stigmatisering rammer jo i allerhøjeste grad dem i den forstand, at man siger: „De tog sig ikke af deres børn“. Nogle gange bliver fortællingen vendt om til, at de ville give barnet et bedre liv, men stadigvæk er der en slags stigmatisering eller nedgørelse i det. I praksis, hvad gør man? Og hvem gør man det til? Det er jo ikke sikkert, at man kan ramme alle de individer rent kommunikationsmæssigt.

„Jeg kender ikke til nogen fortillæde for undskyldninger på tværs af nationer. Mette Frederiksen gjorde det med ‘eksperimentbørnene’, at hun tog til Grønland. Først fik de et brev, fordi der var coronanedlukning, og senere var der en ceremoni på Nationalmuseet i København, og som det tredje tog hun til Grønland. Så der kan man sige, at hun flyttede sig derhen, hvor der var nogle berørte parter. Jeg ved ikke, om det på nogen måde kunne komme på tale, at man på den måde holder ceremoni i Indien eller i Korea. Men man kunne jo i det mindste sende et brev. Og så er der jo hele problematikken om, hvor individuelt det skal være. Men jeg har slet ikke nogen forestilling om, hvad ressourcerne og viljen er til at række så langt ud.“

Der er jo det problem, at modtagergruppen også her i Danmark er meget uensartet. Der er nogle adopterede og adoptivforældre, der er virkelig oprørte over det, der er sket. Og så er der jo andre, som ikke føler sig så berørte af det.

„Man har måske ikke lyst til at rippe op i det. Der kan være alle mulige syn på det. Generelt med de

store undskyldningsprocesser, for eksempel i Canada, har man aktivt været i dialog med dem, der skulle modtage undskyldningen. Der er gode erfaringer med at være i dialog og undersøge, hvad der er sket og spørge de berørte: 'Hvilken form for respons vil være meningsfuld for dig? Vil det være et brev? Vil det være et møde? Vil det være en eller anden form for kompensation?'

„Og en ting, der er interessant, er jo også det, at mennesker, der har været ude for præcis det samme, kan have det meget forskelligt med det. For nogle vil en undskyldning være det afgørende, fordi det afspejler, at man anerkender, at man har behandlet dem forkert, og at de ikke fortjente det. Altså at fejlen var på ens egen side, og man er ked af det. Andre vil først rigtig tro på undskyldningen, når de ser en eller anden form for konkret afhjælpning, og det vil jo typisk være i form af et pengebeløb. Så min pointe er, at offergjorte kan være ude for fuldstændig det samme og være uenige om, hvad den mest meningsfulde reaktion vil være. Undskyldning eller penge? Og en tredje gruppe vil sige: 'begge dele'. Og det ved man jo ikke, før man har spurgt,“ siger Lisa Villadsen.

Kompensation

Lazare siger, at der er fire ting, der typisk skal være opfyldt i en undskyldning, og når han som den fjerde ting nævner „making reparations“ er det blandt andet en kompensation, han tænker på. Samtidig fortæller han om en mor, hvis søn døde under tragiske omstændigheder i skolen, og hvor de skyldige sværtede ham til bagefter. Hun er fuldstændig ligeglad med penge; hun vil have, at hendes søns værdighed bliver genetableret.

„Den pointe er vigtig, for der er også en tilbøjelighed til at være skeptisk over for officielle undskyldninger med henvisning til det økonomiske. Der har været en tradition i den danske centraladministration for, at kontorcheferne sagde til ministrene: 'Du skal ikke sige undskyld. Du kan sige alt muligt om, hvor ked af det man er, men hvis du siger undskyld, er det ansvarspådragende, og det kommer til at koste os penge, og det vil vi ikke.'

Så man har forsøgt at undgå det der ord, indtil Mette Frederiksen kom til, fordi man forventer, at det er penge, det handler om. Og der er pointen jo bare, at det er det ikke for alle,“ konstaterer Lisa Villadsen og fortæller, at i Godhavnsdrenge-sagen var de, der startede sagen, ikke interesserede i kompensation. De var interesserede i en undskyldning.

Men siden er der sket det, at der kom penge i forhold til 'eksperiment-børnene', som man kalder dem.

„Ja, men jo ikke frivilligt. De måtte sagsøge, og det endte i forlig.“

Ja, og man ventede så længe, at der kun var få overlevende.

Lisa Villadsen mener, at det er en ændring i forhold til tidligere, at der overhovedet bliver talt om penge i forbindelse med spiralsagen.

„Der bliver jo ikke sagt noget, der forpligter, men det bliver nævnt. Og

det er interessant i forhold til tidligere, hvor man slet ikke har talt om kompensation i undskyldninger. Der har man forsøgt at lade undskyldningen være kulminationen.“

Anerkendelse af fejl og ansvar

En af de ting, som ifølge de fleste undskyldningsforskere skal være opfyldt, for at gøre en undskyldning valid, er, at man anerkender, at man har gjort noget forkert. Kan den danske regering så give en meningsfuld undskyldning – forudsat at man altså vælger at gøre det – hvis man ikke anerkender det institutionelle ansvar? Med det mener jeg, at man ikke laver en undersøgelse, som placerer et ansvar, men blot en historisk beskrivelse. Er det, at man ikke placerer et ansvar i sådan en undersøgelse, det samme som at sige, at staten ikke har gjort noget forkert?

FOTO: KØBENHAVNS UNIVERSITET

Lisa Villadsen er professor i retorik ved Københavns Universitet. Hun har forsket i undskyldningsretorik i en årrække og skrevet adskillige artikler om emnet. Se boks side 33.

„Ikke nødvendigvis. Man kan jo sige, at hvis man laver en retligt forpligtende, juridisk redegørelse, så det er jo på en vis måde en måde at køre uden om en undskyldning. Altså man sparer det trin med undskyldning, fordi man kommer direkte hen til en ansvarstilskrivelse. Bortset fra at jeg privat godt kan forstå, at man tænker på en historisk beskrivelse som en *light* udgave, så er der eksempler på udredninger, som ikke har været juridisk bindende, og som ikke desto mindre lægger grunden for en senere undskyldning. Så fordi den ikke er juridisk bindende, udelukker det ikke, at man reagerer på det, især hvis der er nogle anbefalinger knyttet til den.“

Men kan man så sige, at hvis den undersøgelse ikke kan pege på, at staten har gjort noget forkert, så er punkt ét jo i kriterierne for officielle undskyldninger på en måde ikke opfyldt, eller hvad?

„Der kan også være en faglig forskel her. Dem, man beder om at lave

sådan en undskyldning, vil typisk være historikere, og de har vel ikke kompetencerne til at vurdere det juridiske i det. Medmindre man kan lave en tværfaglig undersøgelsesgruppe, og det er der nok ikke noget til hinder for. Men igen, den sag, jeg kender bedst, er Godhavnsdrenge-sagen, og den rapport var en historisk rapport, som Forsorgsmuseet i Svendborg stod for. Den omtalte lovgivning forholdt sig for eksempel til revselsesretten, og hvornår den blev ændret osv. Men den kom ikke med nogen juridiske konklusioner, men sagde bare, at revselsesretten blev ophævet i det og det år, og i årene efter har vi dokumentation for, at børnene blev banket. Så læg selv to og to sammen.“

„Ved at gøre den retsligt bindende beder man nogle jurister sige, at man har gjort noget forkert. Men et vidensgrundlag udelukker jo ikke, at man ser på, hvad der faktisk er sket, og hvordan myndighederne har handlet, og at man så forholder sig

til det og siger: 'Det her lever ikke op til vores forvaltningsretlige principper. Vi har ikke undersøgt tingene til bunds.' Den mulighed synes jeg ikke, man fraskriver sig. Det er rigtigt, at den bliver fjernere, og det kan jeg godt forstå, at man er frustreret over, men jeg synes ikke, at der ligger noget i det, der grundlæggende forhindrer det. Og ideelt set kunne en undskyldning blive stærkere ved, at regeringen af egen drift selv sagde, at det der var ikke i orden. At det blev en moralsk vurdering af, hvordan man har handlet, snarere end et juridisk pålæg.“

Forudsætninger for politiske undskyldninger

Politikerne siger, at de enkelte jo bare selv kan anlægge sag og få en juridisk vurdering. Er det der, du så mener, at en historisk undersøgelse kan være et godt grundlag at anlægge sag ud fra?

„Ja. Og det er ikke fordi, at jeg overhovedet støtter, at man indivi-

FOTO: MARTIN BENNIE/UNSPLASH

dualiserer problemet,” fastslår Lisa Villadsen og hiver en bog ned fra reolen: „Melissa Nobles, som har skrevet om det politiske i officielle undskyldninger, peger på, at der typisk skal tre ting til, for at der kommer en officiel undskyldning. For de kommer aldrig bare ud af det blå. Der skal være et vidensgrundlag, altså en udredning eller en anden form for fælles mængde af viden, som man er enige om. Og det har noget at gøre med, at ofre husker ting, som kan være svære at dokumentere. Så skal der være nogle, der driver sagen. Det er aktivister og græsroddere. Det kan være offergrupper og deres allierede, som bliver ved med at skrive læserbreve og holde diskussionen i gang. Og endelig skal der være politisk vilje. Det er sjældent, at en officiel undskyldning kommer, medmindre de tre ting er til stede.“

„En kollega og jeg har skrevet om, at der også er noget, der tyder på, at der kan være en fjerde vigtig kilde, og det er, hvad vi kunne kalde populærkultur; podcast, som i spiralsagen eller en tv-dokumentar eller endnu bedre, en spillefilm. Altså det her med, at det bliver dramatiseret på en måde, så en bredere kreds end de direkte berørte får en fornemmelse af, hvad det handlede om. Og selvfølgelig kan det være fikcionaliseret, men altså baseret på sagen. Det er jo med til at gøre opmærksom på historiske forhold og påvirke den generelle, offentlige mening. Og det er politikerne jo sjældent helt immune over for – hvis de kan se, at der er en vending, hvor man begynder at se, at det der bare ikke var i orden.“

Vilje til forandring af praksis

En af de ting, der skal være til stede, hvis en undskyldning skal virke, er, at man tydeligt tilkendegiver, at man er indstillet på at ændre tingene. Hvis jeg tager det tilbage til adoptionsområdet, så har det jo været et stridspunkt i forhold til en undersøgelse, at myndighederne mener, at der ikke har været problematiske adoptioner siden 2016, hvor adoptionsloven blev revideret. Der har så alligevel været fundet problemer undervejs. Vil man i denne kontekst kunne sige, at man har lært af fortiden og vil ændre praksis og

alligevel fortsætte med international adoption?

„Det kan jeg jo ikke gøre mig til dommer over, men jeg vil da også sige, at hvis det er et ønske at fortsætte international adoption, vil det kræve, at man siger, hvordan man vil sikre sig, at man for det første ikke gentager de fejl, man har gjort i fortiden, og for det andet ikke kommer til at begå nogle andre fejl. Og man må fremlægge en plan for, hvad man vil gøre.“

Timing af undskyldninger

Kan der være noget med timing?

Lazare siger, at det er indlysende, at undskyldninger, som kommer meget sent og skal hales ud, kan have et troværdighedsproblem. Men kan offentlige undskyldninger også komme for hurtigt?

„Det er et smadder godt spørgsmål. Og der er vi tilbage til det her med viden. En undskyldning, der kommer lige med det samme, risikerer at være baseret på et ufuldstændigt grundlag. Altså, man har ikke haft tid til at tænke tilstrækkeligt over, hvorfor det var forkert. Og man kender måske ikke hele mængden af kritisable handlinger. Det tager tid at få det overblik. Så derfor er der nok en længere tidsfrist på officielle undskyldninger. Det er et praktisk hensyn.“

„Og samtidig er der den modsatte logik: Kan det også bare blive for sent, så det kan være lige meget? Som individ kan man jo sige: 'Jeg kan ikke bruge det til noget. Nu er jeg gammel, og jeg vil bare lægge det fra mig'. Sådan kan man godt have det på individniveau. Eller man er død, så man ikke kan modtage den. Men der vil nogle sige, at det alligevel ikke betyder, at det bliver meningsløst, fordi traumer rejser på tværs af generationer. Altså at dårlige ting, som en generation er ude for, nedarves på forskellige måder og sætter sig i efterfølgende generationer eller i deres miljøer. Med en undskyldning for slaveri, for eksempel, kan man sige, at det er forbudt og har været det længe, men så vil andre jo sige: Nej, men hvis du ser på de tidligere dansk-vestindiske øer, så kan man stadig se konsekvenserne af, at al rigdom blev fjernet, at der ikke

blev gjort noget for at bygge sunde samfund op, så de er stadigvæk en underklasse. Og på den måde, så lever konsekvenserne af slavetiden videre, og dermed er meningsfuldheden stadig til stede. Plus det her med kommunikationen til samfundet, altså at vi ikke går rundt og har en rosenrød, kollektiv forestilling om, at vi var sådan nogle gode slaveholdere, eller at vi reddede alle de der stakkels børn fra den tredje verden, der kom til Danmark. Nej, det havde en pris, og den var en helt anden, end du havde forestillet dig.“

Mange publikummer

„En pointe mere til det er, at man skal huske, at der er mange forskellige publikummer. Og man kan ikke ramme alle. Jeg har aldrig hørt om en officiel undskyldning, som alle synes var fantastisk. Der er ofte en umiddelbar oplevelse af lettelse og forløsning, når ordet endelig bliver sagt. Men derefter indsætter der sig nogle andre følelser, og så kan man godt synes, at det var for kort, og der ikke blev sagt nok. Det tror jeg ikke, man kan undgå. Og min holdning er, at det ikke betyder, at undskyldninger er meningsløse. At forvente fuldstændig tilfredshed er for høj en barre at sætte for en så kompleks offentlig ytring, og det her med, at enten virker den, eller også virker den ikke, det tror jeg er et uproduktivt, binært syn på det her.“

Med hensyn til at komme for tidligt nævner du manglende vidensgrundlag. I private undskyldninger siger Lazare, at hvis man kommer for tidligt, fratager det den krænkede noget af den berettigede vrede.

„Ja, man gør det egentlig for at få fred. 'Undskyld, undskyld, undskyld!'“

Kan man tale om det samme i officielle undskyldninger?

„Jeg synes, det er en okay pointe, og jeg tror, at den undskyldning, der er kommet fra Mette Frederiksen, har lidt af den her dynamik: Nu siger vi undskyld, selv om rapporten i spiralsagen faktisk ikke er kommet endnu, men for lige at lægge en dæmper på det, og så er der jo hele det her med USA og så videre. Så man vil lige sige: 'Bare rolig, der kommer noget'.“

Spiralsagens arbejdsgruppe blev i 2023 tildelt Menneskerettighedsprisen, som gives af Institut for Menneskerettigheder. Marie Louise Nielsen og Naja Lyberth modtog prisen på gruppens vegne ved en ceremoni i Vartov i februar 2024.

Så det er mere en krisehåndtering?
„Ja. Man skal være opmærksom på, at tingene lige skal bundfælde sig.“

Synet på andre mennesker

Du sagde tidligere, at officielle undskyldninger ikke skal have for meget patos?

„Jeg nævner det, fordi der somme-tider er nogle, der kritiserer, at der er for lidt patos i de ord, der bliver sagt. Og jeg prøver bare at forklare, at jeg tror, det har noget at gøre med, at det ikke er personlige følelser. Der er ikke noget galt i, at officielle undskyldninger rummer mange følelser, men jeg synes, man misforstår genren og formålet, hvis man vil vurdere den ud fra et oprigtighedskriterium, som er knyttet til taleren selv og dennes følelser. Det afgørende må være, hvad der siges om, hvad man har gjort, og hvorfor det var forkert, og altså hvorfor man siger undskyld.“

I undskyldningen, som Mette Frederiksen gav til de grønlandske 'eksperimentbørn', var der faktisk meget patos.

„Der var rigtig meget patos. Det gør jo så, at hun sætter fokus på, at de var børn, og at det var synd for dem,

og det flugter meget godt med hende selv som børnenes statsminister. Jeg synes, at det, der blev sagt i forbindelse med spiralsagen, er interessant, fordi hun der kommer tættere på at sige, hvad det var, der var problemet med spiralsagen. Det var systematisk forskelsbehandling. Og det bliver sagt to gange. Det er jo en eufemisme for diskrimination eller måske ligefrem for racisme. Hun nævner også, at det skete, fordi de var grønlandere. Hun bruger ikke ordet 'diskrimination' eller 'racisme', men hun er ret tæt på at sige, at det var det, der drev det. Og der kommer hun tættere på at være helt bundærlig med, hvordan det kunne ske. Det kunne ske, fordi man tænkte, at de var lidt anderledes end danskere. De havde en anden seksualitet og et andet familiemønster osv., så dem kan vi godt gøre med, hvad vi vil.“

Ja, og i forhold til de adopterede, kan det jo egentlig også godt være en pointe.

„Ja.“

Kan man med troværdighed sige, at nu er vi blevet klogere, og vi gør ikke det her mere – i hvert fald ikke i forhold til international adoption – hvis

vi samtidig fratager udsatte danske borgere deres børn?

„Nej, det synes jeg ikke. Jeg synes, man virkelig skal helt ned i materien og sige: Hvorfor adopterer vi? Hvad er principperne? Hvor er respekten for familier og familiers forskellighed osv. Overvej det her med, om man opfatter sig selv som en godgørende magt, der ved bedre end andre. Det bliver først troværdigt, hvis man er helt klar på, hvad er det for principper, der gælder, og hvordan retssikkerheden i det er,“ fastslår Lisa Villadsen.

„Det er jo det der med, hvordan man ser på andre. Det var tydeligt med grønlanderne. Jeg vil også tro, at der er noget i international adoption. 'De får så mange børn', eller hvad ved jeg. 'De er så fattige, og det er i virkeligheden en lettelse' osv. Man tænker, at andre er anderledes og har andre følelser end en selv, fordi de ser anderledes ud eller bor et andet sted. Det gælder jo også klasse eller religion. Og derfor tænker jeg, at det også er relevant inden for landets grænser, at man ikke fratager folk, der afviger fra normen, nogle rettigheder, som de burde have, selv om de eksempelvis er fattige eller uuddannede, eller hvad det nu er.“ ■

Undskyldning – det manglede da bare

Det vil være på sin plads med en officiel undskyldning for ulovlig praksis i international adoption. Det mener Jannie Jung Westermann, forperson for Korea Klubben. Specielt vigtigt er det, eftersom det nu er politisk besluttet ikke at foretage en juridisk undersøgelse, hvor der placeres et ansvar for de ulovligheder, der er begået i adoptionsformidlingen.

AF MARIANNE ØSTERGAARD

Jannie Jung Westermann synes, at det nærmest er omsonst at bruge så mange penge på en undersøgelse, som vil vise det, man allerede ved.

„Vi er jo alle sammen klar over, at der er sket nogle ting, som ikke burde være sket, og som nogle helt sikkert burde have haft styr på. Så jeg forstår jo faktisk ikke, at man bruger flere penge på at lave den historiske gennemgang, hvis ikke de ønsker, at der skal placeres et ansvar,“ siger hun.

Hvordan spiller det så sammen med undskyldning? Hvorfor synes du, at det kan have en værdi?

„Jeg synes, en undskyldning er endnu mere relevant nu, eftersom der ikke kan fastsættes et juridisk ansvar

i forbindelse med den historiske gennemgang. Jeg havde håbet, at det blev en juridisk undersøgelse, men man kan jo sige, at hvis der så kommer en undskyldning fra den danske statsminister, giver det lidt det samme.“

At påtage sig ansvar

„Jeg synes faktisk, at det værste ved, at man ikke placerer et ansvar, er, at det næsten også giver carte blanche til, at man bare kan fortsætte på samme måde, som man har gjort hidtil. At man ikke synes, der er brug for at få ryddet op og sørge for, at der kommer nogle retningslinjer, som er juridisk bindende for dem, der sidder med ansvaret for formidlingen og tilsynet.“

„Når man ikke ønsker den juridiske del, giver det også en følelse af, at man løber fuldstændig fra at være den retsstat, som Danmark anser sig selv for at være. Og jeg har også hørt, at dengang der var flertal for en juridisk undersøgelse, var der nogle politikere, der var ude og lave lobbyarbejde for at sikre, at privatpersoner ikke skulle kunne stilles til ansvar. På den måde giver det jo os alle sammen et indblik i, at alle – også regeringen – ved, at der er nogle inden for deres egne rækker, som ville kunne blive retsforfulgt, hvis man kiggede på det juridiske aspekt.“

Du taler om politisk ansvar, men det kunne vel også være ansvar i embedsværket?

„Ja, selvfølgelig kan det være embedsfolk og ministerier, men jeg tror helt sikkert, det var bestemte politikere, de prøvede at beskytte,“ fastslår Jannie Jung Westermann.

„Jeg mener helt bestemt, at der er nogle, der bør påtage sig et ansvar, og det synes jeg, man gør, hvis man kommer ud og siger undskyld, for man siger jo ikke undskyld, hvis man ikke mener, at man har et ansvar.“

Mener du, at en officiel undskyldning ville have den funktion, at man på den måde påtager sig et ansvar?

„Ja, jeg mener helt bestemt, at der er nogle, der bør påtage sig et ansvar, og det synes jeg, man gør, hvis man kommer ud og siger undskyld, for man siger jo ikke undskyld, hvis man ikke mener, at man har et ansvar. Derfor synes jeg, at en undskyldning er på sin plads.“

Kompensation

„Jeg ved godt, at med en officiel undskyldning kommer der sommetider

FOTO: JANNIE JUNG WESTERMANN

Jannie Jung Westermann er adopteret fra Sydkorea og har været forperson for Korea Klubben siden 2023.

også krav om compensation. Og jeg ved, at mange adopterede synes, at det også vil være på sin plads, men det er ikke en erstatning, jeg er mest interesseret i. Det er mere det med ansvaret. Der er dog ingen tvivl om, at vi er mange, mig selv inklusive, der har brugt utrolig mange penge på at finde en løsning på at blive et mere helt menneske i form af tilbagerejser og terapier og alle mulige andre ting. Så jeg synes, at en compensation også vil være helt rimelig, blandt andet på grund af de store udgifter, de adopterede har haft, men det står ikke i første række for mig personligt.“

Det har jo været lovligt at adoptere, så den del vil jeg ikke sætte spørgsmålstegn ved. Det er ulovlighederne i adoption, som jo selvfølgelig ikke skulle kunne finde sted i en retsstat som Danmark.

Undskyldning for ulovlighederne

Jannie Jung Westermann mener, at det er ulovlighederne, der skal undskyldes for – ikke selve adoptionerne.

„Det har jo været lovligt at adoptere, så den del vil jeg ikke sætte spørgsmålstegn ved. Det er ulovlighederne i adoption, som jo selvfølgelig ikke skulle kunne finde sted i en retsstat som Danmark. Også i Ankestyrelsens egne undersøgelser kan man se, at der var blevet fiflet med børns identitet. Så det er ulovlighederne i det, og at der ikke har været ført godt nok tilsyn.“

To slags undskyldninger

Det er staten, der skal være afsender på undskyldningen. Hvem skal være modtager af den?

„Det skal de adopterede, og det skal adoptanterne bestemt også. Jeg tænker, at der må være nogle ude i de danske hjem, som har utrolig svære samtaler, hvis forældre og børn har turdet åbne for den samtale.“

Tænk du også, at man på en eller anden måde skulle række ud til de biologiske forældre i den her sammenhæng?

„Ja bestemt, men det skulle være en anden form for undskyldning. Her i Danmark kan vi snakke om ulovlighederne og beklage, at man ikke har haft styr på reglementet, at tilsynet ikke har været godt nok, at der ikke er nogen, der har grebet ind og alle de der ting. Men til de biologiske forældre skal det være en lidt mere følelsesmæssig undskyldning, hvor man undskylder, at man har haft en efterspørgsel på børn, og at det er gået ud over forældre i et andet land, som simpelthen har mistet deres børn på baggrund af det. At man undskylder, at man har haft et ønske om at kunne få børn fra et andet land, og at man så ikke har sikret, at de ikke har været stjålet. De biologiske forældre er jo blevet narret, og de har direkte fået stjålet børn. Og det ville ikke være sket, hvis ikke der havde siddet nogle i den anden ende og sagt: 'Vi vil gerne have nogle børn.' Altså, det er jo hælervarer, man har fået ind, hvis man skal være så grov. Så jeg synes, at det er to forskellige undskyldninger, der skal gives.“

Udnyttelse af de mest sårbare

Jannie Jung Westermann mener, at forbrydelsen mod de biologiske forældre er ekstra grell, fordi det er de fattigste og mest sårbare, det er gået ud over.

„Man har ikke fået stjålet børn, hvis man var middelklasse eller rig. Man har lukret på de allerfattigste og de mest sårbare i et samfund. Og det har man jo faktisk lukket øjnene for i adoptionsbureauerne. Og der kommer det igen ind med tilsynet, der overhovedet ikke har været godt nok.“

Falsk narrativ

Jannie Jung Westermann mener desuden, at adoptionsformidlingen har været holdt oppe af et narrativ om, at adoption var en god løsning for børnene.

„Det narrativ har været med til at opretholde et bestemt syn på adoption, også hos mine egne forældre. Min mor var gået bort, da det blev meget tydeligt med ulovlighederne,

men hun var ikke gået bort, da jeg blev genforenet med min far i Korea. Så hun har godt vidst, at det, der stod i mine journaler, var løgn og latin, for det var jo ganske tydeligt, at jeg havde en far, og der står jo, at mine forældre er ukendte,“ fortæller Jannie Jung.

„Vi har talt om, at det var falske papirer, men der var ingen tvivl om, at mine egne forældre havde meget svært ved at forholde sig til det, for det viste jo, at de havde været med til noget, som de godt vidste ikke var efter bogen. Men selv da de vidste det, har vi ikke haft ret mange samtaler om det. Mine forældre havde nok brug for at opretholde et narrativ om, at de alligevel havde været med til at sikre en god fremtid for mig som deres datter.“

Men både adoptanter og det danske samfund er gang på gang er blevet betrygget fra myndighederne i, at der var styr på det. Hver gang der er kommet sager frem de sidste 20 år, har de sagt, at det var en undtagelse – at det ikke var systematisk.

„Det har du ret i, men jeg har følt, at mine forældre har haft et ønske om at fortsætte med at tro på det. Men de så jo, hvor mange af os, der var på den tur i 2001, som blev genforenet med vores forældre. Alle os, der på papiret var forældreløse.“

Hård sandhed

„Jeg tror, at de har haft brug for, at vi ikke snakkede for meget om det, fordi de så næsten heller ikke selv kunne være i det. Så blev sandheden lidt for hård for dem: At de var nogle, der kom fra et rigt land, som havde råd til at købe sig til noget, som nogle fra et fattigere land måtte give afkald på.“

„Jeg tænker også, at det er meget svært, hvis man er gået ind til det på andre forudsætninger. Altså, hvis man for eksempel går op i økologi og har købt en frilands-et-eller-andet og givet mange penge for det og så finder ud af, at det, man har siddet og konsumeret, er noget helt andet. Det er følelsen inde i folk, der er rigtig ubehagelig. Det er også derfor, at mange af os adopterede går hen og bliver vrede. Og jeg ved, at der er mange adoptanter, der også føler en eller anden form for skyld. Og måske

også vrede. Jeg tror bare, at vreden kommer til udtryk på forskellige måder.“

Vi adopterede kommer til at tænke: 'Er der nogen i den anden ende, som ikke ville af med os?' Og det er jo ikke sådan, adoptanterne føler, men de har også en følelse af noget, der ikke er i orden, fordi man er blevet ført bag lyset. Og derfor synes jeg også, at det er rigtigt, at der skal være en undskyldning til adoptanterne, lige så vel som til de adopterede. Fordi vi jo alle sammen blev narret og løjet for.“

Ikke nogen hemmelighed

Selv om myndigheder og adoptionsformidlende organisationer gang på gang har bedyret, at forfalskninger af adoptionsdokumenter var enkeltstående tilfælde, har mange adopterede fra Korea længe vidst, at det ikke var tilfældet. Jannie Jung Westermann fortæller, at op mod halvdelen af deltagere i rejsen til Korea i 2001, som hun selv var med på, blev genforenet med deres koreanske familie, selv om der stod i deres dokumenter, at de var forældreløse.

„Forfalskningerne er også noget, man har talt om ved medlemsarrangementer i Korea Klubben, så det har bestemt ikke været nogen hemmelighed,“ fortæller hun. „Man kan kun få lov til at adoptere børn ud af Sydkorea, hvis de er forældreløse. Så derfor har de gjort os alle sammen forældreløse på papiret.“

Ansvar heler

Jannie Jung Westermann mener, at en undskyldning viser, at der er nogle, der anerkender ansvaret.

„Det er jo fuldstændig, som hvis man var i et trafikuheld, og der ikke er nogen, der påtager sig skylden. Man kan ikke ændre på de ting, der er sket i forbindelse med ulykken, men at der ikke er nogen, der tager ansvar, gør, at man har meget svært ved at komme sig. Så det, at der bliver placeret et ansvar, gør også, at man bedre kan begynde at arbejde med vreden og få lagt nogle ting bag sig og komme videre,“ forklarer hun.

„I denne sag burde der være nogle voksne mennesker til stede, som simpelthen stepper op og siger: 'Ja, der er begået nogle kæmpestore fejl her, og

for at sikre, at det aldrig skal ske igen, så tager vi det ansvar på os.'“

Anbefaling af åbne adoptioner

Jannie Jung Westermann mener, at når der ikke placeres et ansvar for fortidens ulovligheder i adoptionsformidlingen, er der risiko for, at det bare fortsætter som hidtil.

„Jeg blev enormt provokeret, da Ankestyrelsen kunne fortsætte med at finde børn til de forældre, der var blevet godkendt,“ fortæller hun.

Korea Klubben var inde og tale med Social- og Boligminister Pernille Rosenkrantz-Theil omkring nedlukningen af

Jannie Jung Westermann mener, at både adopterede, adoptanter og de biologiske familier bør have en officiel undskyldning for de ulovligheder, de har været udsat for i forbindelse med adoptionerne.

TRUNG NHAN TRAN/UNSPLASH

adoptionsformidlingen, og der gjorde de klart, at de ikke støttede forslaget om at fortsætte med at finde passende match til de forældre, der var blevet godkendt.

„Men skulle man gøre det, så var vores klare holdning og anbefaling, at man sørgede for, at det blev åbne adoptioner, så den adopterede havde muligheden for senere at finde frem til sit biologiske ophav.“

Jannie Jung Westermann mener, at familiesøgning ikke altid også indebærer et ønske om genforening.

„Det er faktisk bare søgningen af sit eget ophav, man har brug for i forhold

til at få stabiliseret sin identitet i forhold til det biologiske. Hvor kommer jeg fra? Hvem er mine forældre? Og hvor gamle var de, da de fik mig? Det er godt for krop og sjæl at vide sådan nogle ting. Og det, at man ikke ved det, gør, at man mangler det. Det gør også noget ved mig, hver eneste gang der er noget i min fortælling fra mine forældre, der ændrer sig. Hver gang de åbner for en lille smule mere omkring min fortid, ændres der en lille

smule inde i mig. Derfor ved jeg, at det er virkelig, virkelig vigtigt.“

Adgang til oplysninger om en selv

„Man skal have adgang til alle de oplysninger, der findes. Nogle har jo også den triste historie, at det er sandt, at der ikke ligger noget. Og hvis der ikke ligger noget, så er det jo en helt anden historie, men for dem, der rent faktisk har noget liggende om sig selv, kan jeg næsten ikke forestille mig noget, man

skulle være mere berettiget til end optegnelser om en selv. Og så er det jo helt grotesk at vide, at der er andre, der sidder inde med dem og ikke vil udlevere dem. Det er en følelse af, at der også er noget af mig, der ligesom bliver tilbageholdt af nogle andre.“

Tænker du på de danske myndigheder?

„Det er ikke altid meget, de danske myndigheder ligger inde med, men de danske myndigheder har været med til at fastholde, at vi skulle have så få oplysninger som muligt. Det er en arbejdsgang, de er gået efter, i hvert fald når det gælder de koreanske adoptioner. Der har de jo direkte bedt om at få så lidt som overhovedet muligt, fordi de ikke mente, at det var sundt, at der skulle være ret mange oplysninger i adoptionspapirerne, som kunne lede os hen til, hvor vi kom fra. Men jeg synes, at regeringen meget nemt kunne gå ind og sige, at fra nu af arbejder vi ud fra et helt andet perspektiv. Vi ønsker, at der bliver frigivet al den information til danske statsborgere, som der findes om dem i afgiverlandene. Det er et politisk pres, man faktisk kan lægge, og jeg synes, det ville være passende at hjælpe os til at kunne få udleveret dokumenter i de pågældende lande. Når der er informationer om danske borgere, som man endda har hentet til landet med henblik på, at de skal blive fuldt integreret i det danske samfund, så skal vi da også have mulighed for at få de informationer, der er om os, så vi ved, hvem vi er, og hvad vi kommer af. Det er da det mindste. Og hvis man ikke hjælper os med at kunne få det, så kan jeg slet ikke forstå, at man vil være sig selv bekendt,“ siger Jannie Jung Westermann.

Er der mere, du tænker om selve det med en officiel undskyldning?

„Jeg håber bare, at undskyldningen kommer, fordi man mener, at det er det menneskeligt rigtige at gøre og ikke ud fra en politisk kalkule. Jeg synes, man burde gøre det, fordi det er det eneste rigtige at gøre.“ ■

Interviewet blev foretaget den 10. september, dvs. før der kom en officiel undskyldning til de internationalt bortadopteret fra Sydkoreas præsident, Lee Jae-Myung, den 2. oktober 2025.

Jannie Jung Westermann
ved Korea Klubbens
35 års jubilæum
i sommeren 2025.

FOTO: CAPTUREDBYWOON

Ulovlige adoptioner i Australien

Australien har en lang historie med ulovlige, internationale adoptioner, skriver Lynelle Long i denne artikel. Problemerne er blevet mødt med en passivitet, der står i skarp kontrast til landets historie med at tage ansvar og undskylde for nationale tvangsbortadoptioner og tvangsfjernelse af børn fra den oprindelige befolkning.

AF LYNELLE LONG

Australien har en lang og bekymrende historie med ulovlige og uretmæssige internationale adoptioner, der har ignoreret grundlæggende menneskerettigheder og børns rettigheder. I 20 år er de adopteredes og deres familiers krav om anerkendelse, støtte og ansvar blevet mødt med tavshed eller symbolske tiltag. Artiklen opsummerer det politiske pres, som interesseorganisationen InterCountry Adoptee Voices (ICAV) har udøvet over for den australske regering, især den seneste udvikling i 2025.

International adoption i Australien i 70'erne

Australiens internationale adoptionsprogram opstod i 1970'erne under Vietnamkrigen. Det, der begyndte som adoptivforældres 'redningsindsats', udviklede sig senere til et formelt system, der blev styret i fællesskab af den føderale regering og de enkelte delstater og territorier (selvstyrende områder).

Operation Babylift i 1975, en masseevakuering af sydvietnamesiske børn til vestlige lande, markerede den første officielt godkendte bølge af internationale adoptioner til Australien, der fandt sted, før der eksisterede nogen juridisk ramme. Humanitære narrativer overskyggede de juridiske sikkerhedsforanstaltninger; mange børn var i virkeligheden ikke forældreløse, men blev fjernet

uden samtykke eller ordentlig dokumentation.

Erfaringerne fra Vietnam skabte en varig model i Australien: Lobbyarbejde og fortællinger om børn i nød åbnede for adoptioner, som det også skete i Sydkorea to år efter Operation Babylift. Denne tidlige periode skabte en praksis for hurtig adoption med minimalt tilsyn, hvor smidig sagsbehandling for adoptanter havde højere

prioritet end beskyttelse af børnenes rettigheder.

Vækst og formalisering

I 1980'erne og 1990'erne blev adoptionsprogrammerne udvidet til Sydkorea, Indien, Sri Lanka, Colombia, Taiwan og flere andre lande. Systemet blev formaliseret med ratificeringen af Haager-konventionen i 1993 og den første Commonwealth-statsaftale i

Lynelle Long, stifter af organisationen InterCountry Adoption Voices, ønsker en national undskyldning og en juridisk ramme for oprejsning.

FOTO: LYNELLE LONG

1998. I 1999-2000 oversteg antallet af udenlandske adoptioner for første gang indenlandske adoptioner.

I 2015 finansierede en national reformpakke, Intercountry Adoption Australia, med 33,6 mio. AUD nemmere adgang til adoption – men uden undersøgelser eller erstatning til ofre for ulovlig eller uretmæssig praksis. I modsætning til indenlandske tvangsadoptioner, som har været genstand for undskyldninger, undersøgelser og støtte, er internationale adoptioner fortsat ikke blevet undersøgt på nationalt plan.

Juridisk og institutionel struktur

Administrationen af international adoption i Australien er opdelt i to spor: Den føderale regering administrerer internationale traktater, politik, bilaterale aftaler, finansiering af nationale tjenester og visa. Stater og territorier (de regionale myndigheder) håndterer adoptionssager, forældrevalueringer, opfølgning efter anbringelse og registreringer. Denne opdeling giver ikke nogen klar ansvarsfordeling for ulovlige eller uretmæssige adoptionssager og

efterlader huller i systemet, når det gælder ansvar og støtte.

Dokumenterede historiske sager

Australiens historie omfatter flere veldokumenterede tilfælde af ulovlige eller uretmæssige adoptioner:

- Sydkorea (1960-1999): Den koreaniske Sandheds- og Forsoningskommission (Truth and Reconciliation Commission, TRC) afdækkede i 2025 udbredt svindel i 367 sager, herunder 16 adoptioner til Australien. Til dato har ingen australsk undersøgelse taget stilling til disse konkrete sager på trods af klare beviser for krænkelse af rettigheder, som TRC har dokumenteret. TRC opfordrer partnerlande, herunder Australien, til at etablere erstatningsmekanismer og fremme processer for sandhed og genforening for de berørte adopterede.
- Taiwan – Julie Chu-gruppen (1982): 40 handlede børn med forfalskede papirer. Ingen har fået erstatning på trods af, at International Social Service (ISS) Australia har udarbejdet forslag til det.
- Indien (1990'erne til 2010): Adskillige indiske adoptionsbureauer er blevet forbundet med salg af børn, tvang og dokumentfalsk; bekymringer om menneskehandel førte til lukning af Australiens Indien-program i 2010, der dog genåbnede i 2018 uden nogen erstatningsforanstaltninger for berørte familier eller adopterede.
- Etiopien – Koala House (2000'erne): Påstande om forfalskede dokumenter; Australien gjorde ingenting, selv om flere adoptivforældre stod frem med deres klager i medierne. Etiopien lukkede sit internationale adoptionsprogram i 2018.
- Thailand (2010'erne): Et adoptivforældrepar gjorde myndighederne i New South Wales opmærksomme på det, da de fandt ud af, at den biologiske far til deres barn ikke var blevet orienteret om, at barnet var frigivet til international adoption. Myndighederne i New South Wales og de føderale myndigheder har nægtet at anerkende deres rolle i adoptionen og forsøger fortsat at retsforfølge forældrene for 'svigt', fordi de lod barnet komme tilbage til dets oprindelige familie i Thailand.

I Australien er der givet officielle undskyldninger for tvangsfjernelse af børn af den oprindelige befolkning og for tvangsbortadoptioner, men endnu ikke for de ulovligheder, der er begået i forbindelse med international adoption.

Disse sager har det tilfælles, at adopterede ofte ved hjælp af falske dokumenter blev gjort forældreløse på papiret, og nogle blev udsat for misbrug. Adoptionsprogrammer blev hyppigt lukket og genåbnet, uden at nogen stod til ansvar eller ydede støtte til ofrene. Når der blev foretaget undersøgelser, blev de udført af de samme organisationer, som havde gennemført adoptionerne, og de fokuserede snævert på papirarbejdet snarere end på ofrenes oplevelser.

ICAV's arbejde og møder med regeringen

ICAV har repræsenteret berørte adopterede siden 2005 og har konsekvent rejst de samme spørgsmål over for skiftende australske Commonwealth-regeringer – blandt andet om anerkendelse af de adopterede, støtte til søgning og genforening samt ansvar for ulovlige og uretmæssige adoptioner.

Efter offentliggørelsen af konklusionerne fra den sydkoreanske Sandheds-

og Forsoningskommission i 2025 foreslog den australske socialminister Tanya Plibersek en intern departementsundersøgelse, begrænset til de koreanske adoptioner og uden offentliggørelse af resultaterne. Dette afspejler et tilbagevendende mønster af begrænsede og uigennemtænkte reaktioner fra regeringen.

I løbet af 2025 har adopterede gentagne gange sendt breve til den australske premierminister med en opfordring til en retfærdig og omfattende undersøgelse, der dækker flere lande og ikke kun de koreanske adoptioner. De efterlyser en uafhængig, gennemsigtig og ekspertledet offentlig undersøgelse. Premierministeren har imidlertid henvist sagen tilbage til socialminister Tanya Plibersek.

Begrænset støtte og forspildte muligheder

Det hidtil eneste program for søgning og genforening i praksis (ISS 2016-2018) støttede tre adopterede, der var blevet udsat for menneskehandel. Da programmet blev afsluttet, var der fortsat ingen generel finansiering af søgning, opsporing, rejser eller genforening. InterCountry Adoptee and Family Support Service (ICAFSS) tilbyder kun rådgivning. Commonwealth-aftalen fra 2020 placerer ikke noget klart ansvar for at yde erstatning efter ulovlig adoption, hvilket efterlader ofrene fanget mellem forskellige myndigheder og uden nogen klar adgang til at få støtte.

De adopteredes krav

Berørte adopterede ønsker systemiske reformer – ikke symbolske gestusser. De kræver anerkendelse, retfærdighed og praktisk støtte efter ulovlige og uretmæssige internationale adoptioner. Kravene bygger på de adopteredes egne erfaringer:

- Formel anerkendelse og erstatning til ofre for ulovlige og uretmæssige adoptioner.
- Et nationalt, koordineret system til søgning og genforening, herunder økonomisk støtte til DNA-testning og opsporing – også i oprindelseslandene.
- Sammenhængende støtte efter adoption, der ud over rådgivning

Australiens Indien-program blev lukket i 2010 på grund af tre sager om ulovlige adoptioner af børn til Australien, men blev genåbnet i 2018, uden at der var gjort noget for at rette op på skaden for de familier, det havde ramt.

FOTO: IAN TAYLOR/UNSPASH

- også omfatter oversættelse, rejsehjælp og anden praktisk hjælp på internationalt plan.
- Uafhængige og gennemsigtige undersøgelser, der ikke ledes af dem, der har formidlet adoptionerne.
- Bevarelse og fuld offentliggørelse af arkiver for at afdække sandheden, genfinde identitet og muliggøre genforening.
- Arkiver og forskning drevet af adopterede for at dokumentere Australiens historie med internationale adoptioner.
- En national undskyldning og en juridisk ramme for oprejsning for at sikre retfærdighed og ansvar.
- Oplysningsarbejde for at sikre, at disse historier anerkendes og ikke gentages.

Konklusion

På trods af stadig flere internationale beviser, overlevendes vidnesbyrd og årtiers aktivt arbejde fra adopterede og deres organisationer har Australien endnu ikke iværksat en national undersøgelse af ulovlige og uretmæssige internationale adoptioner. Andre

lande – herunder Holland, Schweiz, Belgien, Sydkorea og Sverige – har indledt sandheds- og erstatningsprocesser. Det har Australien ikke. Uden en gennemsigtig og uafhængig undersøgelse står ofrene stadig uden anerkendelse, erstatning eller systemiske reformer. International opmærksomhed og pres kan være afgørende for at sikre retfærdighed for de tusindvis af adopterede, der er kommet til Australien under tvivlsomme omstændigheder. ■

Lynelle Long er adopteret fra Vietnam og stifter af interesseorganisationen InterCountry Adoptee Voices, der begyndte som et uformelt netværk i 1998.

Artiklen er en forkortet, oversat version af Lynelle Longs artikel *Australia's History and Silence on Illegal and Illicit InterCountry Adoption: A Record of Inaction*. Oktober 2025.

Se den på ICAV's hjemmeside: intercountryadopteevoices.com

Plejefamilier, der tager imod spædbørn i en venteplacering forud for en adoption, bør være særligt uddannede i spædbørns udvikling.

Venteplaceringen – barnets vigtige begyndelse

Hvordan sikrer vi, at børn, der bortadopteret nationalt, får de bedst mulige betingelser for et godt liv og en sammenhængende livsfortælling? Gitte Edstoft Kristensen er en erfaren tidligere plejemor til børn i midlertidig plejefamilie inden adoption. Hun peger i denne artikel på en række problemstillinger i den nuværende lovgivning og praksis vedrørende venteplaceringer af kommende adoptivbørn og overdragelsen til adoptivfamilien. Hun har også forslag til, hvordan barnet kommer videre med en helstøbt livshistorie og identitet.

AF GITTE EDSTOFT KRISTENSEN

Debatten om national adoption – både med og uden samtykke – har i de senere år især kredset om lovgivning, forældres rettigheder og adoptanters vilkår. Men det vigtigste bliver ofte glemt: Fokus på barnet og dets rettigheder og den allerførste tid i den midlertidige plejefamilie.

Jeg kan opleve denne periode som en 'venteplacering', som ofte bliver overset. Med 'venteplacering' mener jeg den midlertidige anbringelse i en plejefamilie, mens myndighederne behandler sagen. Selv om placeringen betegnes som midlertidig, kan den strække sig over måneder eller endda år – nogle børn lever i plejefamilien i 2-3 år, før deres fremtid afgøres.

Ud over de generelle krav til anbringelser er der meget få specifikke lovkrav, der er direkte rettet mod venteplaceringen og skiftet af omsorgspersoner ved overdragelsen til adoptanterne. Der er hverken krav til varigheden af anbringelsen, inddragelse af plejefamiliens viden om barnet, plejefamiliernes og kommunernes specialiserede faglige viden om børn anbragt med henblik på adoption eller til udslusningens tilrettelæggelse og gennemførelse. Der mangler fokus på

vigtigheden af kontinuitet i barnets liv, dets relationer og det bevidningsmateriale (dagbøger, billeder, beskrivelser af barnet, breve m.m.), der kan blive afgørende senere i livet.

Når et spædbarn anbringes med henblik på bortadoption, mister barnet typisk den tætte kontakt til sine biologiske forældre kort efter fødslen, og når barnet flyttes videre fra plejefamilien til adoptanterne, sker der igen et brud, hvor barnet mister sine tætteste relationer.

For voksne kan venteplacering fremstå som en administrativ fase – men for barnet er det et vigtigt livsafsnit: Her formes nervesystem, tilknytning og følelsesmæssige mønstre med betydning for resten af livet. Plejefamilien yder i denne tid en uvurderlig indsats gennem deres faglighed, stabilitet og kærlige omsorg.

Anerkendelse af hele barnets livshistorie

Et barn, der bortadopteret, kommer til adoptivfamilien med et allerede levet liv, der rummer den biologiske families historie, ni måneder i mors mave og de første måneder eller år i en plejefamilie, hvor rytmer, relatio-

ner, minder og sanseindtryk bliver en del af barnets identitet. Når adoptivforældrene møder barnet, møder de et lille menneske, der allerede bærer på vigtige erfaringer og relationer – og i endnu højere grad, hvis barnet er 2-3 år ved adoptionen. Jo mere alle voksne omkring barnet anerkender dets historie, jo bedre kan adoptivfamilien hjælpe barnet med at bære sin begyndelse med sig frem for at fornægte eller overskrive den.

Små børn husker ikke med ord, men med kroppen og nervesystemet, som registrerer hud-mod-hud-sansning, dufte, stemmeleje, rytmer og trøst. Når barnet mister sine trygge omsorgspersoner, mister det også et kendt kropsligt sprog. Hvis overgangen til adoptivfamilien sker for brat og uden planlagt brobygning og fortsat kontakt, kan det opleves som et brud og svigt, der kan danne grobund for følelser af utryghed, forladthed, uro eller tilknytningsvanskeligheder, som måske først viser sig senere. Her spiller plejefamilien en særlig rolle. De skal give barnet tryghed, velvidende, at deres helt tætte daglige kontakt er midlertidig. De skal elske barnet, men også kunne give slip. Det kræver både hjerte og

Der findes tre typer godkendelser af plejefamilier: Man kan blive godkendt som en *almen, forstærket* eller *specialiseret* plejefamilie.

professionalisme – og det kræver langt større støtte og anerkendelse, end plejefamilierne normalt får i dag.

Vi ved fra både forskning og praksis, at børn trives bedst, når deres historie ikke gemmes væk – også selv om den rummer svære kapitler. For barnet giver det mening at vide, at det har haft en mor, en far og måske søskende, og at der også har været en plejefamilie, som tog vare på det i den første tid. Åbenhed om barnets begyndelse – både de biologiske relationer og dem til plejefamilien – giver barnet kontinuitet og følelsen af, at hele dets liv har været i.

Når adoptivforældre tør fortælle og vise barnet, at begyndelsen af dets tilværelse indeholder flere relationer, skaber det en hel livshistorie frem for et brudt narrativ. Men det er ikke nok, at barnets tidligere relationer til plejefamilien indgår i adoptanternes fortællinger – relationen skal være en reel og kontinuerlig del af barnets liv, for at barnet kan opleve og forstå sig selv som et helt menneske. Barnets ret til identitet omfatter også kendskab til og kontakt med dets biologiske forældre, hvis det er muligt, uden at det mindsker barnets tryghed i plejefamilien eller senere hos adoptanterne. Adoptanters ret til anonymitet må aldrig prioriteres over barnets ret til egen identitet og sammenhæng i sin livshistorie.

Krav og støtte til plejefamilier

De plejefamilier, der tager imod spædbørn i venteplaceringen med henblik på bortadoption, har i min optik en opgave, der rækker ud over den almindelige plejefamilieuddannelse. De bør være specialiserede i spædbørns udvikling, tilknytning og traumer – og i at støtte barnet igennem flytningerne. Dette bør i øvrigt også gælde for de ansatte i kommunen, som varetager opgaverne med venteplacering og overgang til adoptivfamilie, men det er ikke et krav i dag. Kommunerne og lovgivningen bør stille langt større krav til de plejefamilier, der ansættes

– for eksempel at de skal have en 'forstærket' godkendelse, relevant viden, uddannelse, erfaringer og tilstrækkelige ressourcer.

Desuden bør eksterne professionelle med specialviden inddrages, så plejefamilien får den nødvendige støtte til at håndtere følelsesmæssige og etiske udfordringer. Løbende vejledning og supervision er afgørende for at støtte og passe på plejefamilien og for at sikre barnets trivsel og udvikling i venteplaceringen og igennem brud, traumer og sorg.

Det sker også, at plejefamilier selv kan blive sårbare, og plejeforløb bryder sammen, blandt andet på grund af nogle kommuners manglende erfaringer og viden om denne form for anbringelser – eksempelvis i forhold til realistiske tidshorisonter og udviklingspsykologisk viden om spædbørn, traumer og udslusninger. Hver gang det sker, betyder det endnu en flytning for barnet og endnu et brud i tilknytningen – og dermed en risiko for, at barnet mister noget af sit fundament allerede inden adoptionen.

Derfor er det afgørende, at det er de rette plejefamilier, der udvælges til disse opgaver, og at der passes godt på dem undervejs. Det må ikke undervurderes, hvor krævende det kan være at bære et spædbarn igennem både kærlig tilknytning og et smertefuldt brud.

Der bør også stilles krav til, at plejefamilien skal være tilgængelig for barnet på længere sigt, da mange børn senere vil have behov for at vende tilbage til fortællinger, minder og relationer fra deres første tid. Dette skal indgå som en del af plejefamiliens opgave og understøttes af kommunen, så ansvaret ikke ophører, så snart barnet flyttes. Derudover skal der stilles krav om, at plejefamilien videreformidler barnets historie gennem dagbøger, billeder, mindekasser og bevidningsbreve, som bruges, når barnet flyttes fra en familie til en anden.

En gennemgående børnesagkyndig skal følge barnet

I dag er det udelukkende adoptivforældrene, der tilbydes PAS-rådgivning i forbindelse med hjemtagelsen og tiden efter. Men hvis barnets perspektiv reelt skal i centrum, mener jeg (og har selv god erfaring med dette), at

der er brug for en uvildig børnesagkyndig, som følger barnet gennem hele forløbet – før, under og efter adoptionen. Det bør være en obligatorisk del af processen, som PAS-rådgivningen er det i dag.

En børnesagkyndig, der allerede i venteplaceringen får et indgående kendskab til barnet, kan vejlede adoptanterne om barnet inden hjemtagelsen, planlægge udslusningen ud i samarbejde med plejefamilien og adoptanterne og derefter følge og vurdere barnets fortsatte udvikling og trivsel i det nye hjem.

Før adoptionen

Før adoptionen skal den børnesagkyndige være en vigtig ressource for både plejefamilien og myndighederne. Den børnesagkyndige skal følge og beskrive barnets udvikling, trivsel, tilknytning og samvær med de biologiske forældre. Disse beskrivelser skal indgå i vurderinger og afgørelser, for eksempel om barnet er 'adopterbart', for sårbart til en flytning, eller om en tilknytning til plejefamilien vejer tungere end en fremmedadoption. De skal desuden indgå i matchningsprocessen. Den børnesagkyndige skal samtidig rådgive og vejlede plejefamilien og sikre, at plejefamilien har viden om barnet inddrages, så plejefamilien bliver en professionel aktør i sagen, hvilket ikke er tilfældet i alle sager i dag. Samtidig kan den børnesagkyndige bidrage til myndighedernes vurdering i sagen, planlægning gennem hele forløbet, når adoption kommer på tale, og i selve udslusningen, så overgangen til adoptivfamilien tilrettelægges med barnets tarv i fokus.

Udslusningen

Under udslusningen skal den børnesagkyndige indtage en central rolle

Når et barn flytter fra plejefamilien/institutionen og hen til sine kommende adoptivforældre, kaldes perioden og processen noget forskelligt afhængigt af, hvem der beskriver den: Ankestyrelsen bruger begrebet hjemtagelse, og kommunerne taler om udslusning eller overdragelse/overlevering.

med at supervisere og vejlede plejefamilien og adoptivforældrene. Opgaven er at sikre, at overgangen planlægges og gennemføres med barnets tryghed og behov i centrum, og at tempo, struktur og støtte hele tiden justeres efter barnets signaler.

Det er en periode, der kan være præget af modsatrettede følelser; for plejefamilien handler det om at tage afsked, mens adoptivforældrene står med glæden, men måske også nervøsitet over mødet med barnet, plejefamilien og fremtiden. Her kan den børnesagkyndige hjælpe med at bygge bro og sikre, at de følelsesmæssige reaktioner bliver rummet og italesat, og at processen løbende evalueres og tilpasses. Som neutral fagperson kan vedkommende vejlede og måske sige svære ting højt, så familierne ikke presses unødvendigt, men kan fokusere på omsorgen for barnet.

Efter flytningen

Efter flytningen skal den børnesagkyndige fortsat følge barnets trivsel og udvikling og støtte adoptanterne i at forstå og rumme barnets reaktioner. Samtidig kan vedkommende hjælpe med at fastholde barnets livshistorie og relationen til plejefamilien og eventuelt den biologiske familie i eksempelvis samvær og sikre, at de tidlige erfaringer integreres på en måde, der styrker barnets identitet og tilknytning i den nye familie.

Rollen som børnesagkyndig skal varetages af en person med solid børnefaglig viden – for eksempel en psykolog med erfaring i spædbørnsudvikling, en pædagog med videreuddannelse i småbørnsområdet eller en PAS-rådgiver med børnefaglig specialisering. Vedkommende skal have indgående kendskab til spædbørns udvikling, tilknytning og traumer samt viden om adoptionsprocessen. Rollen indebærer at supervisere de voksne, afstemme deres handlinger, støtte barnet i at skabe tryghed i nye relationer og i det hele taget sikre, at overgangen til den nye familie sker med mindst mulig belastning.

Alt dette er ikke krav i dag, men en mulighed, nogle få kommuner har købt ind i udslusningsforløbet, og min erfaring som rådgiver for plejefamilier med midlertidige spædbørns-

Gitte Edstoft Kristensen er børnerådgiver, vejleder i midlertidige spædbørnsanbringelser og adoptionsprocesser og har tidligere arbejdet som plejemor for børn i midlertidige anbringelser.

anbringelser og samtaler med adoptanter viser, at der kan være brug for specifik rådgivning, idet alle kan føle sig presset og risikere at overse barnets behov.

Udslusningen – en kritisk fase

Jeg har set børn blive overdraget til adoptanterne på helt ned til ni timer. Andre får tre til syv dage, men i henstillingen fra adoptionsnævnet om hjemtagelse anbefales 14 dage. Henstillingen giver kun generelle rammer (for eksempel antal dage) og er udformet med vægt på adoptanters rettigheder og anonymitet. Opfyldelse af barnet behov er som udgangspunkt ikke sikret, men overlades til praksis og de enkelte fagpersoners vurderinger – og ofte uden at plejefamiliernes viden inddrages.

Så korte overdragelser er ikke forenelige med spædbørns og småbørns behov for gradvise og trygge skift i primære tilknytningspersoner. Når udslusningen primært styres af adoptanters ønsker eller kommunale ressourcer, og plejefamiliernes kendskab til barnet ikke medtænkes, sker det på bekostning af barnet. Det er urimeligt og risikabelt.

Det bør derfor være et lovkrav, at en fagperson med kendskab til barnet vurderer og tilrettelægger processen. Ny udviklingspsykologisk viden om brud og tab af tætte relationer må indarbejdes, og der skal stilles krav om vedvarende kontakt og genbesøg som en del af udslusningsplanen, for at barnets behov ikke underordnes hverken plejefamiliens, kommunens eller adoptanternes ønsker.

FOTO: BENJAMIN WEDEMAYER/UNSPASH

Både forskning og praksis siger, at børn trives bedst, når deres historie ikke gemmes væk – også selv om den rummer svære kapitler.

Udslusninger skal altid tage udgangspunkt i det enkelte barn og med afsæt i plejefamiliens kendskab til barnet, i et samarbejde og med forståelse for, at tidshorisonter ikke kan planlægges på forhånd.

Tilknytning ikke kan forceres, og målet må være, at barnet først flyttes, når det er så trygt i den nye relation, at det kan søge og finde trøst, så det ikke overlades til sig selv med sorg, savn og følelse af forladthed midt i alt det nye.

Mangelfuld lovgivning

Det er ikke tilstrækkeligt at pege på kommunernes praksis alene. De grundlæggende problemer ligger også i lovgivningen, hvor der mangler tydelige krav, der beskytter børns ret til stabilitet og sammenhæng i deres liv, og som sikrer optimale vilkår i venteplacering.

Som nævnt stilles der stort set ingen overordnede krav til venteplaceringer eller til udslusningens tilrettelæggelse.

Ansvar og kvalitet overlades til den enkelte kommune, hvilket skaber markante forskelle på tværs af landet. Lovgivningen om hjemtagelsen til adoptivfamilien er i dag bygget op på adoptanternes ret til den fulde bestemmelse på trods af, at de på dette tidspunkt ikke kender barnet og dets behov. Konsekvensen er, at ikke alle børn møder tryghed, tid og kontinuitet, men derimod oplever bratte brud i relationerne. For børnene, som

befinder sig i en periode af livet, hvor tilknytning og følelsesmæssig regulering grundlægges, kan selv små svigt få livslange følger.

Hvis lovgivningen skal leve op til intentionen om at beskytte barnet, må der indføres klare krav til barnets rettigheder.

Konklusion

Hvis nationale adoptioner overhovedet skal finde sted, bør venteplacering, udslusning og barnets allerede levede liv have den vægt og anerkendelse, de fortjener. Kun på den måde kan adoptioner blive trygge, fordi barnets rettigheder og behov er styrende hele vejen.

Men venteplaceringen er blot ét af mange problemområder i dette felt. For hvordan bevares hele barnets livshistorie? Hvordan respekteres barnets rettigheder til tætte relationer og til dets biologiske familie? Hvordan håndteres de lange sagsbehandlingstider? Hvordan sikres plejefamiliernes faglige fundament og deres mulighed for at få kontinuerlig vejledning? Hvordan undgås det, at børn flyttes unødvendigt? Hvordan undgås det, at udslusninger til nye omsorgspersoner bliver for korte og dermed skaber brud frem for brobygning?

Der er langt flere spørgsmål end svar – og netop derfor må debatten fortsætte, og flere fagligheder bringes i spil, hvis vi skal lykkes med at skabe løsninger, der tager barnets rettigheder alvorligt hele vejen igennem. ■

Gitte Edstoft Kristensen er børnerådgiver, vejleder i midlertidige spædbørnsanbringelser og adoptionsprocesser og har tidligere arbejdet som plejemor for børn i midlertidige anbringelser.

Alder ved matchning til national adoption 2024

- Børn med samtykke: 6,1 måneder.
- Børn uden samtykke: 15,3 måneder.

Stort set alle børnene har boet i plejefamilie før adoptionen; enkelte har været på institution eller boet hos forældre før adoptionen.

Kilde: Adoptionsnævnets årsrapport 2024, side 19.

Karima Bouylud er født i 1975 i Marokko og har i en årrække arbejdet med udsatte børn og unge. Hun debuterede i 2021 med romanen *I kærlighedens navn*, som i 2025 blev fulgt op af *Høst*.

Løgn på løgn

FOTO: SARA GALBIATI

Anna, der som fireårig er adopteret fra Etiopien, rejser tilbage til sit fødeland for at møde sin etiopiske familie og finde sandheden om sin adoption. Hun har modtaget et brev fra sin biologiske mor, der skriver, at Anna har boet hos hende de første år af sit liv, mens der i adoptionsjournalen står, at hun er vokset op på et børnehjem indtil adoptionen. Romanen *Høst* er skrevet af Karima Bouylud, og den hænger løst sammen med hendes debutroman fra 2021, *I kærlighedens navn*. Bogens titel *Høst* refererer til Annas etiopiske navn Azmera, der betyder 'høst'.

AF MARIANNE ØSTERGAARD

Romanen åbner med 34-årige Annas ankomst til Addis Ababa. Hun er i bus på vej fra lufthavnen ind til byen, og her kommer hun i samtale med den jævnaldrende etiopiske kvinde Liyu. De 'klikker' øjeblikkeligt og indlogerer sig sammen på vandrerhjemmet Mad Vervet, hvor Liyu også skal bo nogle dage; hun bor til daglig i Cairo sammen med sin forlovede, men er på vej hjem til sin familie, der ejer en kaffeplantage i Jimma seks timers kørsel fra hovedstaden.

De to kvinder er stort set uadskillelige i resten af romanen, og med Liyu og hendes familie bliver Anna og læseren introduceret til et moderne

Etiopien med en emanciperet og politisk bevidst middelklasse. Alligevel er Anna i tvivl om, hvor dybt de progressive holdninger stikker: Hun undlader i første omgang at fortælle sine nye venner at hun faktisk er lesbisk, selv om hun er gravid efter en engangsaffære med en mand. Det viser sig senere i romanen, at Liyu og hendes familie har et afslappet forhold til homoseksualitet; Liyu fortæller, at i det omfang homofobi forekommer i Afrika, er det en kolonialistisk arv.

Adoptionens løgne

Liyu følger med, da Anna besøger børnehjemmet Enat Alem for at få hjælp

til at opspore sin mor, Mary Kidane. Her fortæller forstanderen hende, at hun ved en fejl har modtaget et brev, der var stilet til en anden adopteret, og at brevets afsender ikke er hendes mor. Selv om de må forlade børnehjemmet med uforrettet sag, er Anna langt fra overbevist.

Liyu finder frem til en advokat fra organisationen Beteseb Felega – Ethiopian Adoption Connection, som hjælper med at finde familierne til adopterede, og han finder efter blot to måneder også frem til Annas mor, Mary.

Anna mødes med sin familie, og hun får bekræftet, at hun indtil

bortadoptionen har boet hos sin familie, som også består af en ældre søster, Shiloh, og bror, Yoseif – og oprindeligt også faren, George, som imidlertid er død. Det er ikke klart, hvordan Anna forestiller sig, at hun er havnet på børnehjemmet, hvor hun blev bortadopteret fra, men hun bliver rasende på sin mor, da Shilohs mand, Bekele, kommer til at røbe, at hendes mor faktisk gik med til at aflevere hende til de børnehøstere, der kom til landsbyen – selv om Mary bedyrer, at hun blev lovet, at hun til enhver tid ville kunne komme og hente Anna hjem fra børnehjemmet. Det viser sig, at moren efter få dage fortrød og prø-

vede at få hende tilbage og også gennemførte en retssag for at få hende og senere skrev flere breve til Annas adoptivforældre.

Dernæst bliver Anna vred på sine adoptivforældre, fordi de ikke har fortalt hende om disse breve, selv om adoptivmoren forklarer, at både Enat Alem og DanAdopt forsikrede dem om, at hun var et forældreløst hittebarn, og hendes far kontaktede Enat Alem, som anbefalede dem at sige nej tak til flere breve, fordi der fandtes mange svindlere, som skrev den slags breve med opdigtede, hjerteskerende historier for at snyde adoptivforældre for penge.

Efterhånden som Annas optræning af sandheden skrider frem, bliver hun konfronteret med, at der har været løgne eller fortællinger i alle led: på børnehjemmet, hos DanAdopt, hos hendes biologiske mor og hendes adoptivforældre. Og hendes reaktion på disse opdagelser er – i hvert fald som udgangspunkt – ret uforsonlig. Måske fordi hun op gennem sin opvækst har fået at vide, at hendes erindringer om sin etiopiske mor var falske, men nu har fået konstateret, at det var de slet ikke.

Kulturmøde

Løgne som gennemgående tema gælder ikke kun de løgne, der er forbundet med adoptioner, men også løgne, der fabrikeres på grund af kultursammenstødet mellem danske og etiopiske normer – et normsammenstød, der får personer til at fordreje og fortie sandheder.

Mens Liyu og hendes familie har meget moderne normer på en række områder, for eksempel accept af homoseksualitet, har Annas biologiske familie et mere traditionelt syn på forskellige spørgsmål. Anna fortæller derfor ikke sin biologiske familie, at hun ikke er til mænd, men kun, at hun ikke har en far til sit barn. Og alene dét er efter deres opfattelse problematisk. Moren og søsteren tager en rask beslutning og fabrikere den historie, at Anna har mistet sin mand og sit barns far til kræft.

Efter mødet med sin biologiske familie tilbringer Anna en del tid med dem og bor mere eller mindre hos dem. Det giver rig lejlighed til at prøve forskellige grænser af, og det viser sig snart, at moren og søsteren misbilliger Annas opførsel på forskellige områder, for eksempel hendes frie omgangsform med Liyus ven, Nebo, som driver vandrerskoven Mad Vervet. Der er også en situation, hvor en gadesælger følger efter Anna for at prakke hende noget på. Søsteren irrettesætter hende: „Her kan du ikke ryge og gå halvnøgen rundt i offentligheden. (...) Mænd samler kun en bestemt slags kvinder op på gaden. (...) Du er nødt til at vise respekt for vores kultur.”

Det, at Anna ryger, er et klart normbrud for hendes biologiske familie og

Romanen byder også på farverige beskrivelser af gadeliv i Etiopien. Her er det et marked i Addis Ababa.

FOTO: ERIK HATHAWAY/UNSPASH

til dels også for vennerne – men for dem er det mest, fordi det er skadeligt for det barn, hun venter; der bliver nemlig generelt røget en del i deres kreds. Hvad Annas rygning og nikotinafhængighed egentlig symboliserer, står ikke klart.

Sprogblanding og slang

Romanens dialoger er gengivet i en blanding af flere sprog: dansk, engelsk og etiopisk, formodentlig amharisk. Nogle replikker er skrevet med noget, der ligner det amhariske alfabet og formentlig er rigtige sætninger på sproget. I nogle situationer bliver det sagte oversat – i mange situationer ikke. Der viser det bare, at Anna (og læseren) ikke forstår det, der bliver sagt. Det er ikke i forbindelse med denne anmeldelse testet, om man kan finde en app, der kan affotografere og oversætte sætningerne. En note om dette ville have været nyttig – hvad enten der er tale om rigtige sætninger eller ej.

Derudover er replikkerne i høj grad kendetegnet ved at være en blanding af dansk og engelsk – også mere engelsk, end man normalt vil benytte i en rent dansk kontekst, hvor mange også iblander engelske ord og udtryk i deres danske. Andre steder virker det, som om funktionen er at signalere, hvor kosmopolitisk vennegruppen er, og at de er påvirket af sociale medier. Liyu siger i begyndelsen af romanen, at TikTok er mere vanedannende end stoffer.

Et eksempel på slang er replikken „Hun er totalt delulu” lagt i munden på Liyu.

Adoptionsdebat

Uden at romanen tager direkte stilling til international adoption, sætter den adoption til debat både i kraft af handlingen og ved, at den lægger forskellige synspunkter i munden på de forskellige romanfigurer.

Handlingen bringer Anna i kontakt med børnehjemmet Enat Alem, hvor forstanderen på den venligste måde lyver om, hvor længe Anna har været på børnehjemmet og påstår, at Mary Kidane ikke er hendes mor, og at de i øvrigt ikke har kunnet opspore hende. Det fremstår, som om de næppe har forsøgt. Anna kommer også forbi en SOS Børneby og i kontakt med

den organisation, der senere finder frem til hendes mor, Beteseb Felega – Ethiopian Adoption Connection. Her fortæller kontaktpersonen Yonas Genet om omfattende seksuelt misbrug af børn på etiopiske børnehjem, og at en pædofilering blev afsløret af et britisk ægtepar, Jill og Gary Campbell. Når man googler deres navne, ser det ud til, at de er virkelige personer.

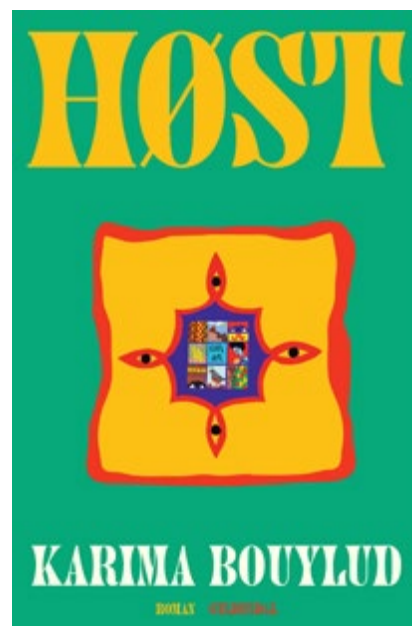
Også i den forstand, at Annas optrævelse af sin egen adoptionshistorie, konstant leder hende til nye sandheder bag løgnene, bliver bogen en kommentar til fænomenet international adoption.

Synspunkter lagt i munden på romanfigurerne er blandt andet det, at Liyus søster, Helen, er overbevist om, at alle adopterede „har båret rundt på en sorg over ikke at være vokset op i en almindelig familie.”

Annas svoger, Bekele, som er universitetslektor, kommer en eftermiddag hjem, og de har en samtale, hvor han belærer hende om før-kolonialistisk etiopisk kultur, panafrikanisme, kolonialisme og imperialismen og konstaterer, at adoption er kolonialisme. Man kan som læser ikke helt slippe fornemmelsen af, at nogle figurer bliver trukket ind blot for at aflevere et budskab, fordi de derudover ikke spiller nogen særlig rolle.

En diskussion for og imod international adoption foregår mellem Anna og Liyu i slutningen af romanen, efter at Anna har opdaget, at også hendes adoptivforældre har fortiet sandheden. Her er positionerne sådanne, at Anna siger, at hun gerne ville være vokset op med Mary og George, sine søskende og bedsteforældre, „for det ville være et liv, hvor jeg hørte til.” Og hun er glad for, at den etiopiske regering har forbudt udenlandsadoption.

Liyu argumenterer for, at adoption er en win-win-situation, og at det er vurderet, at der er over 60.000 gadebørn i Addis Ababa. Piger og drenge ned til tolvårsalderen sælger deres kroppe for at kunne overleve. „Måske er adoption alligevel at foretrække frem for et liv som børnesexslave?” spørger hun retorisk og fastholder synspunktet, „at fattige, hjemløse børns livsvilkår og efterfølgende traumer er værre, end det er for de børn,

Karima Bouylud: Høst. 202 sider. Gyldendal 2025. Pris ca. 250 kr.

der bliver adopteret af rige vesterlændinge, der ikke ønsker sig andet end at være deres forældre.”

Ingen af romanfigurerne ser ud til entydigt at være forfatterens talerør, og de skifter også positioner, efterhånden som handlingen skrider frem.

Indbyder til besøg

Romanen er fiktion, men den ser ud til i et vist omfang at bygge på research af virkelige forhold, og en del geografiske lokationer, institutioner og også enkelte personer ser ud til at bygge på virkeligheden.

Man kan næppe ligefrem kalde romanen for ‘programlitteratur’, der tjener til at fremme et bestemt budskab i en litterær indpakning, men den har uomtvisteligt et oplysende tilsnit med alle de ting, vi får at vide om blandt andet etiopisk kultur, historie, samfundsforhold, kaffedyrkning, fødevareproduktion, verdens ældste vin, og at halvdelen af befolkningen er under 15 år.

Med sine beskrivelser af for eksempel madretter og stemninger i landskaber og bybilleder indbyder romanen til at aflægge landet Etiopien et visit. ■

Karima Bouylud er født i 1975 i Marokko og har i en årrække arbejdet med udsatte børn og unge. Hun debuterede i 2021 med romanen *I kærlighedens navn*, som i 2025 blev fulgt op af *Høst*.

Maleriets titel er *Storms*. De usynlige indre kampe for at passe ind i den romantiske forestilling om hjemmet og familien kommer sivende som en røgsky, der er beboet af stormtropper.

At finde sig selv i kunsten

Janna Yamuna Kirkeby er adopteret fra Sri Lanka og uddannet teknoantropolog, men hun arbejder fuldtids som billedkunstner. Hun beskriver her sin vej til at træffe beslutningen om at dedikere al sin arbejdstid til kunsten.

AF JANNA YAMUNA KIRKEBY

Jeg arbejder lige nu på fuld tid som kunstner – en beslutning, jeg tog i år. Efter mange hårde år kunne jeg endelig mærke, at det var meget vigtigt for mig at udtrykke mig. Jeg vil gerne vil formidle nogle af alle de følelser, jeg har og har haft hele mit liv, om det at være adopteret og anderledes.

Da jeg voksede op, var der stort set ingen, der vidste særlig meget om, hvad det ville sige at være adopteret, og det har været en lang og ensom rejse selv at forstå det. Derfor ligger det mig meget på sinde at kunne videregive det, jeg selv har lært – i håb om måske at kunne hjælpe andre, der ikke føler sig set og hørt i at være blevet udsat for adoption. Samtidig har rejsen også lært mig at sætte pris på det, jeg har, men som Anna Singer, leder af den svenske Adoptionskommission, siger: „Hvorvidt en adopteret person har haft et godt eller et skidt liv, må ikke have betydning for svaret på spørgsmålet, om vores menneskerettigheder er blevet overtrådt“.

Jeg har levet det meste af mit liv ret – hvis ikke fuldstændig – uvidende om, hvad det betyder for et menneske at være adopteret, og hvad det betød for mig og mit liv. Det var først, da jeg i 2019 blev sygemeldt med stress og overbelastning, som udviklede sig til en større depression, at jeg for alvor begyndte at få hjælp. Jeg begyndte i terapi i 2017 og i et PAS-forløb i 2021,

Janna Yamuna Kirkeby foran maleriet *Puma*.

og det ændrede mit liv. Det har været en hård rejse, og jeg har skiftevis været vred og følt mig meget alene. Jeg har forholdt mig til området gennem litteraturstudier, terapi, alternative behandlingsformer og ved at deltage i politisk aktivisme.

Jeg er billedkunstner og arbejder hovedsageligt med maleri og collage, men under coronanedlukningen i 2020-2021 skrev jeg samlingen af prosatekster *ORD*. Ordene i *ORD* kom næsten ud af det blå, fordi jeg følte en kæmpe trang til at prøve at sætte ord på, hvad jeg følte på det tidspunkt. Værket beskriver også, hvad jeg havde været igennem de foregående år med

at bearbejde min adoption – både i terapi og i forhold til alle de nye oplysninger om adoption, der kom frem i hele verden. Det uddrag af *ORD*, der står på side 58, hedder *Alt det de andre siger*.

Jeg er uddannet cand.scient teknoantropolog fra Aalborg Universitet i 2016 og har udstillet og solgt min billedkunst i over 20 år, men det er det første år nu, hvor jeg lever af at være kunstner på fuld tid.

På min hjemmeside kan du læse mere om, hvem jeg er, og hvad der inspirerer mig i mit kunstneriske virke – og ja, selvfølgelig se mine andre kunstværker. ■

Alt det de andre siger

Uddrag fra *ORD*, 2020

AF JANNA YAMUNA KIRKEBY

Han sagde. *Du skal være taknemlig.*
Hun sagde. *Så må du være glad for at være kommet hertil. Hvor vi har det bedre.* Han spurgte. *Hvor er du fra?*
Jeg sagde. Island.

People Are Strange. Når man er fremmed. Jeg er pæredansk. Andre tror jeg er fremmed. De får mig til at føle at jeg ikke hører til. De kigger på mig. Dømmer. Alle dem der kender mig kan ikke se det. Vil ikke se det. Det gør også ondt. Hun sagde. *Guud hvor taler du godt dansk. Hvor kommer du fra?* Det gjorde ondt. Sig det 3 gange. Det gør så ondt. Men jeg er for høflig. Nej, jeg er bange. Løj. Jeg er fra Island.

Alt at tabe. Alt at vinde. En forelsket kvinde. Som hun sang. Engang. Jeg følte jeg var kommet hjem. Han var mit nye hjem. Men det var en løgn. Jeg har ikke noget hjem.

Ville ønske jeg var normal. Ville ønske jeg havde ben. Ben ligesom Tessa. Men min næse har ingen ben. Min næse er en andens. Kan man trække vejret gennem en andens næse?

Den ligner ikke. Fars. Mors. Ved ikke hvem min næse tilhører? Måske tilhører den bare mig? Jeg kender ikke hele min historie og nu stopper den med mig. Shamanen sagde. *Man kappede rødder af dig. Da du var helt lille. Du mistede hele din familie. Din kultur og dit ophav.* Det svært at vide hvor man skal gå hen. Når man ikke ved. Hvor man kommer fra. Hun siger. *Du skal lære at trække vejret.* Har jeg glemt at

trække vejret? Hele mit liv? Nej. Jeg er bare glemsom. Nej. Vil helst bare glemme det hele. Det går glimrende. Men. Jeg drukner i glimmer. Det er overfladisk. Træk. Vejret.

Hun sagde. *Det handler om. De første 3 måneder til 3 år af et barns liv.* Sig det 3 gange. De vigtigste måneder. De vigtigste år. For et menneske. For relationer. For kærligheden. Til dig selv. Til

andre. Resten af dit. Liv. Mig i røven. Er så sindssyg træt af det her. Vil bare have det til at gå væk. Ind. Under. Gulvtæppet. Som de tidligere generationer. Nej. Det var for. Egoistisk. Hun sagde. *Tidligt. Traume. Tidlig tilknytning.* Jeg knytter. Sylten. Mine knyster bliver. Hvide. I min brune hud. Der ikke er fra min mor. Hun siger. *Træk. Vejret.*

Marken er majet. Markeret med. Markører. Biomarkører. Efter jeg væltede en ko. På. Marken. Til festen i. Rø. Der var Kø. Kultur. Blev jeg en del af. Slænget. Han sang. *Bitch. Ik'start noget. Drama. Boller. Dig bagfra ligesom. Karma. Der skal ekstra chili i min shawarma.* Jeg elsker chili. *Det nok fordi du er fra Indien.* Sagde hun. Men. Jeg er ikke fra Indien. *Nej. Okay. Men du ved hvad jeg mener.* Sagde hun. Ja. Nej. Tjo. Det ved jeg faktisk ikke. Hvad mener du egentlig med det? Burde jeg have sagt.

Når de rejste. Sagde hun. *Se på månen. Så ser jeg på den. Samtidig. Jeg er lige. Her. Månen forsvinder. Aldrig. Den vil altid være. Lige. Der. Månen er din.*

Maleriet *Aliens trying to look like perfume bottles* handler om at prøve at gemme sig i mængden, selv om det er tydeligt for andre, at man skiller sig ud.

sagde hun. Sig det 3 gange. Månebarn. Tankerne flyder og flyver. Med Tintin på månen. Der hvor du kommer fra. Er der. Månesten. En sten fra månen. Fra mit hjerte. *Måske har du været perledykker. I dit tidligere liv,* sagde han. Dykket. Efter. Måner. Under. Havet. Tænkte jeg. Fulde. Måner.

Alt er gået i stå. Der er utrolig meget kærlighed. Men jeg kan ikke. De elsker mig. Alle sammen. Kan intet mærke. Mærker alle andre. Mærker alt andet. End mig selv. Det begyndte alt sammen dengang hvor hun afviste mig. Måske allerede i maven. Siger de. Første gang jeg blev afvist. Hun sagde. *Du skal lære at elske dig selv.* Han sagde. *Du gør alle andre glade. Det er unikt.* Sig det 3 gange. Jeg er unik. Jeg er ikke glad.

Hun sagde. *Du må gerne være vred. Du har al ret til at være vred. Du har aldrig tilladt dig selv at være vred.* Jeg kan intet mærke. Jeg er taknemlig. Jeg er privilegeret. Jeg er ikke Yahya Hassan. Vred. Jeg er ikke vred. Jeg er så vred at jeg måske slår nogen ihjel. Jeg er så vred så jeg ikke engang ville prøve på at åbne låget. Hvis jeg var dig. Pandoras æske. Jeg er så vred at hvis jeg var Supergirl ville jeg kunne stirre stråler fra mine øjne, så stærke og altødelæggende at verden ville udryddes bare jeg. Blinkede. *Du har den vildeste. Udstråling.* Sagde han.

Hun spurgte. *Hvor er du fra?* Jeg har lyst til at skribe. Jeg ved det ikke. Ved du måske hvor du er fra. Sådan rigtigt. Måske har din mormor kneppet et postbud. Eller din tip. En slave fra de vestindiske øer. Som du ikke ved noget om. Historien. Vores historie. Deres historie. Din historie. Min historie. Det jo bare historier. Nogen har fortalt. Dig. Mig. Os. Deres sandhed. Det jo lige meget. Det er alt andet end. Lige meget. It doesn't. Matter. Mater. Pater. D.A.D. Disneyland. After. Dark. Dæmoner. Djævlens. Han. Kommer. Han. Kender. Dig. Din. Skygge. Skyggesiden. Peter Pan. Generationen. Fra den ene Koloni til den anden. Magt. Magter det ikke. De er vrede. Det er sgu da. Forståeligt. Hvorfor har de krav på et svar? Du har ikke krav på et svar. Jeg må fandeme gerne være her. Lad

Maleriets titel *Pisces* refererer til stjernetegnet Fiskenes dobbelthed – det danske og det andet lands aftryk i den adopterede.

mig være. Jeg vil bare være. I fred. Jeg svarede. Danmark. Hun sagde. *Nej. Hvor kommer du rigtig fra?* Lidt irriteret. Forurettet. Som om jeg havde gjort noget ulovligt. Hvis jeg svarer forkert igen kommer jeg så i fængsel? Du rykker direkte i fængsel. Det ikke spor sjovt. Ikke engang på den sjove måde. Men det må jeg ikke sige højt. Så jeg smiler. Smiler så stærk som solen, så jeg lyser et helt rum op. Smilet er den korteste afstand mellem to mennesker. Smil. Som Irma klistermærket på toilet-døren. Så bliver alle andre så glade. Og. Så behøver jeg ikke mærke. At Jeg er brændt. Solbrændt. Smart. Smil.

Jeg sagde. *Du må gerne være her. Du står her stadig. Du er stærk. Plant dine fødder. På jorden. Træk vejret dybt. Mærk dit hjerte slå. Slå nye rødder. Denne gang på dine præmisser. Ikke andres. Træk vejret og slå dine rødder, så de går helt ind i jordens kerne. Træk vejret og forbind din kerne med jordens kerne. Solen. Månen. Stjernerne og universet. Så finder du hjem.* ■

Janna Yamuna Kirkeby er billedkunstner og antropolog. Hun er født i 1980 og blev som cirka etårig adopteret fra Sri Lanka. Teksten er et uddrag fra samlingen af prosatekster *ORD*, som endnu ikke er udgivet. Janna Yamuna Kirkebys billeder kan ses på hendes hjemmeside jannakirkeby.dk.

Louise Voller har i en årrække lavet undersøgende journalistik om brud på menneskerettigheder i Afrika, Asien, Latinamerika og herhjemme for onlinemediet Danwatch.

Drømmefangeren var hendes debut som skønlitterær forfatter, og hun har siden skrevet tre andre bøger i serien om graverjournalisten Astrid Pedersen, der drager ud i verden for at opklare en forbrydelse eller afdække en uhyrlighed.

At stille sig ved siden af sine karakterer

Drømmefangeren er en spændingsroman om børnebortførelser, misbrug og korruption med tråde til virkeligheden, herunder det statslige børnehjem Bal Mandir, der har formidlet adoptivbørn til Danmark. Romanen, der er skrevet af journalist Louise Voller, bygger delvist på faktuelle forhold, og for læsere med kendskab til adoption fra Nepal vil bogens lokaliteter og begivenheder forekomme bekendte. I denne samtale med Louise Voller reflekteres der over, hvilke muligheder fiktionens rum tilbyder i fremstillingen af virkelighedsstof fra et konfliktfelt som adoption.

AF MARIANNE ØSTERGAARD

I *Drømmefangeren* rejser graverjournalisten Astrid til Nepal for at holde en pause fra journalistikken og undervise børnehjemsbørn i engelsk. Hun kommer imidlertid aldrig til at undervise en eneste time. I stedet bliver hun hvirvlet ind i historier om svindel og overgreb på børnehjemsbørn, blandt andet på Bal Mandir. Romanen foregår i 2011 – det sidste år med adoptioner fra Nepal til Danmark.

Romanen har også to andre spor end Astrids møde med nepalesiske børnehjem. Den følger nemlig Thomas, som sammen med sin hustru Caroline er matchet med et barn fra Nepal, og Ragn, der er embedsmand i Justitsministeriet og får lidt at gøre med adoptionerne fra Nepal, fordi der opstår problemer med dem.

De tre hovedpersoners veje krydses – uden at det skal uddybes nærmere her.

I Nepal kontakter Astrid kontakter en gammel ven og samarbejdspartner, Tahal, og sammen slår de sig ned i et andet børnehjem, Happy Home Nepal, som er blevet forladt af både personale og børn efter en skandale, hvor børnene er blevet misbrugt og lederen arresteret for økonomisk bedrageri.

Selv om der er fart over feltet i romanen, og dens hel- og halvforbryderiske hændelser virker usandsynlige, så overgår de faktisk ikke virkeligheden.

Almenmenneskelige spørgsmål

Louise Vollers møde med adoptionsområdet faldt sammen med en beslutning om at prøve kræfter med at skrive fiktion.

„Når man bevæger sig ind i et fiktionsunivers, skal de erfaringer, der ligger i miljøet og historierne, være almenmenneskelige. Det er det, der sker mellem mennesker, som er interessant. Og adoptionsområdet berørte mig helt grundlæggende. Mere end at opklare et mord var det en jagt på spørgsmål som: Hvem er jeg? Og hvad betyder det ikke at vide, hvor man kommer fra?“ fortæller Louise Voller.

„Den korte forklaring på, hvorfor jeg kastede mig over emnet adoption, er jo nok, at jeg synes, det berører noget af det mest grundlæggende i os: Vi er alle børn af nogen. Nogle af os har børn. Nogle af os har ikke børn og drømmer om at få børn mere end noget andet.“

Pudsige tal

Louise Voller har rejst i Nepal og for nogle år siden besøgt landet i forbindelse med undervisning af menneskerettighedsadvokater, men hun har ikke været der i forbindelse med research til bogen. Det var noget andet, der gjorde, at det netop blev Nepal, hun kom til at skrive om.

„Jeg kendte ikke ret meget til adoptioner, da jeg af en kollega blev introduceret til nogle tal, der så pudsige ud. Og det stopper journalister jo altid op ved“.

Der havde været en kontinuerlig mængde af adoptioner fra Nepal i mange år, og så i to år toppede det, lige før det var slut.

„Det er interessant for en journalist. Hvorfor stopper adoptionerne pludselig? Og hvorfor er der så mange

adoptioner lige inden, de stopper? Hvad skete der i de år? Jeg fandt ud af, at der havde været kritik af Nepal lige omkring de år og faktisk også tidligere – ad flere omgange. Internationale institutioner kritiserede, at Nepal ikke overholdt de konventioner, der skal sikre adopterede børns rettigheder. Det åbner jo for en masse nye spørgsmål: Hvem var så de børn, der kom til Danmark? Var det under ordentlige forhold, at de kom til Danmark? Osv.“

Louise Vollers – og romanens – teori om det store antal adoptivbørn lige før adoptionsformidlingen lukkede, er, at man både i Nepal og Danmark ønskede

Louise Voller: *Drømmefangeren*. People's 2024. 382 sider, ca. 129 kr. (Oprindelig udgivet af Forlaget Ordstrøm 2021).

En central del af handlingen i *Drømmefangeren* foregår på børnehjemmet Bal Mandir i Nepals hovedstad Kathmandu.

at få så mange børn som muligt igennem systemet inden lukningen.

„Jeg har talt med rigtig mange kvinder, der bekræfter, at det var det, der skete,“ fastslår hun.

Selv om det var disse tal, der igangsatte skrivningen af romanen, fylder tallene ikke vældig meget i selve bogens plot, men romanteknisk har tallene den funktion, at vi som læsere lukkes ind i det ministeriets maskinerum, hvor tallene spiller en rolle.

Familiedrømmen

Ud over at være en roman om uhyrligheder, der overgår børnehjemsbørnene, er det også en historie om det danske par Thomas og Caroline, som drømmer om at få et barn. Deres ægteskab er ved at krakelere, efter at Caroline har haft en affære og er blevet gravid med en anden mand.

„Det, jeg ville med de to, var at forsøge at sætte mig ind i, hvor meget man kan drive hinanden ud over kanten, hvis man drømmer så meget om noget, som man ikke kan få,“ fortæller Louise Voller.

„I et fiktionsunivers må man skruer på det, man kan skruer på. Hvis hele temaet er, at de to mennesker for alt i verden vil have et barn, og hun så bli-

ver gravid med en anden mand, hvad betyder det så? Hvad sker der, når den ene part svigter drømmen? I den situation er det interessant at undersøge, hvad disse karakterer så gør. Hvad er deres menneskelige impuls?“

Da Thomas opdager Carolines utroskab, reagerer han i første omgang med at flytte ud i et skur i haven, og han begynder at løbe lange ture om natten, og han får den idé at tilmelde sig et ultraløb i Nepal. Han vælger i første omgang at blive i forholdet til Caroline.

„Drømmen om et barn er større, end hvad de måtte have af problemer,“ forklarer Louise Voller.

At skrive fiktion

Om forskellen på at skrive journalistik og fiktion siger Louise Voller:

„Fiktionen er et rum, hvor jeg ikke skal dokumentere alting. Jeg kan gribe elementer af virkeligheden, og så kan jeg bygge et univers omkring det. Eller jeg kan sende min heltinde ind, og så kan det ske alt muligt for hende. Desuden giver en roman den fordel, at jeg har 400 sider frem for et par spalter og et klik. Men det vigtigste er, at jeg kan stille mig ved siden af alle parter i processen og kigge fra det sted, de

kigger fra. Jeg kan stille mig ved siden af en mand, der brændende ønsker sig et barn, og jeg kan også stille mig ved siden af dem, der arbejder på et børnehjem i Kathmandu, og sige, at selv om de er dømt for uhyrligheder, er det ikke sådan, det begynder.“

Louise Julie Voller peger på, at forbrydelserne begynder med nogle systemiske processer i det nepalesiske samfund, som handler om fattigdom, nepotisme og korruption.

„Og det er interessant at se på de store problemer i et samfund fra et menneskeligt, eksistentielt perspektiv: Hvordan er man menneske i det system?“

Virkelighedens skandaler

Romanen har netop grebet nogle af virkelighedens skandaler i forbindelse med nepalesiske børnehjem og inkorporeret dem i handlingen: seksuelle overgreb, at børn blev franarret deres forældre med falske løfter og gjort til *paper orphans*, og mere perifert også økonomisk bedrageri.

Bogen indledes med en beskrivelse af voksne mænds grooming og seksuelle overgreb på en lille pige, og detaljer i beskrivelsen kan genkendes fra mediebeskrivelser af virkelige

forbrydelser: barnet drikkes beruset, de 'leger Bollywood-bryllup', mændene sprøjter vand på hende, så tøjet skal tages af, og hun tror på, at børnehjemslederen faktisk elsker hende.

Som nævnt er romanen kraftigt inspireret af virkelige hændelser, omend de har fået et twist, og de fleste af karaktererne er rent fiktive.

Louise Voller skriver i efterordet, at den femårige blinde pige, der var ude for seksuelle overgreb, var virkelig, og det samme gælder en baby, der dør på børnehjemmet, men alle andre karakterer er frit opfundet.

Det gælder også de to børnehjemsledere Dangol og Pokharel, der i bogen er involveret i de seksuelle overgreb, hvis navne ligger tæt op ad navne på virkelige personer, der har været tilknyttet Bal Mandir.

Louise Voller fortæller om det valg at give karaktererne netop de navne i stedet for alle mulige andre navne:

„Jeg har det princip, at jeg altid skriver ud fra så meget virkelighed, som jeg kan. Det vil sige, at jeg researcher så meget, jeg kan om rammen for min historie, og jeg forsøger at skrive så tæt på den research, men samtidig har jeg også et ansvar for at passe på kilderne. Særligt de mest sårbare, altså ofre for kriminalitet eller svigt, børn, mennesker, der i forvejen er udsatte. I dette tilfælde er det de adopterede og adoptanterne, der skal passes på, men jeg synes, at de regler ændrer sig for de åbenlyse skurke. Dem, der driver børnehjem på bekostning af børns helbred og mentale sundhed, er der som regel allerede skrevet om, og så mener jeg ikke, at de skal sløres i en fiktionsroman.“

Er der andre karakterer, der er inspireret fra virkeligheden?

„Den hollandske NGO-medarbejder, der laver børneporno og økonomisk bedrageri på Happy Home Nepal, er fra en sindssyg historie med en hollandsk mand, der drev et børnehjem og lavede sexvideoer og trafficking af små drenge. En del af romanen er inspireret af den sag.“

Børn fra bjergene

En anden adoptionsskandale fra Nepal er de mange vidnesbyrd om, at nogle af børnehjemsbørnene, der er blevet bortadopteret som forældreløse, i

virkeligheden er børn fra Nepals vestlige, uvejsomme bjerge, som er blevet lokket til Kathmandu under falske forudsætninger om, at de ville få en uddannelse og derefter kunne vende tilbage til deres hjemegn igen. Imidlertid kommer børnene aldrig tilbage, fordi de er bortadopteret til udlandet.

Den skandale griber romanen også fat i. Astrid rejser ud i bjergene og interviewer forældre, som har mistet deres barn på den måde.

„Pointen var at sende Astrid ud til en landsby, så historien også forstås fra fattige forældres perspektiv. De sender deres børn væk for, at de skal komme tilbage med viden; de skal komme tilbage med økonomi. Altså at præsentere det perspektiv, at det ikke er ren udnyttelse. Der er mange slags rigtigt og forkert. Man kan synes alt muligt om det, men hvis man lige lader være med det et øjeblik og så bare lytter til, hvad der er af positioner, så kan man også få indblik i de forældres virkelighed,“ siger Louise Voller.

„Det vigtigste for mig var egentlig at gå ind i det her uden at have et forhold til, om adoption er rigtig eller forkert. For så er det hele jo afgjort. Men man kan beskrive nogle mennesker og sige: 'Nå ja, det perspektiv findes er jo også i den her debat'.“

„Det her findes også – at forældre er så fattige og har så mange børn, at hvis der er nogen, der har lyst til at uddanne ens datter, så siger man ja tak. Og selvfølgelig smerter man lige så meget som enhver anden mor.“ Det blev dokumenteret adskillige steder omkring 2010, at det var en gængs praksis at franarre forældre, især i fjerntliggende landdistrikter, deres børn, og da der kort efter blev bremset op for internationale adoptioner, gik 'forretningsmodellen' over til den såkaldte 'voluntourism'. Børnene blev stadig narret fra deres

forældre, men nu blev de i stedet for adoption beholdt på børnehjem, som havde deres indtægtsgrundlag fra unge fra Vesten, der betalte i dyre domme for at være frivillige på børnehjemmene i deres sabbatår eller på deres backpackerrejse.

Ikke et partsindlæg

Louise Voller skriver i sit efterord, at bogen ikke er et partsindlæg i debatten om international adoption.

„Den må gerne være et indlæg i debatten, for jeg vil gerne kaste lys på nogle ting. Jeg er imod systemer, der ikke virker, som de skal. Jeg er ligesom de fleste andre mennesker imod korruption. Jeg er for et retssamfund, men jeg synes ikke, at nogen skal spænde bogen for en vogn og sige, at jeg mener også sådan og sådan, for det er der ingen grund til. Det er slet ikke mit afsæt.“

Louise Voller fortæller, at hun aldrig har beskæftiget sig med et emne, hvor der er så mange sårbare kilder som i adoption – på hver deres måde.

„Jeg synes, at det kan være så respektløst med den måde, debatten nogle gange kører hen over hovedet på mennesker, som har store følelser investeret i det her. Og jeg har også dyb respekt for de af mine kolleger, som bliver ved med at dække international adoption, fordi det er hårdt. Det er rigtig hårdt.“

På hvilken måde?

„Det er jo ikke hårdt på samme måde som for dem, der oplever det, men det at dække det og lave afsløringer omkring det er både hårdt arbejde, fordi det er svært at lukke emnet op, og fordi det er svært at få folk i tale, og det forstår man jo udmærket. Og når man så gør det, er det voldsomme historier, man videreformidler.“ ■

Astrid-bøgerne

- *Drømmefangeren* (2019). Foregår i Nepal i 2011.
- *Sort blod* (2022). Foregår i Indien i 2020 og handler om svindel med coronavacciner.
- *Giften under isen* (2024). Er en prequel til *Drømmefangeren*, der foregår i Grønland i cirka 2009 og handler om minedrift.
- *Stumt vidne sladrer ikke* (2025). Foregår i nutidens Sydafrika og handler om heksekunst og drab på kvinder og børn.

Børneskandaler i Nepal

Nepal er nummer 32 på listen over adopteredes oprindelseslande rangeret efter antallet af adoptioner til Danmark. Landet har været plaget af en række problemer i adoptionssystemet, blandt andet forfalskning af børns identitet og bortadoption uden forældrenes samtykke. Desuden har flere personer fra nepalesiske børnehjem været involveret i anden kriminalitet.

AF MARIANNE ØSTERGAARD

Under jordskælvet i 2015 skete der store skader på paladset i Bal Mandir, og genopbygningen er endnu ikke færdig. Det har været en mere overkommelig opgave at få malet sengene (fotoet er fra 2025).

Danmark adopterede 47 børn fra Nepal i perioden 1993-2011. Børnene fra Nepal blev adopteret fra det statslige børnehjem Bal Mandir i Naxal, Kathmandu, som drives af den selv-ejende organisation Nepal Children's Organisation (NCO), der driver børneinstitutioner over hele landet.

Bal Mandir, der blev etableret i 1964 for at tage sig af forældreløse og forladte børn, var oprindeligt en magtfuld institution under kongelig protektion. Med dronning Ratna i spidsen kom man i besiddelse af bygninger og 26.000 m² jord – ejendomme, som gennem tiden er steget i værdi. Efter at have mistet den kongelige rygdækning har NCO været plaget af politisk indblanding og korruption. Det tidligere Rana-palads Sita Bhawan i Naxal, hvor Bal Mandir har til huse, led skade under jordskælvet i 2015, og det er endnu ikke genopbygget.

Adoptionsstop

I 2007 førte medieafsløringer om korruption i international adoption til, at den nepalesiske regering suspenderede internationale adoptioner. Men efter pres fra en række europæiske lande, hvor barnløse par var ivrige efter at adoptere, begyndte adoptionsprocesserne igen i 2008 uden væsentlige reformer.

En rapport fra Haagerkonferencen (HCCH) beskrev i februar 2010 alvorlige uregelmæssigheder, manglende efterlevelse af Haagerkonventionens standarder og „økonomisk vinding på international bortadoption“. I 2010 blev adoptionerne igen suspenderet, og samtidig besluttede en række modtagerlande, blandt andre USA, ikke længere at adoptere fra Nepal, fordi der ikke var sikkerhed for, at de bortadopterende børn reelt var forældreløse, som påstået. Der var talrige vidnesbyrd om, at forældre blev frararret deres børn under falske påskud. Også Danmark standsede formidlingssamarbejdet med Nepal på dette tidspunkt, og de sidste adoptivbørn fra Nepal kom til Danmark i 2011.

Børnene på Bal Mandir spiller teater i gården (2008).

De seneste internationale adoptioner fra Nepal var i 2019, og i dag har landet kun national adoption.

Fra omkring 2011, hvor en række lande holdt op med at adoptere fra Nepal, fremkom der vidnesbyrd om, at børn stadig blev lokket fra deres forældre med gyldne løfter om en god uddannelse, men i stedet for at blive bortadopteret blev de beholdt på børnehjemmene som redskaber til at legitimere den *voluntourism*, hvor unge fra Vesten betalte i dyre domme for at være frivillige på børnehjemmene.

Skandaler på Bal Mandir

Ud over de løbende beskyldninger om bortadoption af børn, som reelt ikke er frigivet til adoption, har Bal Mandir været hjemsøgt af flere andre skandaler om kriminalitet.

I december 2014 blev den tidligere leder af adoptionsafdelingen på Bal Mandir, Rabin Shresta, og en tidligere student, som drev en ungdomsklub på børnehjemmet, Rabin Chalise, begge idømt 16,5 års fængsel for voldtægt og seksuelle overgreb på børn fra børnehjemmet.

Allerede i 2009 var der opstået mistanke om de seksuelle overgreb, da en britisk kvinde, der kom til Bal Mandir for at adoptere en pige, fandt ud af, at pigen var blevet voldtaget. Dengang blev der imidlertid ikke rejst en sag, men i 2012 fik Rabin Shresta en advarsel på grund af beskyldninger om seksuelle overgreb, omend han ikke blev arresteret.

Da Bal Mandirs generalsekretær, Subash Kumar Pokharel, i forbindelse med arrestationen af Shresta og Chalise i 2014 blev spurgt, hvordan de frit kunne gå ind og ud af Bal Mandir, svarede han undvigende og beskyldte aktivister for at bruge børnene til at skade Bal Mandir.

I 2019 blev Bal Mandirs direktør, Bal Krishna Dangol, arresteret for at have hjulpet en britisk kvinde med at skaffe en baby, som hun kunne rejse ud af landet med som sit eget barn.

Med dokumenter fra Lalitpur Metropolitan City havde hun på den britiske ambassade fået udstedt et pas til barnet, men blev standset af mistænksomme immigrationsmyndigheder i lufthavnen. Hun havde betalt Dangol 450.000 rupees for barnet og 2 millioner for papirarbejdet – i alt svarende til cirka 122.500 danske kroner. Både Dangol og den britiske kvinde var ifølge Nepali Times den 20. februar 2020 fortsat i fængsel.

Efter årelang efterforskning rejste Nepals politis centrale efterforskningsbureau (CIB) i maj 2025 sigtelser for bedrageri mod 17 personer i forbindelse med udlejning af jord tilhørende Bal Mandir. Den svigagtige lejeaftale kom under lup, efter at Nepal Children's Organization indgav en klage, hvori de beskyldte embedsmænd for i en årrække at have udlejet jorden i Naxal til under markedspris, hvilket havde givet organisationen store økonomiske tab. En af de 17 sigtede er Subash Kumar Pokharel.

Også på et af Nepals andre børnehjem, Happy Home i Dhapakhel, var ledelsen i 2014 anklaget for både svindel og bortførelse af børn, men blev dog ikke dømt på grund af manglende beviser. ■

Kilder

- **HCCH:** *Inter Country Adoption Technical Assistance Programme Report of Mission to Nepal 23-27 November 2009*, 4. februar 2010: <https://assets.hcch.net/docs/00ea7073-0dd1-448f-942e-b81044f3b149.pdf>
- **The Guardian:** *Nepal's bogus orphan trade fuelled by rise in 'voluntourism'*, 27. maj 2014: <https://www.theguardian.com/global-development/2014/may/27/nepal-bogus-orphan-trade-voluntourism>
- **Nepali Times:** *Nepali rapist jailed*, 5.-11. december 2014: <https://archive.nepalitimes.com/article/nation/bal-mandir-rapists-jailed,1861>
- **The Kathmandu Post:** *Head of Bal Mandir, nation's oldest non-profit for children, arrested on charges of child trafficking*, 15. august 2019: <https://kathmandupost.com/province-no-3/2019/08/15/head-of-bal-mandir-nation-s-oldest-non-profit-for-children-arrested-on-charges-of-child-trafficking>
- **Setopati:** *Case filed against 17 including Rita Singh over Bal Mandir land scam*, 7. maj 2025: <https://en.setopati.com/social/164567>
- **The Guardian:** *Nepal's bogus orphan trade fuelled by rise in 'voluntourism'*, 27. maj 2014: <https://www.theguardian.com/global-development/2014/may/27/nepal-bogus-orphan-trade-voluntourism>

Redaktør

Marianne Østergaard
blad@adoption.dk, tlf. 30 29 95 53

Redaktionsmedlemmer

Heidi Senderovitz
Sabina Hedegaard

Korrektur

Heidi Senderovitz

Grafisk produktion

Eks-Skolens
trykkeri@eks-skolens.dk, tlf. 35 35 72 76

Oplag

2.500 stk.

Redaktionen afsluttet

12. november 2025

Deadline for næste nummer

20. februar 2026

Hjemmeside

adoption.dk

Indmeldelse

Indmeldelse i foreningen kan ske på hjemmesiden eller med e-mail til medlemsadm@adoption.dk.

Adresseændring, udmeldelse m.v.

medlemsadm@adoption.dk

Abonnement uden medlemskab

495 kr.

Medlemskab (inkl. magasin)

495 kr. (gælder for en husstand)
247,50 kr. for medlemmer under 30 år

Annoncepris

10 kr. pr. spaltemillimeter

Magasinet modtager altid gerne artikelforslag, personlige beretninger og billeder. Vi bringer dog ikke længere fotos af medlemmernes børn, med mindre de illustrerer en artikel i magasinet, eller børnene ikke kan genkendes på billederne. Magasinet (inklusive billederne) lægges altid efterfølgende på adoption.dk.

Artikler i magasinet udtrykker forfatterens synspunkter og ikke redaktionens eller foreningens. Redaktionen forbeholder sig ret til redigering af indkomne artikler. Redaktionen er ikke forpligtet til at bringe alt indsendt materiale.

Eksterne bidragydere i dette nummer

Julie Hårdnes Adelørn, Tobias Hübinette, en gruppe svenske adoptanter, Lynelle Long, Gitte Edstoft Kristensen og Janna Yamuna Kirkeby.

Vil du være med i redaktionen af magasinet?

Vi søger nye redaktionsmedlemmer til at bidrage med:

- Idéudvikling til artikler og temaer
- Brainstorming om kilder og bidragydere
- Sparring om tekster og billeder
- Artikler eller anmeldelser

Skriv til blad@adoption.dk eller ring til Marianne Østergaard, tlf. 30 29 95 53, hvis du vil høre mere.

Adoption & Samfund kontaktinformation

Forperson

Sanne Vindahl Nyvang
Skovlodden 9
2840 Holte
svn@adoption.dk
Tlf. 53 88 28 40

Første næstforperson

Janet Majlund
Gærdebred 9, st
2300 København S.
jm@adoption.dk
Tlf. 40 58 66 66

Anden næstforperson

Anja Bach Madsen
Skovvang 5
3460 Birkerød
abm@adoption.dk
Tlf. 93 51 11 49

Medlemsadministration

Træffes på enten mail:
medlemsadm@adoption.dk
eller tlf. 65 92 00 18.
Se åbningstider på adoption.dk.

Kasserer

Træffes på enten mail:
kasserer@adoption.dk
eller tlf. 65 92 00 18.
Se åbningstider på adoption.dk.

Webmaster

Lene Borg
Knabstrupvej 30B
Knabstrup
4420 Regstrup
webmaster@adoption.dk
Tlf. 40 60 92 01

Se de øvrige bestyrelsesmedlemmer på adoption.dk.

Vi vil så gerne have din mailadresse

Bestyrelsen sender løbende nyhedsbreve ud til medlemmerne, men der er desværre en del medlemmer, som ikke har oplyst deres e-mailadresse til os.

✓ Ja tak til mails?

Er du en af dem, der aldrig hører fra os, men egentlig gerne vil kunne følge os lidt tættere, så send en mail til medlemsadm@adoption.dk og oplys følgende:

- Fulde navn
- Vejnavn og nummer
- Postnummer og by
- Mobilnummer
- E-mailadresse
- Og gerne dit medlemsnummer

Vi glæder os til at høre fra dig.

✗ Nej tak til mails?

Mener du, at du modtager for mange mails fra os, så gå ind på vores hjemmeside: adoption.dk og søg på medlemskab. På denne side kan du få adgang til medlemsdatabasen, hvor du kan markere, hvilke nyheder du vil have fra os.

Har du brug for et godt råd om adoption?

Den offentlige PAS-ordning tager sig nu af de fleste psykologiske og familierelaterede problemstillinger lige op til og efter afhentning af barn og langt ind i voksenlivet. Derfor har vi nedtonet PAS-delen i vores rådgivning.

Foreningens rådgivere er opdelt i forskellige kategorier:

- **Sagsrådgivere** (sagsbehandling).
- **Faglige rådgivere og temarådgivere:** Professionelle fagfolk med stor adoptionserfaring: læge, speciallærer, talehørekonsulent, psykolog og socialrådgiver; konkrete råd om institutionsliv og skoleproblemer eller eneadoption.
- **Adoptionslinjen:** Rådgivning for adopterede.

Find rådgivernes navne og telefonnumre på adoption.dk.

Som hovedregel anbefaler vi, at du i spørgsmål knyttet til ansøgning og sagsbehandling i forbindelse med adoption kontakter en sagsrådgiver, og at du kontakter en faglig rådgiver eller temarådgiver, når du har brug

for professionel vejledning for eksempel i forbindelse med, at du stilles barn i forslag, eller når du har brug for konkrete råd, som PAS ikke tager sig af.

På Adoptionslinjen har du mulighed for at tale med en voksen adopteret.

Rådgivningen er gratis, og alle rådgiverne arbejder på frivillig basis. De fleste rådgivere besvarer rådgivningsopkald i deres hjem. Det er derfor bedst at henvende sig efter kl. 20, og det kan hænde, at du kan blive nødt til at træffe aftale om et andet tidspunkt, hvor det passer rådgiveren bedre.

Alle rådgivere har tavshedspligt, og du kan ved henvendelse være anonym. Det kan dog være, at rådgiveren har 'vis nummer' på sin telefon, så hvis du vil være helt sikker på, at dit nummer ikke kan ses, skal du selv 'skjule' det. Læg en besked, så rådgiveren kan vende tilbage til dig.

Adoption & Samfund har samlet en række praktiske råd om modtagelse af barn. Se siderne på adoption.dk: **I adoptionsprocessen** og **Livet i adoptivfamilien** – begge under menupunktet **Om adoption**.

Ring 40 58 66 66 eller skriv til jm@adoption.dk

Telefonnummer og mail (ikke krypteret) tilhører rådgivningskoordinator og næstforperson Janet Majlund.

Adoption & Samfund har som mål at skabe de bedste betingelser for adoptanter og adopterede – både børn og voksne.

Som medlem får du magasinet tilsendt to gange om året og nyhedsmails fire til seks gange om året, hvis vi har din e-mailadresse.

Et års medlemskab for hele familien koster **495 kr.**

Meld dig ind på adoption.dk eller send navn, adresse, telefonnummer og e-mail til medlemsadm@adoption.dk